

ΟΜΗΡΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ

ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΦΙΛΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

ΤΟΜΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ.

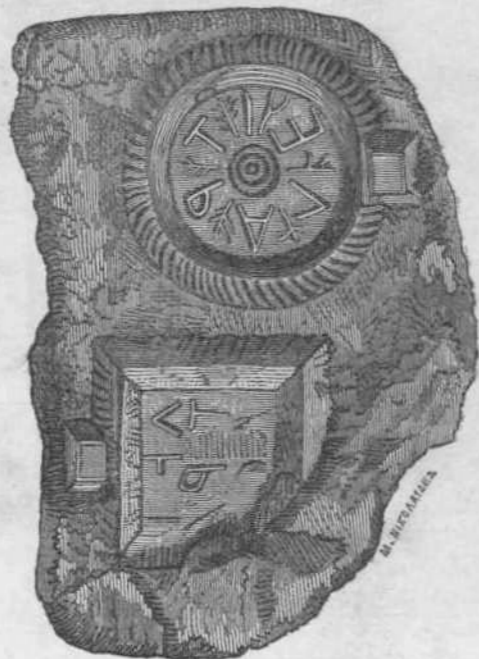
Georges Panzelides

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Ο ΤΥΠΟΣ.

(Δίοδος Εὐαγγελικῆς Σχολῆς ἀριθ. 8.)

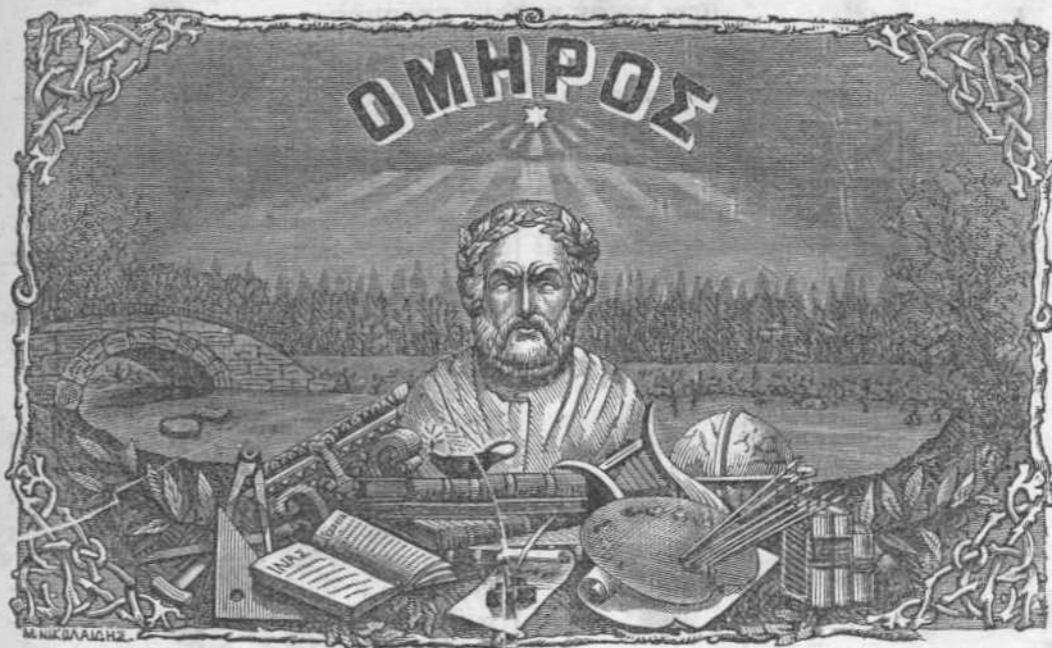
1877.

ΜΗΤΡΑ ΣΤΑΘΜΩΝ.

Μ. Ν. έργοδ. και έχφρ.

Έτος Ε΄.

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ 1877.

Φυλ. Α΄.

ΠΕΡΙ ΤΙΝΟΣ

ΜΗΤΡΑΣ ΣΤΑΘΜΩΝ

ΑΝΑΚΑΛΥΦΘΕΙΣΗΣ ΜΕΝ ΕΝ ΥΠΑΪΟΙΣ

ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΗΣ ΔΕ ΕΝ ΤΩ ΜΟΥΣΕΙΩ ΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ.

Πρό δύο περίπου μηνών ο αξιότιμος Ιατρός κ. Κωνσταντίνος Μανούσος προσέφερε τῷ Μουσείῳ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς λίθον ἔχοντα τέσσαρας μῆτρας πρὸς κατασκευὴν σταθμῶν ῥωμαϊκοῦ συστήματος ἕνεκα δὲ τῆς σπανιότητος] καὶ τῆς μεγάλῃς αὐτοῦ σημασίας κατέχει σπουδαίαν θέσιν μεταξύ τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ Μουσείου τῆς ἡμετέρας πόλεως. Ἐνδιαφέρει δὲ τοὺς ἀρχαιολόγους

α) ὅτι εἶναι ἡ πρώτη ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ εὑρεθεῖσα μῆτρα πρὸς κατασκευὴν σταθμῶν

β) διότι δεικνύει τίνι τρόπῳ κατασκευάζοντο τὰ σταθμά] καὶ
γ) διότι ὀρίζει τὴν ὁλικὴν τῆς ἐν Ὑπαίοις ἐμπορικῆς λίτρας.

I

Ὁ λίθος εἶναι ἐκ τοῦ εἶδους τῶν ὀφειτῶν, κοινότατος ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἄλλ' ἕνεκα τῆς πολυκαιρίας, καθ' ἕλας αὐτοῦ τὰς πλευρὰς εἶναι βεβλαμμένους ἔχει δὲ μῆκος 0μ,24, πλ. 0μ,14 ἢ πάχ. 0μ,05. Ἐπὶ τῆς μίας αὐτοῦ ἐπιφανείας εἰσὶ δύο λαξεύματα, ἔχον-

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ Α΄)

ήμισείας λίτρας, ἐφ' ὧν εἰσὶν ἐντετυπωμέναι αἱ σφραγίδες τοῦ ἀγορανόμου μετὰ τὴν κατασκευὴν των. Τὰ σταθμὰ δὲ ταῦτα εὐρέθησαν ἐν Σμύρῃ, ἐξ ὧν τὰ δύο μὲν διαφυλάττονται ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς, ὁ δ' ἕτερος ἐν ἰδιωτικῇ συλλογῇ. Ὁ πρῶτος, φέρει τὴν ἐπιγραφὴν

ἀφ' ἑνὸς ἀφ' ἑτέρου
ΑΓΟ ΡΑΝΟ ΜΟΥ ΑΥΡΗΑΙΟΥ ΠΕΡΠΕΡΟΥ

κύκλω, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τὸν τύπον τῆς σφραγίδος αὐτοῦ τοῦ ἀγορανόμου μετὰ τοῦ μονογράμματος τοῦ ἐπιθέτου αὐτοῦ ΠΕΡΠΕΡΟΥ^{*)}. Ὁ δ' ἕτερος σταθμὸς ἔχων βάρους λίτρας, φέρει τὴν ἐπιγραφὴν

ἀφ' ἑνὸς ἀφ' ἑτέρου
ΑΓΟΡ ΑΝΟ ΜΟΥ ΜΑΡΑΒΙ ΒΙΟΥΠΩ ΔΔΙΑΝΟ Υ

ἦτοι Μάρ(κου) Λειβίου Λαίταρου, καὶ τὸν τύπον τῆς σφραγίδος αὐτοῦ, ἐν ᾧ ὅμως ἀδύνατον νὰ διακρίνη τις τι ἕνεκα τῆς ἐπικεκολλημένης ὕλης¹⁾. Ὁ ἕτερος σταθμὸς, ἐστὶν ὁ πρῶτος ἐνταῦθα εὐρεθείς καὶ περιγραφεὶς ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῷ 128 φύλλῳ τῆς Υ-

*) Τὴν εἰκόνα τοῦ σταθμοῦ τούτου ὄρα ἐν τῷ ἡμετέρῳ καταλ. τῶν Σμυρναϊκῶν σταθμῶν τοῦ Μουσείου, 1875 σ. 18 καὶ πιν 3. Ἐν τινι σμυρναϊκῇ ἐπιγραφῇ ἀναφέρεται τις Μ ἀ ρ κ ο ς Α ὕ ρ ἡ λ ι ο ς Π ἑ ρ π ε ρ ο ς, στρατηγὸς ἐπὶ τῶν ὕπλων, ὁ ὅποιος ὑποθέτω ὅτι εἶνε υἱὸς τοῦ ἀγορανόμου τούτου (C.I.G. ἀριθ. 3189). Καὶ ἐν ἑτέρῃ σμυρναϊκῇ ἐπιγραφῇ (C.G. 3195) ἀναφέρεται ἕτερος Μ. Α ὕ ρ ἡ λ ι ο ς Π ε ρ π ἑ ρ η ς Χ α ρ ι δ ἡ μ ι α ν ὂ ς.

1) Ἐν τῷ περὶ τῶν Σμυρναϊκῶν σταθμῶν φυλλάδιῳ μου δὲν ἔδωκα τελεῖαν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπὶ τοῦ σταθμοῦ τούτου ἐπιγραφῆς (ὄρα σ. 19, 20) ἕνεκα ἐπικεκολλημένης ὕλης, τὴν ὁποίαν ἀφήρσα ἤδη ἐν μέρει ὡςτε ἐκτὸς τῶν ἐν τῷ φυλλάδιῳ ἐκείνῳ καὶ τῶν ἐν τῷ 128 φύλλῳ τῆς Γωνίας μνημονευομένων ἐξ ἀγορανόμων τῆς Σμύρνης. Προσθετέον ὅτι ἐξ ὧν καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ σταθμοῦ τούτου ἐκτετυπωμένον Μ ἀ ρ. Α ε ἰ δ ι ο ν Π ω λ ι ε ν ὄ ν.

ωνίας. Τὸ σχῆμα αὐτοῦ ἐστὶ μνησοειδὲς (μῆς. 0,125, ὕψ. 0,068) φέρει δὲ ἐπὶ τῆς μιᾶς αὐτοῦ ἐπιφανείας τὴν λέξιν ΑΓΟΡΑΝΟΜΟΥ καὶ ὑπ' αὐτὴν τὸν ἐξῆς τύπον τῆς σφραγίδος αὐτοῦ τοῦ ἀγορανόμου

ΑΥΡΑΙΟ
ΝΥΣΙΟΥ
ΑΓΟΡΑ
ΝΟΜΟΥ

Ἡ σπουδαία αὕτη λίτρα ἔλκει γραμμ. 349^{*)}.

2ον Ἐὰν δὲ ἐπρόκειτο νὰ κατασκευασθῶσι σταθμὰ φέροντα ἀφ' ἑνὸς μόνον ἐπιγραφὴν ἢ σύμβολον ἔκτυπον, ὡς ἦτο σήνηθες πρὸ πάντων κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐποχὴν, ἡ μήτρα συνίστατο ἐξ ἑνὸς μόνου μέρους, φέροντος λελαξευμένον τὸ πρόπλασμα τοῦ σταθμοῦ καθ' οἷονδὴποτε σχῆμα. Ἐπὶ τούτου δὲ ἀντικειμένου τινὸς γερροῦ ἐπιτιθεμένου, ἐπίπεδον ἔχοντος ἐπιφάνειαν, ἔχονον διὰ τοῦ παρὰ τῇ μήτρᾳ κοίλου λαξεύματος, τὸν μόλυβδον ἐντὸς, μέχρις οὗ ἡ ἄνευ ἐπιφάνεια τοῦ κατασκευαζομένου σταθμοῦ, ἢ ἀνεπίγραφος δηλαδὴ, σχηματισθῆ ἄνευ κοιλώματος ἢ ἐξωγαώματος, ἀλλ' ἐπίπεδος ὡς αὕτη ἡ κάτω ἐπιφάνεια τοῦ ἐπιθέματος.

Εἰς τὴν δευτέραν ταύτην παρατήρησιν ἀνήκουσιν ὅσα σταθμὰ φέρουσιν ἐπὶ τῆς μιᾶς αὐτῶν ἐπιφανείας σύμβολα ἢ ἐπιγραφὰς ὅχι ἐγκεχαραγμένας ἀλλ' ἐκτύπου. Εἰς τὴν αὐτὴν περὶ τῆς κατασκευῆς τῶν σταθμῶν παρατήρησιν ἀνήκει καὶ ἡ ὑπαιπνὴ μήτρα τοῦ ἡμετέρου Μουσείου, δι' ἧς κατασκευάζοντο σταθμὰ μετ' ἐπιγραφῆς ἐκτύπου ἐπὶ τῆς μιᾶς μόνου ἐπιφανείας αὐτῶν, ἐπιτιθεμένου λείου τινὸς ἀντικειμένου στερεοῦ, μαρμαρίνου λ.χ. ἢ σιδήρου, καὶ διὰ

*) Κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν συνήθως ἐπὶ τῶν σταθμῶν, ἀντὶ τῆς ἐκτυπώσεως ὁλοκλήρου τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀγορανόμου, ἐνετυπώτο μόνον ἡ σφραγὶς αὐτοῦ, εἴτε ἄπαξ, εἴτε πολλάκις. Τοιαῦτα σὺζονται καὶ ἐν τῇ Συλλογῇ τοῦ Μουσείου ἐξ ὧν τρία περιέγραψα ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν Σμυρ. σταθ. σ. 18 ἀρθ. 78 καὶ 76 σ. 21. Τοῦ ἐνὸς τούτων τὴν εἰκόνα ὄρα ἐν πίνακι 3φ.

τοῦ περιττοῦ τῶν προπλάσμάτων παραλληλεπίδου λαξεύματος χυνομένου τοῦ μόλυβδου.

Ἡ πρώτη περὶ τῆς κατασκευῆς τῶν σταθμῶν παρατήρησις εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποδειχθῆ, διότι δὲν εὐρέθη εἰσέτι μήτρα δι' ἧς κατασκευάζον σταθμὰ, φέροντα καὶ ἐπ' ἀμφοτέρων αὐτῶν τῶν ἐπιφανειῶν ἐκτύπου ἐπιγραφὰς. Ἐξήγαγον δὲ τὴν παρατήρησιν ταύτην, ὀδηγηθεὶς ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῆς κατασκευῆς πολλῶν σταθμῶν, τὰ ὁποῖα νῦν τύχησα νὰ ἴδω ἰδίῳις ὄμμασιν. Ἡ δευτέρα ὅμως παρατήρησις πληρέστατα ἀποδεικνύεται ἐξ αὐτῆς τῆς ὑπαιπνῆς ἡμῶν μήτρας, δι' ἧς καὶ τινὰς ἐφαρμογὰς ἐποιήσαμην πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῆς παρατηρήσεως μου. Ἐπιθέσας δηλονότι λείον τεμάχιον μαρμαρίου ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας (τῆς μήτρας) τῆς ἐχούσης μήτραν λίτρας τε καὶ ἡμίλιτρον διὰ τοῦ παραλληλεπίδου λαξεύματος ἐκάστης μήτρας, ἔχουσα ἐντὸς μόλυβδον τετηγμένον. Εἶτα δὲ τὸ ἐπιθεμα ἐκτοπίσας καὶ τὸν μόλυβδον ἐξαγαγὼν, παρατήρησα ὅτι κατασκευάσα σταθμὸν μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς.

ΑΕΙ
ΤΡΑ
ΗΜΕΙ
ΑΕΙΤ
ΡΟΝ

καὶ ἕτερον μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς

III

Ἡ μείζων σπουδαιότης τῆς μήτρας ταύτης κεῖται εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῆς ἐξῆς ἀπορίας: πόσον ἄρα γὰρ εἶλκεν ἡ δι' αὐτῆς κατασκευαζομένη λίτρα;

Ἡ ἀπορία αὕτη λύεται διὰ τῆς νῦν ὀλικῆς τῆς ὑπ' ἐμοῦ κατασκευασθείσης ἐν αὐτῇ λίτρας, ἐλκούσης γραμμ. γαλλ. 390. Πρὸς ἐπιβεβαίωσιν ὅμως τοῦ ποσοῦ τούτου ἐξέγισα καὶ τὸ ἡμίλιτρον, ὅπερ ἔλκει γραμ.

195. Ὡστε ἡ διὰ τῆς μήτρας ταύτης κατασκευαζομένη ἐν Ὑπαίποις λίτρα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἦτοι περὶ τὸν Β' αἰῶνα μ. Χ. ὡς δεικνύει τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων, εἶλκε πολὺ ἀνώτερον τοῦ κανονισθέντος ὑπὸ τῶν νεωτέρων σταθμολόγων βάρους τῆς ῥωμαϊκῆς λίτρας εἰς γραμ. 327,453. Διὸ ἐπικαλοῦμαι ἐνταῦθα τὴν προσοχὴν τῶν ἐνδιεφερομένων περὶ τὴν ἀκριβῆ ὀλικὴν τῆς ἀρχαίας ῥωμαϊκῆς λίτρας.

Εἶναι ἤδη γνωστὸν ὅτι ἡ ἀκριβὴς αὐτῆς ὀλικὴ δὲν ὠρίσθη εἰσέτι καὶ ὅτι διάφοροι προϋτάθησαν ὑπολογισμοὶ κατὰ τὰς νεωτέρας ἐρεῦνας τῶν σταθμολόγων. Ὁ Eisen-schmidt λ.χ. ὤρισεν αὐτὴν εἰς 6216 κόκκους παρισινούς ἦτοι γραμμ. 329,45 ὁ Budée εἰς 7200 ἦτοι γραμμ. 381,60 κτλ. Ἡ αἰτία δὲ τῶν ὑπαρχουσῶν διαφορῶν μεταξὺ τῶν ὑπολογισμῶν τῶν σταθμολόγων εἰσι τὰ μέσα ἰδίως, ἅτινα μετεχειρίσθη ἕκαστος εἰς τὰς ἐρεῦνας του. Ταῦτα δὲ εἶναι τὰ ἐν τοῖς Μουσείοις καὶ ταῖς ἰδιωτικαῖς συλλογαῖς διαφυλαττόμενα σταθμὰ ἀλλ' ἐπειδὴ δι' αὐτῶν οὐδέποτε σχεδὸν δύναται νὰ ὀρισθῆ ἀκριβῶς ἡ ζητούμενη ὀλικὴ τῆς ἐνόητος παντὸς σταθμολογικοῦ συστήματος, οἱ νεώτεροι μετρολόγοι, ἐστρεψάν τὴν προσοχὴν αὐτῶν εἰς τὴν νῦν ὀλικὴν τῶν χρυσῶν νομισμάτων τῶν ἐπὶ τῆς δημοκρατίας καὶ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου κοπέντων, δι' ὧν πράγματι προσήγγισαν εἰς τὴν ἀλήθειαν.

Ὡς γνωστὸν, ὁ Μ. Κωνσταντίνος εἶχε διαίρεισι τὴν λίτραν εἰς 72 μέρη, ὧν τὸ 1/72 εἰς χρυσὸν ὠνομάσθη solidus ἢ νόμισμα, κατὰ τὴν διατηρηθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων μετρολόγων μετάφρασιν τῆς λέξεως. Τὴν διαίρεισιν δὲ ταύτην ἐφήρμοσεν ἐπὶ τῶν ἐπ' αὐτοῦ κοπέντων χρυσῶν νομισμάτων.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ χρυσὸς δὲν ὀξυδοῦται ἐκ τῆς πολυκαιρίας καὶ ἐπομένως οὔτε μέρος αὐτοῦ χάνει οὔτε βαρύτερος γίνεται, οἱ σταθμολόγοι, πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς ἀκριβοῦς τῆς λίτρας ὀλικῆς, ἐσκέφθησαν ἵνα ζυγίσωσι πολλὰ χρυσᾶ νομίσματα τῆς τε ἐποχῆς τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς τοῦ Μ. Κωνσταντίνου,

καὶ ἐπομένως κατ' ἀναλογίαν νὰ δρίσῃσι τὴν ὄλκην αὐτῆς. Καὶ πρῶτος κυρίως ὁ *Letronne* 1) ζυγίσας τινὰ τῶν ὠραιότερων τούτων νομισμάτων ἀμφοτέρων τῶν ἐποχῶν, ὤρισεν τὴν λίτραν εἰς 6460 κόκκους ἤτοι γραμμ. 327,18. Τούτῳ ἠκολούθησεν ὁ *Boeckh* 2), ὅστις ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐρευνῶν βοηθούμενος, ὤρισεν αὐτὴν εἰς γραμμ. 327,45· ὁ δὲ *Mommsen* 3) τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἀκολούθησας, ὤρισεν ἐπὶ τέλος τὴν λίτραν εἰς γραμμ. 327,453, ἅτινα παρεδέχθη καὶ ὁ *Hultsch* 4).

Πρέπει δὲ νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἡ ὀρισθεῖσα αὕτη ὄλκη εἶναι νῦν παραδεδεγμένη ὑπὸ πάντων σχεδὸν τῶν ἀρχαιολόγων ὡς τὸ ἀκριβὲς βᾶρος τῆς ῥωμαϊκῆς λίτρας. Ἄλλ' ἡ νῦν ὄλκη τῶν σταθμῶν, ἡ μὴ ληφθεῖσα δυστυχῶς ὑπὸ σπουδαίαν ἐποψίν, ἀποφέρει ὠφέλειάν τινα οὐχὶ ἀπορριπτέαν· εἶναι δηλαδὴ ἀνάγκη νὰ ἐρευνηθῇ τίνοσ ἔνεκα ἐκ τῶν μέχρι σήμερον γνωσθέντων σταθμῶν τινὰ μὲν ἔλκουσι λίτραν πολὺ πλέον τῆς κανονισθείσης, τινὰ δὲ πολὺ ἔλαττον αὐτῆς. Ὁ *Boeckh* 5) ἐξετάσας ἅπαντα σχεδὸν τὰ μέχρι τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ γνωσθέντα σταθμὰ τοῦ ῥωμαϊκοῦ συστήματος, καὶ παρατηρήσας ὅτι τινὰ τῶν μικροτέρων δίδουσι διὰ τὴν λίτραν αὐτῶν πολὺ ἀνώτερον βᾶρος τοῦ ὑπ' αὐτοῦ κανονισθέντος, ἐσκέφθη ὅτι πιθανὸν εἰς αὐτὰ νὰ ὑπῆρχε σταθμικὴ βροπή διὰ τὴν ὄλκην ὠρισμένων τινῶν πραγμάτων.

Ἡ παρατήρησις αὕτη τοῦ *Boeckh* πρέπει σήμερον νὰ ἐπαναληφθῇ καὶ νὰ ἀναπτυχθῇ εἰδικώτερον ἔνεκα τῶν νεωτέρων ἀνακαλύ-

ψεων, αἵτινες ἐγένοντο ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐκδόσεως τῶν θαυμασίων αὐτοῦ μετρολογικῶν ἐρευνῶν.

Διαιρῶν τις γεωγραφικῶς τὰ ἔκτοτε ἀνευρεθέντα σταθμὰ ἐξάγει τὰ ἐξῆς συμπέρασματα :

1ον ὅτι πολλὰ τῶν ἀρχαίων σταθμῶν εἰσὶ κίβδηλα ἐξ αὐτῆς τῆς ἐποχῆς τῆς κατασκευῆς αὐτῶν. Καὶ

2ον ὅτι εἰς πολλὰ μέρη ἴσως ἡ λίτρα ἐν τῇ ἀγοραπωλήσει εἶχεν ἀνωτέραν ὄλκην τῆς νομισματικῆς, (δι' ἧς ἐσταθμίζοντο ὠρισμένα πράγματα), ὡς ἐγένετο ἀρχαιότερον καὶ ἐν τῷ ἀττικῷ συστήματι 1).

Ἡ πρώτη παρατήρησις οἰκοθεν ἐννοεῖται· διότι καὶ κατὰ πάσας τὰς ἐποχὰς, καθὼς καὶ κατὰ τὴν νῦν, ὑπῆρχον ἄνθρωποι κίβδηλοι σταθμοῖς χρώμενοι. Ἡ δὲ δευτέρα ὑπ' οὐδενὸς τῶν ἀρχαίων μαρτυρεῖται, ἐὰν δὲν ἀπατώμῃσι. Ἡ κατὰ γεωγραφικὴν ὁμῶς κατάταξιν καὶ ἔρευνα τῶν σταθμῶν ἐπιτρέπει, νομίζω, νὰ ἐκφρασθῇ τις ὅτι πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν καὶ ἐμπορικὴν λίτραν, ἔλκουσαν ἀνώτερον τῆς νομισματικῆς βάρους· ἀλλὰ καὶ αὕτη οὐχὶ ἡ αὐτὴ εἰς ἐκάστην πόλιν.

Μελετῶν τὴν νῦν ὄλκην τῶν γνωστῶν μοι ῥωμαϊκῶν σταθμῶν, ἐσχεδίασα πίνακάς τινας, ἐν οἷς κατέταξα γεωγραφικῶς τὰ εἰς ἐκάστην διαίρεσιν ἀνακαλυφθέντα σηκώματα· ἐκ τῆς ὄλκῆς δὲ αὐτῶν βοηθούμενος παρατήρησα

1ον ὅτι ὅσαι τῶν ἐν ταύτῃ ἡ ἐκείνῃ τῇ πόλει εὐρεθειῶν λιτρῶν ἔλκουσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον τὴν παραδεδεγμένην νῦν ὄλκην, ἐχρησίμευσαν ὡς σταθμὰ τῆς νομισματικῆς λίτρας.

1) Ἀπὸ Σόλωνος καὶ ἐξῆς ἡμῶν εἶπεν ἑκατὸν δραχμάς· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα, κατὰ τι ψήφισμα ἀττικόν (*C.I.G.* ἀρθ. 423), εἰσῆχθη καὶ ἐμπορικὴ μνα ἔλκουσα ἑκατὸν πενήκοντα δραχμάς· δι' αὐτῆς ἐσταθμίζοντο κατὰ τὸ ψήφισμα «τᾶλλα πάντα ταύτῃ τῇ μνα, πλὴν ὅσα πρὸς ἀργύριον διαρρήδην εἴρηται.» Πρὸλ. (*Boeckh Metrolog. Untersuchungen* σ. 115 καὶ *Staatshausaltung der Athener II*, σ. 356.

1) *Considerations générales sur l'évaluation des monnaies grecques et romaines.* Paris, 1817.

2) *Metrologische Untersuchungen,* Berlin, 1858.

3) *Geschichte des Roemischen Muenzwesens.* Berlin, 1860.

4) *Griechische und Roemische Metrologie.* Berlin, 1862.

5) *Metrolog. Unters.* σ. 193.

ΠΕΡΙ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΑΦΘΑΡΕΙΑΣ.

Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἀποθάνῃ, θέλει ἄρα γὰρ ἀναζήσῃ; (Ἰώβ, *XI*, 44).

Ὁ ἄνθρωπος ὁ προτείνων ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐπίσημον ταύτην ἐρώτησιν εἶχε φθάσει εἰς τὸ τελευταῖον σημεῖον ἐν ᾧ δύναται νὰ φθάσῃ ἡ δυστυχία ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀπόλειπεν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἅπειρα πλοῦτη. Εἶδε τοὺς ἐπτά υἱοὺς καὶ τὰς τρεῖς αὐτοῦ θυγατέρας ἀναρπασθέντας αἰφνιδίως εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας ὑπὸ τοῦ ἐξολοθρευτικοῦ ἀγγέλου. Προσβληθεὶς ὑπὸ σκληρᾶς καὶ ἀνιάτου ἀσθενείας, ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν συγγενῶν του, συκοφαντηθεὶς ὑπὸ τῶν φίλων του ἐν τῇ ἀπελπιστικῇ ἐκείνῃ θέσει ἔνθα δὲν προσδοκᾷ τις ἄλλο εἰμὴ θάνατον καὶ θάνατον πολυώδυνον, ἀναπέμπει ἐκ βάρους τῆς καρδίας του τὴν τρομερὰν ταύτην ἐρώτησιν εἰς τὴν ὁποῖαν αἰσθάνεται τις συγχρόνως τὴν ἐλπίδα τοῦ πιστεύοντος καὶ τὰς ἀμφιβολίας τῆς ἀπιστίας· «Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἀποθάνῃ, θέλει ἄρα γὰρ ἀναζήσῃ; . . . »

Ἡ ἐρώτησις αὕτη ὑπάρχει ἀείποτε. Τεσσαράκοντα αἰῶνες παρήλθον ἐκ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καθ' ἣν ἐξήρχετο ἐκ τῆς Αὐσίτιδος ὑπὸ τεθλιμμένης καρδίας· καὶ σήμερον εἰσέτι ἐν τῇ ἀκραιότητι αὐτῆς, ἐρχεται ὅπως διεγείρῃ ζῶσαν ἠχώ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. Τῶντι, τίς ἐξ ἡμῶν κυριευόμενος ὑπὸ τῆς θλίψεως ἢ κεκλιμένος ἐπὶ τοῦ τάφου ἐκείνων οὐς ἠγάπησε, δὲν ἐπανελάβεν ἐνδομύχως μετὰ τοῦ Ἰώβ· «Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἀποθάνῃ, θέλει ἄρα γὰρ ἀναζήσῃ; »

Αὐτὸς ὁ ἴδιος Ἰώβ ἀπήντησεν εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην καθ' ἣν σιγμὴν ἢ πίστις αὐτοῦ, ἀπογυμνωθεῖσα ἐξ ὅλων αὐτῆς τῶν νεφῶν, ἀπεδέχετο ἄνω ἐπιφυλάξεως τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Αὐτρωτοῦ αὐτοῦ Θεοῦ· «Ἡξεύρω, λέγει, ὅτι ζῆ ὁ Αὐτρωτὴς μου, καὶ θέλει ἐγερθῆ ἐν τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ἀφοῦ μετὰ τὸ δέρμα μου τὸ σῶμα τοῦτο φθαρῇ, ἀλὶν μὲ τὴν σάρκα

2ον ὅτι αἱ ἔλκουσαι ἀνώτερον σταθμῶν τῆς νομισματικῆς, ἐχρησίμευσαν ὡς βάρη ἐμπορικῆς λίτρας. Καὶ

3ον ὅτι αἱ ἔλκουσαι πολλῶ ἔλαττον τῆς νῦν παραδεδεγμένης, ἐχρησίμευσαν εἰς ἀπατεώνας ἐμπόρους κτλ.

Ἐννοεῖται δὲ ὅτι λέγων ταῦτα ἔχω ὑπ' ὄψιν μου τὴν σημειωθεῖσαν ὄλκην τῶν καλλιτέρων σταθμῶν, δηλαδὴ τῶν μὴ βεβλαμμένων ἢ ἑλλειπῶν.

Ὡς παράδειγμα δὲ τῶν τριῶν τούτων παρατηρήσεων ἔρωσαν τὰ ῥωμαϊκοῦ συστήματος τῆς Σμύρνης σταθμὰ, ἐν ἧ ἀνεκαλύφθησαν μέχρι σήμερον τσαῦτα, ὅσα ἐν οὐδαμῇ ἄλλῃ πόλει τῆς Ἑλλάδος.

Τινὰ ἐξ αὐτῶν δίδουσι λίτραν ἐκ γραμμ. 383. 360. ἕτερα ἐκ γραμμ. 324,9. 324. 329. 330. 333. 344. 349. καὶ ἕτερα ἐκ γραμμ. 276. 282. 283,2. 300. 302. 309.

Κολακεύομαι πιστεύων ὅτι ἡ συγκριτικὴ αὕτη ἔρευνα ἔσεται ἀσπαστὴ παρὰ τοῖς ἐνδιαφερομένοις περὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ ῥωμαϊκοῦ συστήματος. Ἄλλως, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ συμβιβασθῇ ἡ ἀπορία τοῦ ἐρευνητοῦ ὅταν ἐν ταύτῃ ἡ ἐκείνῃ τῇ πόλει ἀπαντᾷ σταθμὰ ὧν τινὰ μὲν ἔλκουσι λίτραν ἀνωτέρας ὄλκῆς τῆς κανονισθείσης, ἕτερα δὲ πολλῶ ἔλαττον αὐτῆς;

Σμύρνη· κατὰ ὀκτώμηνιον τοῦ 1876.

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΚΕΡΑΜΕΥΣ.

Υ. Γ. Ὁ πίναξ εἰκονίζει τὴν μήτραν κατὰ τὰς δύο αὐτῆς ἐπιφανείας, οἱ δὲ ἀριθ. 1 καὶ 2 εἰκονίζουσι τὰ δι' αὐτῆς κατασκευασθέντα σταθμὰ κατὰ τὸ φυσικὸν αὐτῶν μέγεθος.

μου θέλω ἰδεῖ τὸν Θεόν.» (Ίώβ. ΧΙΧ. 25 27). Οἱ λόγοι οὗτοι χαρακτηρίζουσι σαφῶς τὴν βιβλικὴν διδασκαλίαν τῆς ἀθανασίας. Δὲν πρόκειται μόνον περὶ ἀορίστου τινὸς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ἀπογυμνωθείσης ἐκ τοῦ φθορῶν αὐτῆς περικαλύμματος, διδασκαλία ἧτις δὲν ἀνήκει ἰδίως εἰς τὴν ἀποκαλυφθεῖσαν θρησκείαν καὶ τὴν ὁποίαν εὐρίσκομεν εἰς τὰς περισσοτέρας τῶν ἀνθρωπίνων θρησκειῶν, ἀπὸ τοῦ πολυθεϊσμοῦ τῶν Ἑλλήνων μέχρι τοῦ θεϊσμοῦ τῶν νεωτέρων φιλοσόφων, πρόκειται καθαρῶς περὶ ἀναστάσεως, περὶ ἐπανόδου εἰς τὴν ζωὴν τῆς τέφρας τῶν σωμάτων ἡμῶν· πρόκειται περὶ τῆς διδασκαλίας ἐκείνης οὐσιωδῶς βιβλικῆς, τὴν ὁποίαν ὁμολογοῦμεν εἰς τὸ σύμβολον τῆς πίστεως ἡμῶν λέγοντες «προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος».

Τοιαύτη εἶναι ἡ διδασκαλία περὶ τῆς ὁποίας προὔτιθεμαι σήμερον νὰ λαλήσω. Θὰ ὑπῆρχε μικρὰ ὠφέλεια λαλῶν ὑμῖν, περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ἐν τῇ εὐρυτέρᾳ αὐτῆς ἐννοίᾳ. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, εἶμαι βέβαιος, δὲν δύναται νὰ ὑπάρχη οὐδεμία ἀμφιβολία, οὐδεὶς δισταγμὸς ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν. Δὲν ὑπάρχει οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν ὅστις πιστεύει ὅτι θέλει καταστήσει μηδὲν μετὰ τὸν θάνατόν του, καὶ ὅστις δὲν παραδέχεται διὰ γενικοῦ τρόπου ἄλλην ὑπαρξίν μετὰ τὴν παρούσαν.

Πλὴν ὑπάρχει ἕτερον ζήτημα ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἡ πίστις ἡμῶν δὲν εἶναι πιθανῶς οὔτε τόσο σαφῆς οὔτε τόσο σταθερά· ἐννοῶ τὸ ζήτημα περὶ ἀναστάσεως τοῦ σώματος ἡμῶν. Πιθανὸν νὰ μὴν ἐπεσῆσθε σπουδαίαν τὴν διάνοιάν σας ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀλλὰ συγχρόνως καὶ παρηγορητικῆς ταύτης ἀληθείας, ὅτι τὸ σῶμα τοῦτο, τὸ ὅποιον ἀποτελεῖ μέρος ἐπουσιῶδες τῆς ἀτομικότητός σας, δὲν θέλει ἀποβληθῆ ἐκ τῆς οὐρανόθεν ζωῆς· ὅτι θέλετε εὐρεῖ ἐκεῖθεν τοῦ τάφου τὰ θαυμάσια ταῦτα ὄργανα, πρὸς στιγμὴν ψυχανθέντα καὶ διακεκομμένα ὑπὸ τοῦ θανάτου· ὅτι θέλετε ἔχει ἀκόμη εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν χεῖρας ὅπως ἐνεργῆτε,

ὡτα ὅπως ἀκούητε, χεῖρα ὅπως ὑμῆτε τὸν Θεὸν καὶ ὀφθαλμοὺς ὅπως θαυμάζητε τὰ θαυμάσια αὐτοῦ. Ἐπὶ τοῦ ἐκπληκτικοῦ λοιποῦ τούτου γεγονότος, πλὴν πραγματικοῦ, μυστηριώδους πλὴν ἀκαταμαχίτου, ἐπικαλοῦμαι καὶ αὐτὴς τὴν σύντονον προσοχὴν ὑμῶν.

Ἐὰν ἤθελον περιορισθῆ ν' ἀποδείξω τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν ἐκ τῶν δηλώσεων τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς τὸ ἔργον μου θὰ ἦτο εὐκόλον καὶ πεπληρωμένον ἢ Ἱερᾶ Γραφῆ, τῶντι, δὲν χωρίζει οὐδέποτε τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς ἐκ τῆς ἀναστάσεως τοῦ σώματος. Θεωρεῖ τὸν ἄνθρωπον ὡς σύνολόν τι συγκείμενον ἐκ σώματος καὶ ἐκ ψυχῆς, καὶ ὀλοκλήρως οὗτος ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ἐπιζήσῃ. Μολοντί ἡ διδασκαλία μελλούσης ζωῆς ἐν τῇ Παλαιᾷ Γραφῇ ἐπέχει πολὺ ὀλιγωτέραν θέσιν ἢ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, εὐρίσκομεν πολλὰ χωρία ἅτινα ἀποδεικνύουσιν ἐναργέτα τὴν ὑψώσιν τοῦ σώματος. Ἡ ἐλπίς ἐνδόξου ἀναστάσεως, τὴν ὁποίαν εἶδομεν παρὰ τῷ Ἰωβ εὐρίσκομεν αὐτὴν παρὰ τῷ Δαβὶδ· «Ἐγὼ δὲ, λέγει, ἐν δικαιοσύνῃ ὀφθήσομαι τὸ πρόσωπόν σου· χορτασθήσομαι ἐν τῷ ὀφθῆναί μοι τὴν δόξαν σου.» Εὐρίσκομεν αὐτὴν παρὰ τῷ Ἡσαΐα: «Ἀναστήσονται γὰρ οἱ νεκροὶ σου, καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις καὶ εὐφρανθήσονται οἱ ἐν τῇ γῆ· ἢ γὰρ δρόσος ἢ παρὰ σοῦ ἱαμα αὐτοῖς ἔστιν, ἢ δὲ γῆ τῶν ἀσέβων πεσεῖται.»

Εὐρίσκομεν αὐτὴν παρὰ τῷ Δανιὴλ· «Καὶ πολλοὶ τῶν κεκοιμημένων εἰς τὸ χῶμα τῆς γῆς θέλουν ἐξεγερθῆ, οἱ μὲν εἰς αἰώνιον ζωὴν, οἱ δὲ εἰς ὀνειδισμόν καὶ εἰς κατασχύνην αἰώνιον.» Τέλος εὐρίσκομεν αὐτὴν παρὰ τῷ Ἰεζεκιήλ. Ἐνθυμεῖσθε βεβαίως τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐκείνην ὄρασιν εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Αἰώνιος, ἀναρπάζων πρὸς στιγμὴν τὸν προφήτην ἐκ τῆς ὄρατῆς πραγματικότητος, μεταφέρει αὐτὸν ἐν πνεύματι ἐν τῷ μέσῳ παιδῆδος πλήρους ξηρῶν ὀστέων. Ἐπὶ τῇ διαταγῇ τοῦ Αἰωνίου, ὁ προφήτης προστάζει εἰς τὰ ξηρὰ ταῦτα ὄστα ν' ἀναζήσωσι καὶ κάραυτα ἰδοὺ σεισμὸς καὶ τὰ ὄστα συνῆλ-

θον ὁμοῦ καὶ ἀνεφύησαν νεῦρα καὶ σάρκες καὶ δέσμα περισκεπάσαν αὐτά. Τέλος τὸ πνεῦμα ἐνεφύσησεν ἀπὸ τοὺς τέσσαρας ἀνέμους εἰς τοὺς νεκροὺς καὶ ἀνέζησαν καὶ ἐστάθησαν ἐπάνω εἰς τοὺς πόδας των ὡς στρατεύμα, μέγα σφόδρα. Προφητεία ἄφρονος καὶ ὑψηλῆ τῆς μελλούσης ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν (*)!

Ἄλλὰ προπάντων ἐν τῇ νέα Διαθήκῃ βλέπομεν τὴν μεγάλην ταύτην ἀλήθειαν διαλάμπουσαν· ὁ Χριστὸς, λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, κατήργησε μὲν τὸν θάνατον, ἐφώτισε δὲ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ Εὐαγγελίου. Ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἐξηγεῖται πάντοτε διὰ τῆς ἀναστάσεως. Αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς καλεῖται ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ· «Ἐρχεται ὥρα, λέγει, ἐν ἣ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκπορεύονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως.» Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ, ὁμιλεῖ ἀκαταπαύστως περὶ ἀναστάσεως. Ἐν τῷ δεκάτῳ πέμπτῳ κεφαλαίῳ τῆς πρώτης ἐπιστολῆς πρὸς Κορινθίους, ἰδιαιτέρως ἐκθέτει τὴν διδασκαλίαν ταύτην, καὶ ἀποδεικνύει αὐτὴν δι' ἀκαταμαχίτων ἐπιχειρημάτων τὰ ὅποια ἐξάγει ἀλλεπαλήλως ἐκ τῆς θρησκείας καὶ ἐκ τῆς φύσεως μὴ λησμονῶν ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὰς ἀντιρρήσεις αἱ ἐγείρουσι κατ' αὐτῆς.

Ἡ Γραφὴ δὲν εὐχαριστεῖται ν' ἀποδείξῃ τὴν διδασκαλίαν ταύτην δι' ἀμέσων ἐκδηλώσεων, ἀλλὰ περιγράφει αὐτὴν διὰ πράξεων κηρύττουσα συγχρόνως τὴν ἀνάστασιν πολλῶν νεκρῶν. Οὕτως ὁ υἱὸς τῆς χάριτος τοῦ Σαρεπτά ἀνεστήθη ὑπὸ τοῦ προφήτου Ἡλίου, ὁ υἱὸς τῆς Σουλαμίτιδος ὑπὸ τοῦ προφήτου Ἐλισσαίου, ὁ Λάζαρος, ἡ κόρη τοῦ Ἰαίρου, ὁ υἱὸς τῆς χάριτος τοῦ Ναίμ, ἀνεστήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τέλος αὐτὸς ὁ θεὸς Σωτὴρ ἡμῶν ἐξῆλθε νικητὴς

(*) *Ψαλ. XVI. 13. Ἡσαΐα XXXVI. 19. 4ar. XII. 2. Ἰεζεκ. XXXVII.*

καὶ τροπαιοῦχος ἐκ τοῦ τάφου διὰ τῆς ἐνδόξου δυνάμεως τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ, ὅπως χρησιμῆς ὡς ἐνέχυρον καὶ πρόδρομος τῆς ἰδίας ἡμῶν ἀναστάσεως. Καὶ καθὼς αἱ ἀπαρχαὶ τῶν καρπῶν τῆς γῆς εἶνε τὸ ἐνέχυρον ὀλοκλήρου τοῦ θερισμοῦ ὅπερ μέλλει ν' ἀκολουθήσῃ, οὕτω καὶ ὁ Ἰησοῦς πρωτότοκος τῶν νεκρῶν ἐγένετο, ὅπως ἀναγγεῖλῃ τὴν ἀνάστασιν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ.

Αἱ μεγάλαὶ ἀλήθειαι τῆς σωτηρίας, ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ Σωτῆρος, ὁ ἐξίλασμός ἐνεκαμὲν ὑπὲρ τῶν ἀμαρτημάτων ἡμῶν, ἡ μέλλουσα κρίσις, ἀποδεικνύουσι δι' ἐμμέτου τρόπου τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀναστάσεως τῶν σωμάτων. Ἐὰν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἠδύνησεν νὰ περιβληθῇ ἀνθρωπίνην σάρκα, ἐὰν ἠθέλησεν νὰ συμμεθέξῃ τοῦ αἵματος καὶ τοῦ σώματος, τοῦτο εἶναι ἀπόδειξις ὅτι ἡ σὰρξ αὐτῆ καὶ τὸ αἷμα τοῦτο ἔχουσι μέρος εἰς τὴν χάριν αὐτοῦ· καὶ ἀναμφιβόλως τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ὅπερ ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς παρουσίας τοῦ ἰδίου Θεοῦ, δὲν θὰ εἶναι ἡ παντοτεινὴ λεία τοῦ τάφου.

Ἐὰν ὁ Ἰησοῦς σωματικῶς καὶ ψυχικῶς ἔπαθεν, ὅπως ἐξίλεωσεν τὰ ἀμαρτήματα ἡμῶν, τοῦτο εἶναι ἀπόδειξις ὅτι τὸ ἡμέτερον σῶμα, ὡς καὶ ἡ ψυχὴ ἡμῶν, συμπεριλαμβάνεται ἐν τῇ ἀπολυτρώσει ἐκτελεσθείσῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Καὶ πραγματικῶς ἦτο ἀνάγκη τούτου ὅπως ἡ ἀπολύτρωσις ἔσεται τελεία. Ὅπως ἐξαλειφθῶσιν ὅλα τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῆς ἀμαρτίας, δὲν ἔφθανε μόνον ἡ ψυχὴ νὰ καθαρῶσθαι ἐκ τοῦ μελώματος λαμβάνουσα τὴν ἄφρασιν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα ἡμῶν ὄφειλε ν' ἀποκατασταθῇ ἐν τῇ ἀθανάτῳ καὶ ἐνδόξῳ ἐκείνῃ τάξει ἐξ ἧς μόνον ἡ ἀμαρτία τὸ εἶχε ἀπομακρύνει. Οὕτως ἡ στιγμή καθ' ἣν ὁ Σωτὴρ ἐξέπνευεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἐσημείωθη ὑπὸ τῆς ἀναστάσεως πολλῶν ἁγίων ἀνδρῶν. Διὰ τοῦ μέσου τούτου ὁ Θεὸς ἀπεδείκνυεν ὅτι ὁ θάνατος οὗτος ἀπέδιδε τὴν ζωὴν εἰς τὰ σώματα ἡμῶν ἐξαγοράζων συγχρόνως καὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ἡ διδασκαλία μελλούσης κρίσεως προποθέτει εἰσέτι τὴν ἀνάστασιν. Τῶντι ἡ

Θεία δικαιοσύνη απαιτεί ὥστε ὀλόκληρον τὸ ἄτομον τὸ ὁποῖον ἔπραξε τὸ ἀγαθὸν ἢ τὸ κακὸν, νὰ λάβῃ εἰς ἄλλην οἰκονομίαν ἢ τὴν ἀμοιβὴν ἢ τὴν τιμωρίαν. Καθὼς τὸ σῶμα, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ ψυχὴ, συμμετέχει τῶν πράξεων τὰς ὁποίας πράττομεν, δεόν ὥστε τὸ σῶμα καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ ψυχὴ, νὰ συμμετέξῃ τῆς μελλούσης κρίσεως, ἄλλως ἢ δικαιοσύνη τῆς ἀμοιβῆς; ἤθελεν εἶσθαι ἀτελής.

Τοιοιούτῳ τῶν πάντων συνδέονται εἰς τὰς ἀποκαλυφθείσας ἀληθείας, αἱ ἀλήθειαι αὐταὶ σχηματίζουσι μεταξὺ αὐτῶν χρυσῆν ἄλυσιν, ὁ πρῶτος κρίκος τῆς ὁποίας παρασύρει κατόπιν αὐτοῦ ὅλους τοὺς ἄλλους· πᾶσαι ἀμοιβαίως ὑποτίθενται, προσαγορεύονται καὶ ἡ διδασκαλία αὐτῆ τῆς ἀναστάσεως, ἣτις ἐφαίνεται κατ' ἀρχὰς διδασκαλία ἀνεξάρτητος καὶ μεμονωμένη, εὐρίσκειται ἐν στενῇ καὶ θαυμασίᾳ σχέσει μεθ' ὅλου τοῦ συνόλου τῆς ἀποκαλύψεως. Ἄλλ' ὄχι μόνον ἡ ἀποκάλυψις ἀποδεικνύει τὴν μεγάλην ταύτην ἀλήθειαν, τὸ λογικὸν μᾶς παρακινεῖ νὰ τὴν παραδεχθῶμεν, αἱ ἀνάγκαι τῆς καρδίας ἡμῶν τὴν κηρύττουσι καὶ εὐρίσκομεν αὐτὴν γεγραμμένην παντοῦ εἰς τὰ ἔργα τῆς φύσεως.

Ἐν πρώτοις ἂς παρατηρήσωμεν ὅτι ἡ ἀνθρώπινος ψυχὴ ἔχει ἀνάγκην, ὅπως δυνήθῃ ν' ἀναπτύξῃ τὰς δυνάμεις αὐτῆς, νὰ ἴηαι ἠνωμένη μεθ' οἰουδήποτε σώματος. Τὸ σῶμα εἶναι ὡς πρὸς τὴν ψυχὴν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐν ἐργαλεῖον εἶναι εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐργάτου. Ἐὰν τὸ ἐργαλεῖον εἶναι ἀτελές, ὁ ἐργάτης δὲν δύναται νὰ πράξῃ καλὸν τι ἔργον. Οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ἠνωμένη ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ μετ' ἀσθενοῦς σώματος, δὲν ἐκπληροῖ τὸν προορισμὸν αὐτῆς. Ἐὰν τῶρα ἀφαιρέσῃτε τὸ ἐργαλεῖον ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἐργάτου, δὲν θὰ δυνήθῃ οὗτος βεβαίως νὰ πράξῃ κανὲν ἔργον· ὡσαύτως καὶ ἡ ψυχὴ, στερηθεῖσα τῆς συνδρομῆς τοῦ σώματος, δὲν ἤθελε δυνήθῃ ν' ἀναπτύξῃ τὰς δυνάμεις τῆς. Τίνος λοιπὸν δεῖται ὁ ἐργάτης ὅπως ὠφεληθῇ ἀποτελεσματικώτερον τῆς βιομηχανίας του; Δέον ν' ἀντικατασταθῇ τὸ ἀχρη-

στον ἐργαλεῖον δι' ἄλλου ἐντελεστερέου, ἢ γουν πρέπει τὸ φθαρτὸν τοῦτο σῶμα, ὑποκείμενον εἰς φθορὰν καὶ ἀδυναμίας καὶ τὸ ὁποῖον ἀνταποκρίνεται κακῶς εἰς τὰς ἀνάγκαις τῆς ψυχῆς, νὰ μὴ ἐκμηδενισθῇ εἰσαεὶ, ἀλλὰ νὰ δοξασθῇ, μεταβληθῇ καὶ ἐλευθερωθῇ διὰ παντὸς ἐκ τῶν ἀτελειῶν καὶ ἐλλείψεων αὐτοῦ. Ἐὰν ἀρνήσῃτε τὴν ὑπαρξίν τοῦ σώματος ἐν ἄλλῃ διατάξει, θέλετε φθάσει μετ' οὐ πολὺ διὰ λογικῆς καὶ ἀναποφύκτου συνεπειᾶς ν' ἀπορρίψετε τὴν προσωπικὴν ἀθανασίαν, τὴν ἀτομικὴν ὑπαρξίν τῆς ψυχῆς· ἡ ψυχὴ τότε δὲν θὰ ἴηαι ἄλλο εἰμὴ θεία τις πνοή, ἣτις μετὰ θάνατον ἐπιγράφει ὅπως συγχωνευθῇ μετὰ τοῦ Θεοῦ παρὰ τοῦ ὁποῖου ἐκπορεύεται. Ἡ καταστροφὴ τῆς ἀτομικότητος, ἰδὺ τὸ ἐξαγόμενον εἰς τὸ ὁποῖον ἐφθάσαν ἐκεῖνοι οἵτινες, καὶ τοὶ παραδεχόμενοι ἄλλην ὑπαρξίν, ἠρνήθησαν τὴν ἀνάστασιν τῶν σωμάτων.

Ἐὰν ἡ ἀνάστασις τοῦ σώματος εἶναι ἀναγκαία τῇ ψυχῇ ὅπως δυνήθῃ νὰ πράττῃ καὶ νὰ ἀναπτύσσεται, εἶναι ἐπίσης ἀναγκαία διὰ τὴν μέλλουσαν αὐτῆς εὐτυχίαν. Μεταξὺ τῶν ἀπολαύσεων τῶν ὁποίων ἡ ἀνθρώπινος ψυχὴ εἶναι ἐπιδεικτικῆ, αἱ πλεῖστοι μεταδίδονται αὐτῇ διὰ τοῦ σώματος. Ἀφαιρέσατε τὸ ὄρατὸν τοῦτο περικάλυμμα, καὶ ἡ ψυχὴ δὲν θὰ δύναται πλέον οὔτε ν' ἀκούῃ τοὺς ἤχους τῆς ἁρμονίας, οὔτε νὰ θαυμάζῃ τὰς ὠραιότητας τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ, οὔτε νὰ σχετισθῇ μετὰ τῆς ἐξωτερικῆς δημιουργίας. Ἐν τῇ οὐρανίῳ ζωῇ, πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει πραγματικῶς καλὸν ἐπὶ τῆς γῆς θὰ ἴηαι τελειοποιημένον οὐχὶ ὅμως ἐξουδενισμένον καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι θὰ ὑπάρχῃ διὰ τὴν ψυχὴν ἐλάττωσις ἀπολαύσεων. Αἱ παρούσαι αὐτῆς ἀπολαύσεις θὰ ἴηαι ἀναμφιβόλως ἐκκαθαρισμέναι, ἀγνότεραι καὶ περιβεβλημέναι δι' οὐράνιου χαρακτήρος· μόνον αἱ ἐγκληματικαὶ ἀπολαύσεις θέλουσιν ἐκμηδενισθῆναι διότι πράγματι δὲν εἶναι ἀπολαύσεις. Ἐν τῷ οὐρανῷ τὰ ἔργα τῆς φύσεως θέλουν εἶσθαι ἀπείρωσ ὠραιότερα τῶν ἐπιγείων· πλὴν θὰ ὑπάρχῃ ὄρατὴ φύσις ἣτις θέλει εἶσθαι ἢ τελειοποίησις τῆς

ἐπιγείου ταύτης φύσεως ἢν ὁ Θεὸς ἐποίησε δι' ἡμᾶς, καὶ διὰ τὴν ὁποίαν ἔπλασεν ἡμᾶς τοὺς ἰδίους. Καὶ διατί νὰ μὴ ὑπάρχουν καλλοναὶ ὄραται ἐν τῇ δευτέρᾳ Ἐδέμ; διατί νὰ μὴ ὑπάρχουν ἤχοι ἁρμονικοὶ, θεῖαι συμφωνίαι; διατί οἱ πιστοὶ ἐν ἀφθαρσίᾳ διατελοῦντες νὰ μὴ ἀναγνωρίζονται ἀναμεταξύ των; Τοῦτο φαίνεται ἀναγκαῖον εἰς τὴν εὐτυχίαν ἡμῶν καὶ τοῦτο συμφωνεῖ μετὰ τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς. «Καὶ ἤκουσα, λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς ἐν τῇ ἀποκαλύψει, φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης· καὶ φωνὴν ἤκουσα κιθαρῶδῶν κιθαρῶδων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν· καὶ ᾄδουσιν ὡς ᾠδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τῶν τεσσάρων ζώων καὶ τῶν πρεσβυτέρων». Ὅταν ἡ Γραφὴ μᾶς λέγει ὅτι θέλομεν ἐπανεύρει τὸν Ἀβραάμ, τὸν Ἰσαὰκ καὶ τὸν Ἰακώβ, ὁπότεν μᾶς διαβεβαίωσιν ὅτι θέλομεν ἰδεῖ ἰδίους ὄρατας, κατὰ τὴν ἐκφρασίν τοῦ Ἰωβ, τὸν Σωτῆρα ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἀγαπῶμεν χωρὶς νὰ τὸν ἴδωμεν, τοῦτο ὑποθέτει ἐναργῶς ὅτι θὰ ὑπάρχουν σώματα εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν καὶ ὅτι ὁ εἰς θέλει ἀναγνωρίσει τὸν ἄλλον.

Ὅσαύτως αἱ διαθέσεις τῆς καρδίας μᾶς, αἱ διαθέσεις αὐταὶ τὰς ὁποίας ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε καὶ τὰς ὁποίας ἔθεσεν ἐν ἡμῖν οὐχὶ ὅπως μᾶς ἀπατήσωσι, μᾶς χορηγοῦν νέον ἐπιχείρημα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἴσως τὸ ἰσχυρότερον πάντων ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως. Δέον, ὅπως ἱκανοποιηθῶσιν αἱ διαθέσεις ἡμῶν, νὰ ἐπανεύρωμεν ἡμέραν τινὰ ἐν σώματι ἐκεῖνους τοὺς ὁποίους ἠγάπησαμεν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν μᾶς ὑπόσχονται βεβαίως ἐκεῖνοι οἵτινες πιστεύουσι μόνον εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς καὶ οὐχὶ εἰς τὴν ἀνάστασιν τῶν σωμάτων. Πῶς! ἔκλαυσα σεβαστὸν πατέρα, τρυφερὰν μητέρα, σύζυγον ἀξιαγάπητον, τέκνον τὸ ὁποῖον ἀπέτειλε τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ βίου μου καὶ διὰ τὴν ἀνάστασιν μὲν λέγουσιν ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτῶν δὲν ἀπώλεσθη καὶ ὅτι δὲν ἔπαυσε τοῦ νὰ ὑπάρχῃ! Πλὴν ἐγὼ δὲν ἠγάπησα μόνον τὴν ψυχὴν των ἀλλ' ὀλόκληρον τὸ

σῶμα των. Τὸ σῶμα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἐνεγράφη τὴν εἰκόνα του, τὸ σῶμα ἐκεῖνο ἐνθα ἀντενακλάτο ὁ Θεὸς ἐκεῖνος σπινθῆρ, ἢ φωνὴ ἐκείνη, τὸ βλέμμα ἐκεῖνο, τὸ μείδιμα ἐκεῖνο, πάντα ταῦτα ἦσαν δι' ἐμὲ ποθητὰ καὶ ἔχω ἀνάγκην νὰ τὰ ἐπανεύρω. Ἀποδοσάτέ μοι λοιπὸν, ἐκτὸς καὶ ἐὰν αἱ ἀνάγκαι τῆς καρδίας μου δὲν ἴηαι εἰμὴ πικρὰ ἀπάτη, ἀποδοσάτέ μοι τὰ ποθητὰ ἐκεῖνα χαρακτηριστικὰ ἄτινα μένουσι διὰ παντὸς ἐγκεχαρηγμένα εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας μου, τὴν φωνὴν ἐκείνην τὴν ὁποίαν νομίζω εἰσεῖτι ν' ἀκούω, τὸ βλέμμα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὠμίλει εἰς τὴν καρδίαν μου καὶ τὸ μείδιμα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τοσοῦτον ἠγάπησα!.. . Ναι, ὑπάρχει ἀνάστασις, τὸ γνωρίζω, εἰμὶ βέβαιος καὶ ἐπικαλοῦμαι ὡς μάρτυρα τὴν κατεπίγουσαν καὶ ἀκατάστρεπτον ἐκείνην ἀνάγκην ἢν ὁ ἴδιος Θεὸς ἔθεσεν ἐν τῇ καρδίᾳ μου!

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπαμεν ἀρκεῖ ν' ἀποδείξῃ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀναστάσεως. Πλὴν ὁ Κύριος ἠθέλησεν ὥστε ἡ μεγάλη αὐτὴ ἀλήθεια νὰ στηρίζεται εἰσεῖτι ἐπὶ ἄλλων βάσεων γράψας αὐτὴν ὑπὸ διάφορα ἐμβλήματα εἰς τὰ ἔργα τῆς φύσεως. Ὑπάρχει μυστικὴ καὶ θαυμάσιος ἀνταπόκρισις μεταξὺ τοῦ ὄρατοῦ καὶ τοῦ ἀόρατου κόσμου, μεταξὺ τῆς φύσεως καὶ τῆς θρησκείας. Διὰ τὸν λόγον ὅτι οἱ δύο οὗτοι κόσμοι εἶναι τὸ ἔργον τοῦ αὐτοῦ Δημιουργοῦ, ὁ Θεὸς ὅστις ἔπλασεν αὐτοὺς ἐνεγράφη εἰς τὰ δύο ταῦτα μέρη τοῦ ἔργου του τὴν σφραγίδα τῆς θείας αὐτοῦ ἐνότητος καὶ ἠθέλησεν ὥστε ἡ ὄρατὴ φύσις νὰ ἴηαι ὡς ἀπέραντος καθρέπτῃς ἐνθα σχεδιάζεται, ὑπὸ μυρίων διαφόρων ἐμβλημάτων, ἢ ἀντανάκλασις τῶν ἀόρατων πραγμάτων. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἢ θρησκεία ἀποκλύπτει ἀμέσως εἰς τὴν ψυχὴν, ἢ φύσις τὸ φανερώνει εἰς τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν· ἢ δὲ φυσικὴ θρησκεία δι' ἐκεῖνον ὅστις ἐννοεῖ τὴν γλώσσαν ταύτην τῆς δημιουργίας, δὲν διαφέρει τῆς ἀποκαλυφθείσης θρησκείας. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἢ φύσις παραδίδεται μετὰ τοσαύτης

θαυμασίας ευκολίας εἰς περαθέσεις καὶ προσεγγίσεις αἰτινες χρησιμεύουσι νὰ δικη-
τίσωσι καὶ νὰ ἐπιβεβαιώσωσι τὰ πράγμα-
τα τῆς ψυχῆς. Διψῶσα ἔλαφος ἦτις ἐπιπο-
θεῖ τὸ ψυχρὸν ὕδωρ εἶναι ἡ εἰκὼν ψυχῆς ζη-
τούσης τὸν Θεόν· ὁ ἥλιος ὑψούμενος βαθμη-
δὸν ἐν τῷ οὐρανῷ μέχρις οὗ ἡ ἡμέρα φθάσῃ
ἐν τῇ ἀκμῇ αὐτῆς, εἶναι τὸ ἔμβλημα τῆς
πορείας τοῦ δικαίου· τὸ ἐπιμελὲς ἐκεῖνο
ἐντομον τὸ ὁποῖον συναρίζει τὰ θέρους ὅπως
ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ χειμῶνος
εἶναι μάθημα ἐξ οὗ ὁ ἄνθρωπος δέον νὰ ὠ-
φελθῆ ὅπως μάθῃ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν
δραστηριότητα· ἡ κατοικίδιος ὄρνις ἡ συ-
νάζουσα τὰ νεοσσία αὐτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυ-
γὰς τῆς εἶναι ὑψηλὴ παραβολὴ ἥτις μᾶς δι-
δάσκει τὴν ἀγάπην τοῦ Σωτῆρος Θεοῦ. (*)
Ἡ διδασκαλία τὴν ὁποίαν ὁ Λυτρωτὴς προ-
τιμᾷ εἶναι ἡ παραβολικὴ διδασκαλία, ἐκαίνη
ἥτις ἐξάγει ἐκ τῆς θεωρίας τῆς φύσεως τὰς
ἀληθείας τῆς πίστεως. Τῶντι ὅλαι αἱ με-
γάλαι ἀλήθειαι τῆς πίστεως, ἐκεῖναι αἰ-
τινες φαίνονται ὅτι ἀνήκουσιν ἀποκλειστι-
κῶς εἰς τὴν ἀποκαλυφθεῖσαν θρησκείαν, ὁ
Θεὸς ἠθέλησε νὰ τὰς γράψῃ εἰς τὰ ἔργα
τῶν χειρῶν του, ὡς ἠθέληεν εἶσθαι εὐκολον νὰ
τὸ ἀποδείξωμεν ἐὰν ὁ καιρὸς ἐπέτρεπεν ἡμῖν
νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὰ καθέκαστα ταῦτα.
Ἀλλὰ περιοριζόμεθα μόνον εἰς τὸ περὶ ἀνα-
στάσεως θέμα· ὑπὸ πόσα διάφορα ἐμβλήμα-
τα δὲν εἶναι αὕτη γεγραμμένη ἐν τῇ φύσει!

Ἡ νύξ, ἥτις καθ' ἑκάστην ἐσπέραν καλύ-
πτει τὴν γῆν, δὲν εἶναι εἶδος τι θανάτου;
ἡ δὲ λαμπρὸς τῆς ἡμέρας, ἥτις ἐπανέρχεται
καθ' ἑκάστην πρωΐαν, εἶδος τι ἀναστάσεως;
Τὸ σκότος τὸ ὁποῖον αὐξάνει ἀπὸ στιγμῆν
εἰς στιγμῆν καὶ τὸ ὁποῖον καταλαμβάνει
βαθμηδὸν ὅλα τὰ ἀντικείμενα· τὸ ψῦχος τὸ
ὁποῖον συνοδεύει τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ ἡλίου·
ἡ ἀναστολὴ ὄλων τῶν ἀνθρωπίνων ἐργασι-
ῶν· ὁ ὕπνος ὅστις κλείει ὄλους τοὺς ὀφθαλ-
μούς· ἡ καθολικὴ σιωπὴ τῆς φύσεως, ταῦτα
πάντα δὲν ὁμοιάζουσιν τὸν θάνατον; Τὴν δὲ

(*) *Ψαλ. XIII 4. Παρ. IV. 40 VI 6—
8. Λουκ. XIII. 34.*

πρωΐαν, ὁπότεν ὁ ἥλιος ἀνασηκῶν βαθ-
μηδὸν τὸν πέπλον τῆς νυκτὸς καὶ ἐξερχόμε-
νος ἐκ τοῦ βαθύου τοῦ σκότους, καθὼς ὁ θά-
νατος ἐκ τοῦ τάφου του, ἀναφαίνεται λαμ-
πρὸς καὶ ἀκτινοβόλος ἐπὶ τοῦ δριζόντος· ὁ-
πότεν ἐπιχέῃ τὸ φῶς, τὴν θερμότητα καὶ
τὴν ζωὴν· ὁπότεν ὅλη ἡ φύσις ἐξεγείρεται
ὅπως χαιρετίσῃ τὴν ἐπάνοδόν του· ὁπότεν
τὸ ἄσμα τῶν πτηνῶν, τὰ βελιάσματα τῶν
προβάτων, ἡ φωνὴ τοῦ ἀνθρώπου, ὅλοι οἱ
ὄρουθοι τῆς ζωῆς ἐκδηλοῦνται αἰφνης ὡς
γενικὴ τις συναυλία· ὁπότεν τὸ πᾶν ἐμψυ-
χοῦται, τὸ πᾶν χρωματίζεται, ἡ δὲ λάμ-
ψις τῆς ἡμέρας μεταβάλλῃ εἰς ἀκτινοβό-
λους ἀδάμαντας ὅλας τὰς σταγόνας τῆς
δρόσου αἰτινας κρέμανται εἰς τὰ φυτὰ καὶ
εἰς τὰ ἄνθη—ταῦτα πάντα δὲν εἶναι ἀνά-
στασις;

Ὁ χειμὼν δὲν εἶναι εἶδος τι θανάτου, ἡ
δὲ ἐπάνοδος τῆς ἀνοιξέως, εἶδος τι ἀναστά-
σεως; Ὅπότεν ἡ γῆ ἀπεδύθη τὸν ἀνθηρὸν
αὐτῆς ἰματισμὸν ὅπως ἐνδύθῃ τὴν χιονόλευ-
κὸν αὐτῆς ἐσθῆτα· ὁπότεν τὰ δένδρα γυ-
μνωθέντα ἐκ τῶν φύλλων αὐτῶν, σὺόμενα
ὑπὸ τῶν χειμερινῶν ἀνέμων, συγκροῶσι
τοὺς ἀψύχους αὐτῶν κλάδους ὡς τὰ ξηρὰ
ὅστις ἐν τῇ δράσει τοῦ προφήτου· ὁπότεν
πᾶσα βλάστησις εἶναι διακεκομμένη, τὰ
πλεῖστα ζῶα ἀπονεναρκωμένα, αἱ ἐργασίαι
τῆς ἐξοχῆς ἀναβεβλημένα· ὁπότεν ἡ γῆ,
σκληρυνθεῖσα ὡς λίθος, ἀντέχῃ εἰς τὴν
χεῖρα τοῦ γεωργοῦ καὶ ἀρνήται νὰ παρα-
δώσῃ τοὺς ἠσαυρούς τοὺς ὁποίους ἐμπερι-
έχει ἐν τῷ κόλπῳ αὐτῆς, ταῦτα πάντα δὲν
εἶναι θάνατος; Καὶ ὁπότεν ἡ ζωὴ ἐπανέρχεται
αἰφνης μετὰ τῆς ἀνοιξέως· ὁπότεν ἡ
ἰκμάς ἀρχίζει νὰ κυκλοφορῇ εἰς τὰ δένδρα
λαμβάνουσα τὸ σχῆμα τῶν φύλλων καὶ τῶν
ἀνθέων· ὁπότεν αἱ πεδιάδες καὶ οἱ ἀγροί,
ἄλλοτε σιωπηλοὶ καὶ ἤρημοι, καλύπτονται
ὡς ἐκ θαύματος ὑπὸ τάπητος πλουσιωτέ-
ρου καὶ αὐτῆς τῆς βασιλικῆς πορφύρας τοῦ
Σολομῶντος· ὁπότεν τὰ ἀπονεναρκωμένα
σπέρματα τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν, ζωογο-
νηθέντα ὑπὸ τῆς αὔρας τῆς ἀνοιξέως, ἀναβί-
ωσιν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ εἰς τὸ βάθος τῶν ὑδά-

των· ὁπότεν ἡ ἐπάνοδος τῆς θερμότητος ἐπα-
ναφέρει τὴν χαρὰν ἐντὴ καρδίᾳ τοῦ ἀνθρώπου,
τὴν δραστηριότητα ἐν τῇ ἐξοχῇ, τὴν κίνησιν
καὶ τὴν ζωὴν εἰς ὅλα τὰ ἐμψυχα ὄντα, ταῦ-
τα πάντα, ἐρωτῶ, δὲν εἶναι ἀνάστασις;

Ἐπάρχουσι πλῆθος ἐντόμων ἄτινα μᾶς
προσφέρουσιν, ἐν τῇ διττῇ ζωῇ ἣν ὁ δημιουργὸς
διένειμεν αὐτοῖς, ἐναργὲς ἔμβλημα τοῦ
θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως. Παρατηρήσα-
τε τὸν ἀσήμαντον ἐκεῖνον σκόληκα, ἀντι-
κείμενον ἀποστροφῆς καὶ ἀηθίας. Ὁ πρω-
τος βίος αὐτοῦ διέρχεται εἰς τὸ νὰ ἐρπῇ
ὀλιθερῶς ἐπὶ τῆς γῆς ἢ ἐπὶ τοῦ στελέχους
τοῦ δένδρου ὑπερ τὸν τρέφει· ὅτε δὲ ὁ ἐπὶ
τῆς γῆς αὐτοῦ προορισμὸς ἐξεπληρώθη, κα-
τασκευάζει ὁ ἴδιος νεκροκράββατον ἐκ με-
τάξης ἐπὶ τοῦ φύλλου δένδρου τινὸς ἢ σκά-
πτει ἐντὸς τῆς γῆς τὸν τάφον αὐτοῦ. Ἐν-
τὸς τοῦ τάφου τούτου χάνει βαθμηδὸν τοὺς
πόδας, τὴν κεφαλὴν, τὸ χρῶμα, τὴν κίνη-
σιν καὶ ὅλα τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς, περι-
μένων ἐν τῇ ἀκίνησίᾳ τοῦ θανάτου τὸ νέ-
ον αὐτοῦ πεπερωμένον. Μετὰ τινα καιρὸν,
διαρκοῦντος τοῦ ὁποῖου ἐκτελεῖται ἡ ἐσω-
τερικὴ ἐργασία μυστηριώδους μεταμορφώ-
σεως, αἰφνης ὁ αἰχμάλωτος οὗτος τοῦ θά-
νατου κινεῖται, στρέφεται καὶ συντρίβων
τὴν σαρὸν αὐτοῦ, ἐξέρχεται ἐκ νέου εἰς τὸ
φῶς τῆς ἡμέρας. Πεπρωτισμένος διὰ νέων
δυνάμεων, κάτοχος ἐντελεστερῶν ὀργάνων,
ἀποχαιρετᾷ τὸν κοινορτὸν τῆς γῆς, καὶ νῆα
χρυσάλλης μὲ κεχρωματισμένας πτέρυγας
πετᾷ περιχαρῆς καὶ εὐθυμὸς πρὸς τοὺς
θόλους τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ μεταμόρφωσις αὐ-
τη, ἐρωτῶ, δὲν εἶναι πραγματικὴ ἀνάστα-
σις;

Ἡ μελέτη τῆς φύσεως ἐχορήγησεν εἰς
τὸν ἀπόστολον Παῦλον τὴν ἀπάντησιν εἰς
θεμελιώδη ἀντίρρησιν ἣν ἀνέκαθεν ἐζήγει-
ραν κατὰ τῆς διδασκαλίας τῆς ἀναστά-
σεως.

Οἱ ἀντιπρονοῦντες λέγουσιν ὅτι ἡ ἀνά-
στασις τοῦ σώματος εἶναι ἀδύνατος. Τῶντι,
τί συμβαίνει ὁπότεν τὸ ἀνθρωπίνον σῶ-
μα τίθεται ἐντὸς τοῦ τάφου; Ἀναλύεται,
τὰ ὕλικα μέρη ἄτινα ἀπετέλουν αὐτὸ χω-

ρίζονται καὶ ἀναμιγνύονται μετὰ τῆς γῆς·
ἡ γῆ αὕτη ἀπορροφᾶται ὑπὸ τῶν ριζῶν
τῶν φυτῶν ἄτινα θέλουν χρησιμεύσει ἕπως
θρέψωσι τὰ ζῶα· τὰ ἴδια ταῦτα ζῶα θέλου-
σι χρησιμεύσει ἴσως εἰς τὴν τροφήν τοῦ ἀν-
θρώπου. Εἰς τρόπον ὥστε τὰ ἴδια ὕλικα
μέρη εἰσχωροῦσιν ἀλλεπαλήλως εἰς τὴν
σύνθεσιν πολλῶν διαφόρων ἀνθρωπίνων σω-
μάτων. Εἶναι λοιπὸν ὕλικῶς ἀδύνατον ὥστε
ὅλα τὰ σώματα νὰ εὐρεθῶσιν εἰς τὴν ἡμέ-
ραν τῆς ἀναστάσεως.

Ἴδου τώρα ἡ ἀπάντησις τοῦ ἀποστόλου.
Βεβαίως, ἡ ἀνάστασις θὰ ἦτον ἀδύνατος ἐὰν
τὸ ἀναστῆν σῶμα ἔπρεπε νὰ ἦναι τὸ αὐτὸ
ὡς τὸ ὑφ' ἑσῶς. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν μᾶς διδά-
σκει ὁ Κύριος. Ἀπεναντίας ἀποφαίνεται, ὅτι
θὰ ὑπάρχῃ σπουδαία διαφορὰ μετὰ τοῦ
ὑφ' ἑσῶτος σώματος καὶ τοῦ ἀναστῆντος
σώματος, διαφορὰ ἥτις καθίσταται ἀναγ-
καία ὅπως τὸ δεύτερον εὐρεθῆ ἀπὸ ἀλλογενέ-
νον ἐκ τῶν ἀσθενειῶν τοῦ πρώτου. Ὅθεν ἡ
ἀνάστασις, καίτοι μυστηριώδης, δὲν ἔχει
τίποτε ἀδύνατον καὶ δυνάμεθα νὰ τὴν πα-
ραβάλωμεν μὲ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον συμβαίνει
εἰς τὴν βλάστησιν ἐνὸς φυτοῦ. Ὅπότεν σπό-
ρος τις πέσῃ εἰς τὴν γῆν, ἀποσυνθέτεται
ἀπαραλλάκτως ὡς τὸ ἀνθρωπίνον σῶμα κα-
τατεθὲν ἐν τῷ τάφῳ. Ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ
τῆς ἀποσυνθέσεως ταύτης, ὁ Θεὸς ἀναβλα-
στάνει νέον τι σπέρμα, κατ' ἀρχὰς ἀόρα-
τον, τὸ ὁποῖον καταντᾷ ἡ βᾶσις νέου φυ-
τοῦ. Τὸ σῶμα λοιπὸν εἶναι ἐπίσης σπέρμα
τι τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ φυτρώσῃ διὰ τὴν ἀ-
θανασίαν. Μὴ φοβῆσθε νὰ τὸ ἐγκαταλείψῃ-
τε εἰς τὸν τάφον· ἄφετε αὐτὸ ἄνευ ἀνησυ-
χίας νὰ διαλυθῇ καὶ ἀναμιχθῇ μετὰ τῆς
γῆς, «γῆ εἰ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσει»· ἡ θεία
παντοδυναμία θέλει ἐξάξει ἐκ τοῦ ἀνθρωπί-
νου τούτου σπέρματος τὸ σπέρμα νέου καὶ
ἀθανάτου σώματος. Ἀκούσωμεν τοὺς ἰδίους
λόγους τοῦ ἀποστόλου· «Ἀλλ' ἐρεῖ τις, πῶς
ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποῖω δὲ σώματι ἔρ-
χονται; Ἄφρον, σὺ, ὁ σπεῖρεις, οὐ ζωοποι-
εῖται ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ· καὶ ὁ σπεῖρεις, οὐ τὸ
σῶμα τὸ γενησόμενον σπεῖρεις, ἀλλὰ γυ-
μνὸν κόκκον, εἰ τύχοι, οἴτου ἢ τινος τῶν

λοιπῶν ὁ δὲ Θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα κα-
θὼς ἠθέλησε, καὶ ἐκάστω τῶν σπερμάτων
τὸ ἴδιον σῶμα· οὐ πᾶσι σὰρξ ἢ ἀτὴ σὰρξ·
ἀλλὰ ἕλλη μὲν σὰρξ ἀνθρώπων, ἕλλη δὲ
σὰρξ κτηνῶν, ἕλλη δὲ ἰχθύων, ἕλλη δὲ
πτηνῶν· καὶ σώματα ἐπουράνια, καὶ σώμα-
τα ἐπίγεια· ἀλλ' ἐτέρα μὲν ἢ τῶν ἐπουρα-
νίων δόξα, ἐτέρα δὲ ἢ τῶν ἐπιγείων· ἕλλη
δόξα ἡλίου, καὶ ἕλλη δόξα σελήνης, καὶ
ἕλλη δόξα ἀστέρων· ἀστὴρ γὰρ ἀστὴρος δι-
αφέρει ἐν δόξῃ· οὕτω καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν
νεκρῶν· σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν
ἀφθαρσίᾳ· σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν
δόξῃ· σπείρεται ἐν ἀθνησίᾳ, ἐγείρεται ἐν
δυνάμει· σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται
σῶμα πνευματικόν.» (*)

Τώρα εἰς τί συνίσταται ἀκριβῶς ἡ δια-
φορὰ μεταξὺ τοῦ φθαρτοῦ καὶ τοῦ ἀφθάρ-
του σώματος; Μυστήριον τοῦ ὁποίου μόνον
ὁ Θεὸς κατέχει τὴν γνῶσιν. Ἐκεῖνο τὸ ὁ-
ποῖον γινώσκουμεν εἶναι ὅτι τὸ φθαρτὸν σῶ-
μα δὲν θά ὑπόκειται πλέον εἰς οὐδεμίαν
τῶν ἀθνησιῶν τοῦ φθαρτοῦ σώματος. Ἐ-
κεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπίσης γινώσκουμεν, εἶναι ὅ-
τι, ὁποῖα καὶ ἂν μέλλει νὰ ἦναι ἡ διαφορὰ
μεταξὺ τῶν δύο τούτων σωμάτων, θά ὑ-
πάρχη μεταξὺ αὐτῶν στενὸς δεσμὸς, ἐνδό-
μυχος σχέσις τοιαύτη, ὥστε τὸ φθαρτὸν σῶ-
μα θέλει ἀναγνωρισθῆ ἐν τῷ ἀφθάρτῳ σώ-
ματι, καὶ ὅτι θέλομεν διατηρήσει τὸ αἶσθη-
μα τῆς ἀτομικότητός μας. Ὑπάρχει ἐνταῦ-
θα βεβαίως βαθύτατον μυστήριον· ἀλλὰ τί-
ποτε ἀδύνατον, τίποτε ὅπερ ν' ἀντιβαίνει
εἰς τὴν λογικὴν καὶ εἰς τὴν πείραν. Καὶ αὐ-
τὸ τὸ ὑπερῶς σῶμα ἡμῶν μεταβάλλεται
συνεχῶς. Εἰς πᾶσαν στιγμὴν χάνει ὑλικά
τινα μόρια καὶ ἀποκτᾷ νέα, καὶ ἐν τούτοις
τὸ σῶμα τοῦτο ὑπερ μεταβάλλεται ἀδια-
κόπως εἶναι πάντοτε τὸ ἡμέτερον σῶμα,
ἡμεῖς δὲ ἐξακολουθοῦμεν νὰ ἔχωμεν πάντοτε
τὸ αὐτὸ αἶσθημα τῆς ἀτομικότητός μας.
Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν λόγος ὅπως ἡ ἀτομικό-
της αὐτὴ καταστραφῆ ὑπὸ τῆς μεταλλαγῆς
ἣν θέλει ἐπιφέρει ἡ ἀνάστασις. Θά ἦναι τὸ

(*) Κορ. Α'. XV.

αὐτὸ ἄτομον, ψυχὴ τε καὶ σῶματι, τὸ ὁ-
ποῖον θά ἦναι εὐτυχὲς ἢ δυστυχὲς εἰς τὴν
ἕλλη ζωὴν ἀναλόγως τῆς χρήσεως ἣν θέ-
λει κάμει τῆς παρούσης.

Ὡς πρὸς τὴν ἀμειον ἀποκατάστασιν τῆς
ψυχῆς τοῦ δικαίου μετὰ τὸν χωρισμὸν αὐ-
τῆς ἐκ τοῦ σώματος οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλη-
σίας προσβεβύουσι διαφόρους γνώμας. Ὁ ἱε-
ρὸς Αὐγουστίνος λέγει ὅτι πορεύεται εἰς τό-
πον εἰρήνης περιμένουσα ὅπως ἐνωθῆ μετὰ
τῆς ἀφθάρτου αὐτῆς σαρκός. Ἄλλοι πατέ-
ρες τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας πιστεύουσιν ὅτι
εἶναι δεκτὴ ἐν τῷ οὐρανῷ, ἐνθα ἐπίσκοπεῖ τὴν
ἀνθρώπινον φύσιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλ'
οὐχὶ τὴν θεότητα αὐτοῦ, ἣν θέλει ἀπολαύ-
σει μόνον μετὰ τὴν ἀνάστασιν αὐτῆς, δη-
λαδῆ ἐν τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ.

Ἐπειδὴ ὁμοῦ εἶναι δίκαιον καὶ ἡ ψυχὴ
καὶ τὸ σῶμα, ἅτινα ὁμοῦ ἐξήσκησαν ἐπὶ τῆς
γῆς εἴτε τὴν ἀμαρτίαν, εἴτε τὴν ἀρετὴν,
νὰ βραβευθῶσιν ἢ τιμωρηθῶσι συγχρόνως,
τούτου ἕνεκεν ἡ χριστιανικὴ θρησκεία μᾶς
διδάσκει ὅτι ὁ ἐξαγαγὼν ἡμᾶς ἐκ τοῦ μη-
δενὸς θέλει καὶ αὐθὺς μᾶς προσκαλέσει ὅ-
πως δώσωμεν λόγον τῶν πράξεών μας ἐνώ-
πιον τοῦ θρόνου Αὐτοῦ.

Ἴδου τώρα πῶς ὁ Εὐαγγελιστὴς παρι-
στάνει τὸ φοβερὸν βῆμα ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἕ-
καστος μέλλει νὰ παρουσιασθῆ ὅπως δώση
λόγον τῶν πράξεών του· «Καὶ εἶδον θρό-
νον λευκὸν μέγαν, καὶ τὸν καθήμενον ἐπ'
αὐτοῦ, οὐ ἀπὸ προσώπου ἐφυγεν ἡ γῆ καὶ ὁ
οὐρανός, καὶ τόπος οὐχ' εὐρέθη αὐταῖς· καὶ
εἶδον τοὺς νεκρούς, μικροὺς καὶ μεγάλους,
ἐστῶτας ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ βιβλία ἡ-
νεύθησαν, καὶ βιβλίον ἄλλο ἠνεύχθη, ὃ ἐ-
στὶ τῆς ζωῆς· καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ
τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις, κατὰ τὰ
ἔργα αὐτῶν· καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς ἐν
αὐτῇ νεκρούς, καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ἄδης ἔ-
δωκαν τοὺς ἐν αὐτοῖς νεκρούς· καὶ ἐκρίθη-
σαν ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ ὁ
θάνατος καὶ ὁ ἄδης ἐβλήθησαν εἰς τὴν λί-
μνην τοῦ πυρός· οὗτός ἐστιν ὁ δεῦτερος θά-
νατος· καὶ εἴ τις οὐχ εὐρέθη ἐν τῇ βίβλῳ

τῆς ζωῆς γεγραμμένος, ἐβλήθη εἰς τὴν λί-
μνην τοῦ πυρός.» (*)

Περιγράφων δε τὴν μακαρίαν διαμονὴν
τῶν δικαίων λέγει· «Καὶ εἶδον οὐρανὸν και-
νὸν καὶ γῆν καινὴν· ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανός
καὶ ἡ πρώτη γῆ παρήλθε, καὶ ἡ θάλασσα
οὐκ ἔστιν ἔτι. Καὶ ἐγὼ Ἰωάννης εἶδον τὴν
πόλιν τὴν ἁγίαν, Ἱερουσαλὴμ καινὴν κατα-
βαίνουσαν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ,
ἡτοιμασμένην ὡς νύμφην κεκοσμημένην τῷ
ἀνδρὶ αὐτῆς, καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ
τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης· Ἴδου ἡ σκηνὴ τοῦ
Θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκηνώσει
μετ' αὐτῶν· καὶ αὐτοὶ λαοὶ αὐτοῦ ἔσονται,
καὶ αὐτοὶ ὁ Θεὸς ἔσται μετ' αὐτῶν, Θεὸς
αὐτῶν, καὶ ἐξαλείψει ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον
ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ ὁ θάνατος
οὐκ ἔσται ἔτι· οὔτε πένθος, οὔτε κραυγὴ,
οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι· ὅτι τὰ πρῶτα
ἀπῆλθον.» (*) Καὶ παρακατιῶν ἐξακολουθεῖ
λέγων.

«Καὶ ἔδειξέ μοι καθαρὸν ποταμὸν ὕδατος
ζωῆς, λαμπρὸν ὡς κρύσταλλον, ἐκπορευό-
μενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἁρ-
νίου. Ἐν μέσῳ τῆς πλατείας αὐτῆς καὶ τοῦ
ποταμοῦ ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν ζῆλον ζωῆς,
ποιοῦν καρποὺς δώδεκα, κατὰ μῆνα ἓνα ἕ-
καστον ἀποδιδούν τὸν καρπὸν αὐτοῦ· καὶ
τὰ φύλλα τοῦ ζύλου ὡς θεραπείαν τῶν ἑ-
θνῶν. Καὶ πᾶν κατανάθημα οὐκ ἔσται ἔτι·
καὶ ὁ θρόνος τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἁρνίου ἐν
αὐτῇ ἔσται, καὶ οἱ δούλοι αὐτοῦ λατρεύου-
σιν αὐτῷ· καὶ ὄψονται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ,
καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐ-
τῶν· καὶ νῦξ οὐκ ἔσται ἐκεῖ· καὶ χρεῖαν οὐκ
ἔχουσι λύχνου καὶ φωτὸς ἡλίου, ὅτι Κύριος
ὁ Θεὸς φωτίζει αὐτούς· καὶ βασιλεύουσιν εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.» (*)

Ὁ Φενελὼν, ἀφηγούμενος τὴν κατάθεσιν
τοῦ Τηλεμάχου εἰς τὴν διαμονὴν τῶν δικαί-
ων, ἐσχεδίασε προφανῶς τὸν χριστιανικὸν
παραδεισον· «Καθαρὸν καὶ γλυκὺ φῶς, λέ-

(*) Ἀποκ. Κ'. II.

(*) Ἀποκ. ΚΑ'. I.

(*) Ἀποκ. ΚΒ'. 29.

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Α'.)

γει, διαχέεται κύκλῳ τῶν σωμάτων τῶν
δικαίων αὐτῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς περι-
βάλλει διὰ τῶν ἀκτίνων του, ὡς διὰ χιτῶ-
νος. Τὸ φῶς αὐτὸ δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὸ ἀ-
μαυρὸν φῶς τὸ φωτίζει τοὺς ὀφθαλμοὺς
τῶν δυστήνων θνητῶν καὶ τὸ ὁποῖον εἶνε
σκότος· ἀλλ' εἶνε οὐράνιος τις μᾶλλον δόξα
ἢ φῶς. Δὲν θαμβῶνει οὐδέποτε τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς, ἀπεναντίας ἐνισχύει αὐτοὺς καὶ φέρει
εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς ἀνέκφραστον γαλή-
νην. Ἐξ αὐτοῦ καὶ μόνου οἱ μακάριοι οὗ-
τοι ἄνδρες τρέφονται· ἐξ αὐτῶν δ' ἐκπορεύ-
εται καὶ εἰς αὐτοὺς εἰσπορεύεται, τοὺς δια-
περνᾷ καὶ ἐνσαρκοῦται ἐν αὐτοῖς ὡς τὰ
βρώματα ἐνσαρκοῦνται ἐν ἡμῖν. Τὸ βλέπου-
σι, τὸ αἰσθάνονται, τὸ ἀναπνεύουσιν· αὐτὸ
γεννᾷ ἐν αὐτοῖς ἀνεξάντλητον πηγὴν εἰρή-
νης καὶ χαρᾶς· εἶνε δὲ βυθισμένοι ἐν τῇ ἀβύσ-
σῳ ταύτῃ τῆς χαρᾶς, ὡς οἱ ἰχθύς ἐν τῇ θα-
λάσσῃ. Δὲν ἐπιθυμοῦσι τοῦ λοιποῦ μηδὲν·
ἔχουσι τὰ πάντα χωρὶς νὰ ἔχουσι μηδὲν, δι-
ότι ἡ ἀπόλαυσις τοῦ καθαρῶ αὐτοῦ φωτὸς
πραῦνει τὴν πείναν τῆς καρδίας των...» (*)

Οἱ ὠραιότεροι στίχοι τοῦ Ὀμήρου ἢ τοῦ
Βιργιλίου δὲν δύνανται νὰ ἐξισωθῶσι μὲ τὸ
ὑψὸς καὶ τὴν καλλονὴν τῆς περιγραφῆς ταύ-
της, καὶ τοὶ ὁ Φενελὼν περιορισμένος ἐν-
τὸς τῶν ὁρίων τῆς μυθοπλαστίας του, δὲν
ἠδυνήθη ν' ἀποδώσῃ εἰς τὰς σκιὰς τῶν ἡ-
ρώων, ὅλην τὴν ἀφθαρτὸν ἐκείνην μακαριό-
τητα, δι' ἧς ἤθελε περιβάλλει τοὺς ἀληθεῖς
ἐκλεκτούς.

Διέτριψα πολὺ ἐπὶ τῶν ἀποδείξεων τῆς
ἀναστάσεως, διότι ἐπικρατεῖ ἐπὶ τοῦ ἀντι-
κειμένου τούτου μεγάλη ἀσάφεια, ἴσως καὶ
τινες ἀμφιβολία εἰς τὰ πνεύματα ὑμῶν.
Εἴθε νὰ ἐπέτυχῃ τοῦ σκοποῦ μου, ἐὰν ὅχι
νὰ διασκεδάσω τὸ σκότος τοῦτο, ὅπερ εἶναι
ἀδύνατον, τοῦλάχιστον νὰ ἐξαλείψω ὅλας
τὰς ἀβεβαιότητας! Ἡ ἀνάστασις μένει καὶ
δέον νὰ μένη δι' ἡμᾶς, μέχρις οὗ ζῶμεν,
διδασκαλία πλήρης μυστηρίου, πλὴν ἐν μυσ-
τήριον δὲν εἶναι ἀνέφικτόν τι πράγμα· ἐ-
κεῖνο τὸ ὁποῖον εἶναι ὑπεράνω τοῦ λόγου

(*) Τηλ. Βιβ. XIX.

δὲν εἶναι ἐναντίον τοῦ λόγου· καὶ ἐὰν ἔπρεπε ν' ἀποροίψωμεν πᾶν ὅ,τι δὲν ἐννοοῦμεν, τότε ἔπρεπε ν' ἀπαρνηθῶμεν καὶ αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν ἡμῶν, διότι δὲν δυνάμεθα νὰ κάμωμεν ἐν βῆμα πρὸς τὴν ζωὴν χωρὶς νὰ προσκρούσωμεν εἰς μυστήριόν τι. Δυνάμεθα λοιπὸν τώρα ν' ἀπαντήσωμεν εἰς τὴν ἐπίσημον ἐρώτησιν ἣν ἐθέσαμεν ἐν ἀρχῇ τῆς ὀμιλίας ἡμῶν· «Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἀποθάνῃ θέλει ἄρα γε ἀναζῆσαι; Ναί! θέλομεν ἀπαντήσαι μετὰ τῆς αὐτῆς βεβαιότητος ἣτις ὑπηγόρευσε τὴν ἀπάντησιν τοῦ Ἰωβ.» Ἡξερῶ, λέγει, ὅτι ζῆ ὁ Αὐτρωτῆς μου καὶ θέλει ἔγερθῆ ἐν τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ἂν μετὰ τὸ δέρμα μου τὸ σῶμα τοῦτο φθαρῇ, ἄλλιν μὲ τὴν σάρκα μου θέλω ἰδεῖ τὸν Θεόν! »

Καταπαύω τὸν λόγον μου ἀνακηρύττων διὰ βραχέων τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τῆς ὑψηλῆς ταύτης ἀληθείας. Καὶ ἐν πρώτοις εὐρίσκω τὴν διδασκαλίαν ταύτην ἰσχυρὸν κέντρον πρὸς τὴν χριστιανικὴν ἐπιστροφὴν καὶ πρὸς τὸν ἁγιασμόν. Ὅσον ἡ διδασκαλία τῆς ἀναστάσεως εἶνε ἐνθαρρυντικὴ δι' ἐκείνους οἵτινες προσέφεραν τὴν καρδίαν των εἰς τὸν Κύριον καὶ βαδίζουσιν εἰς τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, τόσον εἶνε τρομερὰ δι' ἐκείνους οἵτινες εἶνε ἀλλότριοι εἰς τὴν χριστιανικὴν ζωὴν. Ἡ διδασκαλία τῆς ἀναστάσεως ἀποτελεῖ ὅλην τὴν δύναμιν τῶν σκέψεων αἵτινες ἐξάγονται ἐκ τῆς μελλούσης κρίσεως. Ἐὰν ἡ κρίσις αὕτη δὲν ἐμελλε νὰ ἔχῃ ὡς ἀντικείμενον εἰμὴ τὰς ψυχὰς, ἐὰν αἱ τιμωρίαι καὶ αἱ ἀμοιβαὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐμελλον νὰ ἦναι καθαρῶς ἠθικαί, ἡ μελέτη τῆς διδασκαλίας ταύτης θὰ ἦτο λίαν ἀσθενῆς, εἴτε ὅπως ἀναχαιτίσῃ τὸν ἁμαρτωλὸν ἐκ τῆς ἁμαρτίας, εἴτε ὅπως ἐνδυναμώσῃ τὸν δίκαιον εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀγιότητος. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει διττὴν ὑπαρξίν, σωματικὴν καὶ πνευματικὴν, καὶ δὲν δύναται τις νὰ ἔγῃ λαθὴν ἐπ' αὐτοῦ, ἐὰν ἀποταθῇ μόνον εἰς μέρος τι τῆς ὑπάρξεώς του· «Ἐλπίζω εἰς τὸν Θεόν, λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὅτι θὰ ὑπάρχῃ ἀνάστασις νεκρῶν καὶ διὰ τοὺς δικαίους καὶ διὰ τοὺς ἀδίκους· ὡς ἐκ τούτου ἐργάζομαι

ὅπως ἔχω τὴν συνείδησιν ἀνεπίληπτον, ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων.» Καὶ ὅπ' ἄλλην ἔποψιν ἀκόμη ἡ διδασκαλία περὶ τῆς ὁποίας ἐνασχολούμεθα σήμερον ὀφείλει νὰ φέρῃ ἡμᾶς εἰς τὴν ἀγιότητα. Ὁ πιστεύων ἀληθῶς εἰς ἐνδοξον καὶ ἁγίαν ἀνάστασιν δὲν δύναται νὰ ζῆσῃ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ. Ἐπειδὴ τὸ γήινον τοῦτο σῶμα, τὸ ὁποῖον ζωογονεῖ ἀθάνατος ψυχὴ, ὀφείλει νὰ συμμετέξῃ τοῦ ἐνδόξου αὐτῆς μέλλοντος· ἐπειδὴ ὀφείλει νὰ συμμερισθῇ τὴν οὐράνιον μακαριότητα καὶ νὰ γείνη ὁ παντοτεινὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πῶς δυνάμεθα νὰ τὸ μολύνωμεν διὰ τῆς ἁμαρτίας; Ὅσοι πιστεύουσιν εἰς τὴν ἐξουδένωσιν τοῦ ὄρατου τούτου περικαλύμματος καὶ ἐγκαταλείπουσι τὸ σῶμά των εἰς τὸν ρυπον τῆς ἁμαρτίας, οὗτοι βεβαίως εἶναι συνεπεῖς εἰς τὰς ἀρχάς των· ἡμεῖς ὁμῶς οἵτινες τρέφομεν ἄλλας ἐλπίδας, σεβόμεθα τὸ σῶμα ἡμῶν, καὶ προσπαθοῦμεν, καὶ τοὶ ἁμαρτωλοὶ, νὰ τὸ διατηρήσωμεν ἐν τῇ ἀγιότητι, ἀναδεικνύοντες αὐτὸ ἄξιον τῆς παρουσίας τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν.

Ἐὰν ἡ διδασκαλία τῆς ἀναστάσεως εἶνε ἀναγωγικὴ, δὲν εἶναι ἐλιγώτερον πλουσία εἰς παραμυθίαν. Ὅποιας, τωόντι, παραγορίης ὁ πιστὸς δὲν λαμβάνει εἰς τὰς δοκιμασίας τῆς ζωῆς καὶ ἀπέναντι τοῦ θανάτου! Ὡς εἰς τοὺς ὁποίους ἐπιβαρύνει τὸ φορτίον σώματος ἀσθενοῦς καὶ πάσχοντος! σεις οἵτινες ἔχετε ἀφορμὴν νὰ πιστεῦσθε ὅτι ὁ χρόνος τῆς ἀπελεύσεώς σας ἤγγικεν, ἐὰν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς κατοικῇ ἐν τῇ καρδίᾳ σας διὰ τῆς πίστεως, λάβετε θάρρος καὶ μὴ λυπεῖσθε διὰ τὰς ἀδυναμίεις αἵτινες προσέβαλον τὸ φθαρτὸν ὑμῶν σῶμα. Σκεφθῆτε μᾶλλον τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐνδοξος ἐξέγερσις θέλει τὸ ἀπαλλάξει διὰ παντὸς ἐκ τῶν ἀτελειῶν καὶ τῶν πόνων αὐτοῦ, κοσμοῦσα αὐτὸ διὰ νέας καὶ ἀφάρτου καλλονῆς. Δεχθῆτε τὰς προόδους τῆς ἀσθενείας ὡς πρόδρομον τῆς αἰωνίου ὑμῶν ἀπαλλαγῆς, καὶ ἀτενίσατε ἄνευ φόβου τὸν θάνατον, ὅστις δὲν εἶνε ἄλλο εἰμὴ τὸ λυκαυγὲς τῆς ἀναστάσεως. Ἀφαιρέσατε ἄνευ λύπης τὸ ρυτιδωμένον καὶ σαθρὸν ἐνδυμα ὅπερ σᾶς ἐπιβαρύνει, κα-

ὅτι ἐγειρόμενοι κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν θέλετε εὐρεῖ ἐνδυμα λαμπρὸν καὶ καθαρὸν, σῶμα οὐράνιον καὶ ἀφθαρτον. Τὸ εὐτελὲς τοῦτο σῶμα κατατιθέμενον σήμερον εἰς τοὺς κόλπους τῆς γῆς, θέλει ἐξέλθει περικαλλῆς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀναστάσεως ὡς τὸ νέον χάρτον τῆς ἀνοίξεως· ἡ δὲ ψυχὴ ὑμῶν, καταγοητευμένη ἐκ τῆς θαυμασίας ταύτης μεταλλαγῆς, θέλει ἐκφωνήσῃ ἐν τῷ θαυμασμῷ αὐτῆς· «πῶθεν προέρχεται ἐν ἐμοὶ ἡ οὐράνιος οὕτη λάμψις, αἱ νέαι αὗται δυνάμεις, καὶ ἡ ἄγνωστος αὕτη εὐδαιμονία;» Τότε ἔψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ, ὑμεῖς δὲ ἀναρπασθέντες; θέλετε μετατεθῆ εἰς τὴν οὐράνιον Ἱερουσαλὴμ, ἐν τῇ διαμονῇ τῶν δικαίων ἐνθα οὐκ ἐστι πόνος, οὐ λύπη, οὐ στεναγμὸς, ἀλλὰ ζωὴ ἀτελεύτητος. Γένοιτο!

Α. Κουρνιακῆς.

Ἡ ἄνω ἐπιλήξ, ληφθεῖσα ἐκ τῶν λόγων τοῦ Κ. *Horace Monod*, ἐξεφωνήθη ἐν τῷ Φιλ. Συλλόγῳ «Ὀμηρος» τὴν 7 Νοεμβρίου 1876.

ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΙΑΙ.

(Συνέχεια. Τὸς Φύλλ. ΙΑ΄.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. Ε΄. ΜΕΡΟΣ Α΄.

ΟΠΤΙΚΑ.

Ἀπασῶν τῶν ἐπιστημῶν ἡ ὀπτικὴ ἐστὶν ἡ εὐφρωτέα εἰς θαυμαστά μηχανήματα. Ἡ δύναμις τοῦ προσπελάζειν τὰ μᾶλλον μεμακρυσμένα ἀντικείμενα καὶ καθιστᾶν αὐτὰ ὑποχείριμα τῷ παρατηρητῇ, πρὸς δὲ καὶ τοῦ ἐξογκοῦν εἰς γιγαντιαῖον μέγεθος καὶ τὰ σχεδὸν ἀόρατα σώματα τοῦ ὑλικοῦ κόσμου, ἐμπνέει πάντοτε τὸν θαυμασμὸν καὶ αὐτοῖς τοῖς ἐννοοῦσι τὰ μέσα δι' ὧν τὰ τε-

ραουργήματα ταῦτα τίθενται εἰς ἐνέργειαν. Οἱ ἀρχαῖοι, ἀληθῶς, ἠγνόουν τοὺς συνδυασμοὺς ὑαλίνων κατόπτρων καὶ φακῶν, τοὺς ἀποτελοῦντας τὰ τηλεσκόπια καὶ τὰ μικροσκόπια, ἀλλ' ἀρκούντως ἐγίνωσκον τὴν ιδιότητα ἣν κέκτηνται οἱ τε φακοὶ καὶ τὰ κατόπτρα, τοῦ σχηματίζειν ὀρθὰς ἢ ἀνεστραμμένας εἰκόνας τῶν ἀντικειμένων. Διάφοροι συγγραφεῖς ἀναφέρουν, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐποιούντο χρῆσιν κατόπτρων ἐκ χάλυβος ἢ ἐξ ἀργύρου κατεσκευασμένων, ἢ ἐκ μέγματος τινος ἐκ χαλκοῦ καὶ λευκοσιδήρου, ὅπερ τὰ νῦν χρῆσιμέυει παρ' ἡμῖν πρὸς ἀντανάκλασιν τοῦ φωτός τῶν λαμπτήρων. Πιθανολογεῖται πρὸς τοῦτοις ἐκ τινος χωρίου τοῦ Πλινίου, ὅτι καὶ ὑάλινα κατόπτρα ὑπῆρχον καὶ ἐν Σιδῶνι· ἀλλὰ τὸ εἰς αὐτὰ κατοπτρίζομενον ἀντικείμενον ὄφειλε νὰ φωτίζηται εἰς μέγιστον βαθμὸν, διότι ἄλλως ἡ εἰκὼν αὐτοῦ παρίστατο λίαν ἀσθενῆς καὶ δυσδιάκριτος. Τὰ ἀργυρᾶ λοιπὸν κατόπτρα, ἐν γενικῇ ὄντα χρήσει καὶ ὑπερτεροῦντα τῶν ἐξ οἰουδήποτε ἄλλου μετάλλου γινομένων, ἐχρησίμευον σχεδὸν ἀποκλειστικῶς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις μάγοις.

«Ὀυδέμια σχεδὸν ἀμφιβολία, λέγει ὁ Δόκτωρ *Brewster*, ὅτι αἱ κοινότεραι καὶ ἐπιτυχέστεραι ἀγυρταὶ τῶν ἀρχαίων ἦσαν ὀπτικῆς φύσεως, ἐκτελούμεναι δι' ὀραλῶν καὶ κοίλων κατόπτρων.»

Ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις χρόνοις, καὶ ὑπὸ τὸ κράτος πολιτισμοῦ ἐν στασιμότητι διατελοῦντος, ἐπιστεῖετο ὅτι πᾶς ὁ εἰς θεὸν ἐμβλέψας ὄφειλε ν' ἀποθάνῃ, ἢ τοῦλάχιστον νὰ χάσῃ τὴν ὄρασίν του. Ἄλλ' ὁ τρόμος θν ἡ ἀλλόκοτος αὕτη δοξασία διήγειρεν, ἐν τῇ ζωῇ φαντασίᾳ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, κατευνάσθη, τοῦ χρόνου προϊόντος, ὡς ἐκ τῆς ἀμέσου δῆθεν μετ' αὐτοῦ συγκοινωνίας τοῦ ἀντικειμένου τῆς λατρείας του, καὶ κατὰ συνέπειαν τούτου αἱ ἐμφανίσεις τῶν θεῶν, μακρὰν τοῦ νὰ ἐμποιώσι φόβον, ἐλογίζοντο ὡς δῆλωσις τῆς εὐνοίας αὐτῶν, καὶ ὁ χῶρος ἄλλως τε ἱερὸς ἐνθα οὗτοι προσεδέχοντο τὴν λατρείαν τῶν θνητῶν. — Παραδείγματα.

1. Ὁ ναὸς *Enguinum*, ἐν Σικελίᾳ, μεγάλου ἐτύγχανε σεβασμοῦ, οὐχὶ τοσοῦτον ἔνεκεν τῆς ἀρχαιότητος αὐτοῦ, ἀλλὰ διότι ἠξιοῦτο ἐνίοτε τῆς ἐμφανίσεως τῆς Μητρὸς τῶν Θεῶν.

2. Ὁ Ἀσκληπιὸς εἶχε ναὸν ἐν Ταρσῶ ἐνθα πολλάκις ἐδηλοῦτο τὰς προσκυνηταῖς αὐτοῦ.

3. Ὁ Πλίνιος ἀναφέρει ὅτι ἐν τῷ ἀρχαίῳ ναῷ τοῦ Ἡρακλέους ἐν Τύρῳ ὑπῆρχεν ἐδώλιον ἐκ λίθου καθισρωμένου, ἐξ οὗ οἱ θεοὶ εὐκόλως ἀνωρθοῦντο ἢ, ἐν ἄλλαις λέξεσιν, «ἐξ οὗ θαυμάσιαι ὄπτασιαι ἐφαίνοντο ἐκπεμπόμεναι.»

4. Ὁ Πausanias λέγει περὶ τοῦ Ὀρφεὸς τὰς :

«... προαποθανούσης οἱ τῆς γυναικὸς, ἐπὶ τὸ Ἄορνον δι' αὐτὴν τὸ ἐν τῇ Θεσπρωτίδι ἀφίκετο» εἶναι γὰρ πάλαι νεκυομαντεῖον αὐτόθι νομίζοντα δὲ οἱ ἔπεισθαι τῆς Εὐρυδικῆς τὴν ψυχὴν καὶ ἀμαρτάντα, ὡς ἐπιστράφη, αὐτόχειρα αὐτὸν ὑπὸ λύπης αὐτοῦ γενέσθαι. (Pausan.: Βοιωτικὰ ΧΑΧ. 3 — 6.)

Ἄλλ' ὁ Πausanias δὲν διηγείται τὰ κηθέκαστα, ἔχοντα ὡς πῶς : Ὁ Ὀρφεὺς ἀπαρμύθητος διὰ τὸν θάνατον τῆς προσφιλοῦς συζύγου ἢ ἐρωμένης του, μετέβη εἰς τὸ ῥηθὲν νεκυομαντεῖον, ἐνθα ἐγένοντο αἱ ἐπικλήσεις τῶν νεκρῶν. Μετὰ πολλὰς προστοιμασίας τῷ ἐπιτράπη ἢ παρουσία τῆς γυναικὸς, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ μὴ στρέψῃ τὰ βλέμματα πρὸς αὐτήν. Ὁδεύει λοιπὸν ὁ Ὀρφεὺς περιχαρὴς πρὸς τὴν ἐξοδὸν τοῦ μαντείου, νομίζων ὅτι ἡ γυνὴ τὸν ἀκολουθεῖ ἄλλα μετ' ὀλίγον, εἴτε ἐκ τοῦ πόθου τοῦ νὰ τὴν ἴδῃ, εἴτε ἐξ ἀμφιβολίας ὀρμώμενος, ὡς μὴ αἰσθανόμενος κρότον βημάτων ὀπισθεν αὐτοῦ, παραβαίνει τὸν ἐπιβληθέντα ὄρον, στρέφει τὴν κεφαλὴν, βλέπει αὐτήν, ἀλλ' ἀμέσως αὐτὴ ἐν βραχεὶ γίνεται ἄφαντος, ἀποχωροῦσα βαθμηδὸν πορρωτάτω αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐγκαταλείπει κατάμονον ὡς καὶ πρὸ τῆς ἐπικλήσεως.

5. Ἡ Κλεονίκη, νέα τις παρθένος ἐν Βυζαντίῳ, ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τῆς

Σπάρτης Πausanίου. Οὗτος δὲ, τυπτόμενος ἀκολούθως ὑπὸ τῶν ἐλέγχων τῆς συνειδήσεως, μετέβη εἰς τὸ ἐν Ἡρακλείᾳ νεκυομαντεῖον ἢ ψυχοπομπεῖον, ἐνθα οἱ ψυχαγωγοὶ ἀνεκαλέσαντο χάριν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν τῆς Κλεονίκης ἵνα ἐμφανισθῇ ἐνώπιόν του. Ὁπερ καὶ ἐγένετο. Ἡ δ' ὑπ' αὐτῆς δοθεῖσα διαφορὴ ἀπόκρισις ἠδύνατο νὰ διερμηνευθῇ, εἴτε ὡς ἐπιφέρουσα τὴν συγχώρησιν τοῦ θεοῦ, εἴτε ὡς ἀναγγέλλουσα τὸν βίαιον θάνατον τοῦ Πausanίου διὰ τὸ μέγα ἔγκλημα αὐτοῦ :

« Πausanias δὲ Κλεονίχην ἐν Βυζαντίῳ » παρθένον ἐλευθέραν . . . ἐκ τινος ὑποψίας » ἠνελὼν (φονεύσας) ἐώρα πολλάκις ἐν τοῖς » ὕπνοις λέγουσαν αὐτῷ . . . οὐ παυόμε- » νου δὲ τοῦ φάσματος, πλεύσας εἰς τὸ ψυ- » χοπομπεῖον εἰς Ἡράκλειον, ἰλασμαῖς τισι » καὶ χραῖς ἀνεκαλεῖτο τὴν ψυχὴν τῆς κό- » ρης. Ἐλθοῦσα δὲ εἰς ὄψιν, εἶπεν, ὅτι παύ- » σεται τῶν κακῶν, ὅταν ἐν Λακεδαιμονί » ῃ γένηται. Γενόμενος δὲ εὐθύς ἐτελεύτη- » σεν. » (Πλουτάρχου. Περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ βραδέως τιμωρουμένων Χ. 47. Καὶ τοῦ αὐτοῦ. Κίμων ΥΙ. 9.)

6. Τὴν θῆν ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, ὁ Αὐτοκράτωρ Βασίλειος ὁ Μακεδὼν, ἀπαρηγόρητος διὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ του, κατέφυγεν εἰς τὰς δεήσεις καὶ προσευχὰς Θεοδώρου τινὸς, Σανταβάρηνου τὴν ἐπίκλησιν, περιφήμου περὶ τὸ θαυματουργεῖν. Ὁ πανοῦργος οὗτος ἐξορκιστὴς τῷ ἐπέδειξε τὴν μορφήν τοῦ προσφιλοῦς του υἱοῦ, λαμπρῶς ἐνδεδυμένου καὶ ἐφ' ἵππου μεγαλοπρεποῦς. Ὁ νέος ὀρμήσας ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρὸς του, ἀλλὰ ἀμέσως τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἐγένετο ἄφαντος.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ.

Ἐκ τῶν ἀτελῶν ἀφηγήσεων τῶν μέχρις ἡμῶν περιελθουσῶν, περὶ τῶν θαυμαστῶν τούτων φαινομένων, οὐδόλως δυνάμεθα ν' ἀμφιβάλλωμεν, ὅτι κοῖλον κάτοπτρον ἦτο τὸ κύριον ὄργανον δι' οὗ ταῦτα παρήγοντο.

Ἐκαστον κοῖλον κάτοπτρον, ἵνα ἢ ὄλος

τέλειον, ὀφείλει νὰ ἔχῃ τὴν ἐπιφανείαν του ἑλλειπτικὴν, εἰς τρόπον ὥστε, ἂν ἀντικείμενόν τι τεθῇ ἀπέναντι ἐνὸς τῶν φακῶν τῆς ἑλλειψέως, νὰ σχηματίζεται ἡ εἰκὼν αὐτοῦ ἀνστρομμένη ἐν τῷ ἐτέρῳ φακῷ. Ἡ εἰκὼν αὕτη, πρὸς θεατὴν δεόντως τοποθετούμενον, φαίνεται κρεμαμένη εἰς τὸν ἀέρα. Ἄν δὲ τὸ τε κάτοπτρον καὶ τὸ ἀντικείμενον ὡς κεκρυμμένα ἐκ τῆς ὄρασεως αὐτοῦ, τὸ ἀποτέλεσμα φανήσεται αὐτῷ σχεδὸν ὑπερφυσικόν.

Ἡ ἀκόλουθος τρομερὰ ἀπάτη, ἐπονομασθεῖσα τὸ *Μυστηριώδες ξίφος*, ἐξέπληξε πολλάκις τοὺς θεατὰς ἐν Εὐρώπῃ. Ἄν ἄνθρωπός τις κρατῶν καλῶς ἐστιλβωμένον ξίφος, καὶ ὑπὸ δυνατοῦ φωτὸς φωτιζόμενος, σταθῇ ἀπέναντι κοίλου κατόπτρου, ὀλίγον τι μακρότερον τοῦ πρωτίστου φακῆ, θέλει παρατηρήσει μετὰ ξὺ ἐαυτοῦ καὶ τοῦ κατόπτρου, ἀνστρομμένην καὶ μικροτέραν εἰκὼνα τοῦ ἰδίου τοῦ ἀτόμου μετὰ τοῦ ξίφους. Ἄν δὲ τείνῃ τὸ ξίφος πρὸς τὸ κέντρον τῆς κοιλότητος τοῦ κατόπτρου, ἀμφοτέρω τὰ ξίφη θὰ συναντηθῶσι πρὸς τὰ ἄκρα αὐτῶν ἂν δὲ τείνῃ αὐτὸ ἐπὶ πρόσω, τὸ ἀντανακλώμενον ξίφος θὰ φανῇ προσβάλλον αὐτὸν εἰς τὸ στήθος. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο, εἶναι ἐπάναγκες ὥστε ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀληθοῦς ξίφους, νὰ συμπίπτῃ πρὸς τὴν διάμετρον τοῦ κοίλου ἐν ᾧ τὸ κάτοπτρον κείμενον ἀποτελεῖ βεβαίως τὸ κοῖλον ἡμισφαίριον διότι ἂν ἡ διεύθυνσις πίπτῃ πλαγίως τῆς διαμέτρου, τὸ ἀντανακλώμενον ξίφος θέλει ἀπέχει ἐξίσου πρὸς τὸ ἕτερον μέρος αὐτῆς, καὶ θὰ φαίνεται σημαδεῖον τὸ στήθος οἰοῦντι ἄλλου ἀνθρώπου ἰσταμένου ἐντὸς τῆς βελῆς αὐτοῦ. Ἄν λοιπὸν ὁ κρατῶν τὸ ἀληθὲς ξίφος τοποθετηθῇ ὀπισθεν παραπετάσματος, ἢ ὅπως δὴποτε κρύπτηται ἐκ τῆς ὄρασεως τοῦ θεατοῦ, οὗτος ἀναμφιβόλως θὰ ἐκπλαγῇ βλέπων ξίφος ἐπιπίπτον κατ' αὐτοῦ. Τὸ πείραμα καθίσταται ἐκπληκτικώτερον ἂν γείνῃ χρῆσις δύο κατόπτρων ὁμοειδῶν, διότι τότε θὰ παρίσταται ἐναργῶς καὶ ἡ εἰκὼν δολοφόνου ἀπειλοῦντος τὴν ζωὴν τοῦ θεατοῦ.

Ἡ ἀποτελεσματικὴ ἐνέργεια τοῦ κοίλου κατόπτρου ἐξεδηλώθη ὡσαύτως εἰς τὰ περὶ ἐμφανίσεως ἀπόντος ἢ τεθνεότος προσώπου. Πρὸς τοῦτο, τίθεται ἡ προτομὴ ἢ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ, ἐνώπιον τοῦ κατόπτρου, καὶ ἡ εὐκρινὴς ἀντανάκλασις τοῦ θὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὸν ἀέρα καθ' ὃν τρόπον προείπομεν ἢ, καὶ περιβαλλομένη ὑπὸ καπνοῦ, ἂν προηγουμένως τὸ περιθώριον τῆς εἰκόνος καλυφθῇ δι' αἰθάλης, ὥστε νὰ φωτίζεται ἀπλῶς μόνον τὸ ἐξωγραφημένον πρόσωπον αὐτῆς.

Ὁ Κ. Βάλτερ Σκόττ ἐν τῇ « Δαιμονολογίᾳ » αὐτοῦ, ἀναφέρει τὸ ἐπόμενον ἀνέκδοτον : « Ὁ ἰδιοκτήτης ἀρχαίου τινὸς φουρίου ἐπὶ τῶν μεθούριων τῆς Οὐγγαρίας, εἶχεν ἀποφασίσει νὰ παράσχῃ διασκέδασιν τινα τοῖς φίλοις αὐτοῦ, ἀναλόγως τοῦ κοινωνικοῦ του βαθμοῦ καὶ τῆς μεγαλοπρεπείας τοῦ ἀρχαίου μεγάρου του. Οἱ προσκεκλημένοι ἦσαν, ὡς εἶκος, πολυάριθμοι, μετὰ δ' αὐτῶν ὑπῆρχε καὶ ἀξιοματικὸς τις ἀπόμαχος ἐκ τοῦ τάγματος τῶν Οὐσσάρων, ἐξαιρουστὸς διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὸ ἀτρόμητον τοῦ χαρακτῆρός του. Ἀφοῦ διευθετήθησαν πάντα τὰ τὴν ἐσπερινὴν εὐωχίαν καὶ εὐθυμῶν ἀφορῶντα, ὁ ἀξιοματικὸς εἰδοποιήθη, ὅτι καθίστατο ἀδύνατον νὰ χορηγηθῇ εἰς ὄλους τοὺς συνδαιτημόνας ἢ προσήκουσα ἀνάπαυσις τῆς νυκτὸς, ἐκτὸς μόνον ἂν τις ἐξ αὐτῶν ἦν ἀρκούντως θαρραλέος, ὥστε ν' ἀναλάβῃ τὸν κίνδυνον νὰ κοιμηθῇ ἐν τινι θαλάμῳ ὑπὸ δαιμονίων ἐκάστοτε συχναζόμενον καὶ ἰδίως τὸ μετονύκτιον καὶ ὅτι, ἐπειδὴ ἅπαντες ἐγίνωσκον ὅτι ὁ ἀξιοματικὸς εἰς οὐδὲν ἐλογίζετο τὰς τοιαύτας προλήψεις, ὁ θάλαμος οὗτος ὤρισθη ἐκ προοιμίων δι' αὐτόν. Ὁ ἀξιοματικὸς ἀσμένως παρεδέχθη τὴν πρότασιν, καὶ ἀφοῦ μετέσχε τοῦ ἐσπερινοῦ συμποσίου, ἀπεσύρθη εἰς τὸ προσδιωρισμένον δωμάτιόν του, ἀφοῦ πρῶτον ὤμοσε τρομερὰν ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ τολμήσαντος νὰ διαταράξῃ τὴν ἡσυχίαν του. Ἀλλ' ἐναντίον τῆς ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει προσδοκωμένης ἀπολύτου γενναιοψυχίας του, ὁ ἀξιοματικὸς κατεκλίθη, ἀφοῦ πρῶ-

τον ἀρῆκε τὸ κτρίον τοῦ ἀνημμένον καὶ τὰ δύο τοῦ πυρόβολα γεμισμένα πλησίον τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης.»

«Μόλις ἐκοιμήθη μίαν ὥραν, ὅτε ἀφύπνισθη ὑπὸ σοβαρῶν ἤχων μουσικοῦ ὄργανου. Τρεῖς γυναικὲς ἀλλοκότως ἐνδεδυμένα, ἐφαίνοντο πρὸς τινὰ γωνίαν τοῦ θαλάμου ἀπέναντι τῆς κλίνης, ψάλλουσαι νεκρώσιμον ἀκολουθίαν. Ὁ ἀξιωματικὸς ἠκροάσθη ἐπ' ὀλίγον μεθ' ἡδονῆς, εἶτα λέγει πρὸς αὐτάς: «Κυρίαί, ψάλλετε λίαν ἀρμονικῶς, ἀλλ' ἢ μονοτονία δὲν μοι ἀρέσκει· κάμετέ μοι τὴν χάριν νὰ μεταβάλητε ἤχον; Αἱ κυρίαί, ἐξηκολούθουν τὴν ᾠδὴν· ὁ ἀξιωματικὸς ἐπανελάβε τὴν παράκλησιν, ἀλλ' ἢ μοισικὴ ἐξηκολούθει ἢ αὐτῇ. Τέλος ταῖς λέγει μετ' ὄργης: «Κυρίαί, ἢ διαγωγὴ σας φαίνεται οὕτω τέχνασμα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ μὲ φασίσητε, ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν θεωρῶ ὡς ἀσύγγνωστον προπέτειαν, θὰ λάθω ἕλλον τρόπον ἐκδικήσεως.» Ταῦτα εἰπὼν, λαμβάνει εἰς χεῖρας τὰ πυρόβολα, ἐνῶ αἱ κυρίαί ὄλονεν ἐψάλλον. Τότε δὲ εἰς ἄκρον παροργισθεῖς, «θὰ περιμένω, εἶπεν, ἀκόμη πέντε λεπτά, καὶ ἔπειτα θὰ πυροβολήσω ἀναμφιβόλως καθ' ὑμῶν; Ἡ νεκρώσιμος ᾠδὴ δὲν ἔπαυσε· τὰ πέντε λεπτά παρήλθον. «Σὰς παραχωρῶ, εἶπε, ἀκόμη καιρὸν μεχρὶ σου ἀριθμῆσω ἕως εἴκοσι.» Καὶ ἢ ἀπειλὴ ὅμως οὐδὲν ἔσχεν ἀποτέλεσμα, ἀλλ' ἀπέβη ἀνωφελὴς ὡς καὶ ἢ πρὸ αὐτῆς. Ὁ ἀξιωματικὸς ἤρξατο ἀριθμῶν, ἐν δύο-τρία, κτλ. ἀλλὰ προσεγγίζων εἰς τὸ τέλος τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ ἐπαναλαμβάνων πολλάκις τὴν ἀπόφασιν τοῦ πυροβολῆσαι, ἐξεφώνει τοὺς τελευταίους ἀριθμοὺς δεκαεπτὰ-δεκαοκτώ καὶ δεκαεννέα λίαν βραδέως, ἐπιβεβαιῶν συγχρόνως μετὰ τὴν ἐκφώνησιν ἐκάστου αὐτῶν, ὅτι τὰ πυρόβολα εἰσὶν ἐντεταμένα. Αἱ κυρίαί οὐδὲν ἔπαυον περὶ τούτου ἐφρόντιζον. Ἄμα ἀπήγγειλε τὴν λέξιν εἴκοσι, κενόνει ἀμέσως ἄμφω τὰ πυρόβολα κατὰ τῶν ἄδουσαν κυριῶν, αἵτινες καὶ πάλιν οὐκ ἐπαύσαντο τῆς ᾠδῆς των. Ὁ ἀξιωματικὸς τοσοῦτον ἐβραχυθύμησε διὰ τὸ ἀτελεσφόρητον τῆς ἀνδραγαθίας του, καὶ τοσοῦτον ἐξεπλάγη, ὥς

τε ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδας ἔκειτο ἀσθενῆς. Τὸ ἐπ' αὐτοῦ διαπραχθὲν τερατούργημα ἐξηγεῖται λίαν ἀπλῶς καὶ συντόμως: Αἱ αἰδοὶ αὐταὶ ἦσαν παρακαθήμεναι πλησίον ἀλλήλων ἐν παρακειμένῳ τινι δωματίῳ, ὃ δ' ἀξιωματικὸς ἐποροβόλησε κατὰ τῆς ἀντανάκλασεως αὐτῶν, πιπτούσης πρὸς τὴν γωνίαν τοῦ κοιτῶνός του, τῇ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ κοίλων κατόπτρων.»

Ὀλίγοις δύνανται, ἐκτὸς ἀν ἐπισταμένως ποιήσασιν πειράματα ἐπὶ κοίλων κατόπτρων, νὰ ἐννοήσασιν τὸ μαγικὸν ἀποτέλεσμα τῶν τοιούτων ὀπτικῶν φασμάτων. Ὁταν τὰ ὄργανα τῆς ἀπάτης ὑποκρύπτονται, ὅταν πάντα τὰ ἀλλότρια φῶτα ἀποκλείωνται, τὰ δὲ κάτοπτρα ὧσιν ἀρκούντως μεγάλα, καλῶς ἐστιλβωμένα καὶ ἐσχηματισμένα, τὰ ἀποτελέσματα τῶν παραστάσεων, ἐπὶ νοῶν ἀγνοούντων ὅπως ἢ ἐπὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ τούτου κλάδου φιλοσοφικῆς ἔρευνα ἐπεκτείνεται, ἔσονται ἀείποτε καταπληκτικώτατα. Καὶ αὐτοὶ οἱ ὑπονοοῦντες τὸν ὄλον καὶ τὰς ἀρχὰς ἐφ' ὧν βασίζεται, πολλάκις ἀποροῦν καὶ ἐξίστανται.

Ὁ χαρακτὴρ τῶν ἐμφανίσεων τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀποθανόντων φίλων ἢ συγγενῶν ἐν τοῖς ναοῖς τῶν ἀρχαίων, περὶ ὧν προείπομεν, λίαν θαυμασίως περιγράφεται ἐν τῷ ἐπομένῳ χωρίῳ τοῦ Δαμασκίου εἰς Βίον Ἰσιδώρου, ἀναφερομένῳ ὑπὸ τοῦ Φωτίου, τοῦ περιβοήτου τούτου καὶ πολυμαθεστάτου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως:

«Ὁ δ' ἐν τῷ τοίχῳ τοῦ φωτὸς φανεῖς ὄγκος, οἷον παγεῖς εἰς πρόσωπον διεμορφούτο, πρόσωπον ἀτεχνῶς θεσπέσιον δὴ τι καὶ ὑπερφύεις, οὐ γλυκεῖαις χάρισιν, ἀλλὰ βλοσυραῖς ἀγαλλόμενον, κάλλιστον δ' ὅμως ἰδεῖν καὶ οὐδὲν ἥττον ἐπὶ τῷ βλοσυρῷ τῷ ἦπιον ἐπιδεικνύμενον· ὃν Ἄλεξανδρεῖς ἐτίμησαν Ὅσιριν ὄντα καὶ Ἄδωνιν κατὰ τὴν μυστικὴν θεοκρασίαν.» (*Phottii Bibliotheca ed Bekker. σ. 343. α 15. 22.*) ἦτοι: «Ὁ ὄγκος τοῦ φωτὸς ὃ ἐν τῷ τοίχῳ φανεῖς, ὡσανεὶ συγκεντρωθεῖς, ἔλαβε μορφήν προσώπου, θείου οὕτως εἶπεν καὶ ὑπερφυσικοῦ, αὐστηροῦ μὲν τὴν ὄψιν, ἀλλ' ἔχοντος

καὶ γλυκεῖαν χάριν, καὶ ὄρασιότατος εἰς τὸ νὰ τὸ βλέπῃ τις, καὶ μετὰ τοῦ ἀγρίου συμμιγνύντος καὶ τὸ ἦπιον. Τοῦτο οἱ Ἄλεξανδρεῖς, κατὰ τὴν μυστικὴν αὐτῶν θεοκρασίαν, ἐτίμησαν ὡς ὄντα Ὅσιριν καὶ Ἄδωνιν.» Περιγράφων τις τὰς φαντασμαγορίας τούτέστι τὰς εἰδωλοφανεῖας τῶν νεωτέρων τερατοῦργων πῶς ἄλλως ἤθελε παραστήσει αὐτάς;

Ἦνα δ' ἐξηγηθῆ ἢ ἀπάτη ἢ ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος ἐνεργηθεῖσα, ὁ Σαλβέρτος παρατηρεῖ λίαν νευχεῶς, ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐκτελεσθῆ ὑπὸ ἀληθοῦς προσώπου ἀπομιμουμένου τὴν μορφήν τοῦ νέου ἡγεμόνος. Ἡ ὑπαρξὶς τοιούτου προσώπου, προδιδομένη ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀξιοσμητιώτου παρομοίωσεως του καὶ ὑπὸ τοῦ τεχνάσματος τῆς παραστάσεως, ἤθελε βεβαίως ἀνακαλυφθῆ καὶ καταγγελλθῆ ὑπὸ τῶν ἀπιστούντων καὶ δυσμενῶς ἐχόντων πρὸς τὰ τοιαῦτα τερατούργηματα, καὶ ἂν ἀκόμη ἠδυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν πῶς ὁ υἱὸς ἀπεσπάσθη ἐν ἀκαρεῖ ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρὸς. Ὁ Αὐτοκράτωρ λοιπὸν εἶδεν ἀπλῶς τὴν ἀερσιδῆ εἰκόνα τοῦ υἱοῦ του ἐφίππου· καὶ ἐπειδὴ τὸ πρωτότυπον αὐτῆς προσήχθη ἐγγυτέρω τοῦ κατόπτρου, ἢ εἰκὼν προχώρησεν εἰς τὰς ἀγκάλας του, καὶ, φυσικῶ τῷ λόγῳ, διέφυγε τὴν σύλληψιν.

ΜΕΡΟΣ Β'.

Αἱ διασαφήσεις αὗται ἤδη ἐποιήσαμεθα ἐπὶ τῆς ἀρχαίας ταύτης μαγικῆς τέχνης, καὶ τοὶ ἀρκούντως δηλωτικαὶ τῶν ἐν γρήσει τρόπων αὐτῆς, εἰσὶ λίαν ἀσθενεῖς, ὥστε νὰ παράσχωσι τὴν προσήκουσαν ἰδέαν τῶν λαμπρῶν ἐκείνων καὶ καταπληκτουσῶν παραστάσεων. Ἐθνικῶν, οὕτως εἶπεν, σύστημα ἀπάτης, προτιθέμενον τὴν κυβέρνησιν καὶ ὑποδούλωσιν τῶν πνευμάτων, ὄφειλε νὰ συνεπάγῃ οὐχὶ ἀπλῶς τὴν ἐπιστημονικὴν ἐπιδεξιότητα τῆς ἐποχῆς, ἀλλ' ὡσαύτως καὶ ποικιλίαν ἐπικουρικῶν τεχνασμάτων ἱκανῶν Ἦνα φασίξωσι τὸν θεατὴν, διαταράττωσι

τὸν νοῦν αὐτοῦ, θαμβῶνται τὸς αἰσθήσεις του, καὶ ἐπενεργῶσι τελεσφόρως ἐπ' αὐτοῦ. Τὸ ἀσθενὲς ὅμως καὶ ἐλλειπέες τῶν ἡμετέρων διασαφήσεων ἀναπληροῦται ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ ἐπομένου ἱστορικοῦ διηγήματος, ἀφορῶντος θαυματουργῶν νεωτέρας ἐποχῆς, ὅπερ ἐραυρίζομεθα ἐκ τοῦ «Βίου τοῦ Μπενβενούτο Τσελλίνη» *Life of Benvenuto Cellini* συγγραφέντος ὑπὸ τοῦ Ἀγγλοῦ K. W. Roscoe. Ἡ θαυματουργία ἐτελέσθη ἐν τῷ ἀμφιθέατρῳ τῆς Ῥώμης, τῷ καλουμένῳ «Κολοσσαῖον» περὶ τὸ 1534 ὡς ἐξῆς:

«Συνέβη, λέγει ὁ Τσελλίνης, νὰ γνωρισθῶ μετὰ τινος Σικελοῦ ἱερέως, ἀνδρὸς πνευματώδους καὶ εἰδήμονος τῆς Λατινικῆς καὶ Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἡμέραν τινὰ καθ' ἣν συνδιελεγόμεθα περὶ διαφόρων ἀντικειμένων, περιστράφη ὁ λόγος καὶ περὶ τῆς νεοκρομαντικῆς τέχνης. Ἐγὼ λοιπὸν, μεγάλως ἐπιθυμῶν νὰ μάθω τι περὶ αὐτῆς, τῷ εἶπον ὅτι ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἤμην λίαν περίεργος Ἦνα γνωρίσω τὰ μυστήρια τῆς τέχνης ταύτης. Ὁ ἱερεὺς μοὶ ἀπεκρίθη ὅτι ὁ βουλόμενος νὰ σπουδάσῃ αὐτὴν, ὄφειλε νὰ ἦναι ἀνὴρ εὐτόλμου καὶ σταθεροῦ χαρακτῆρος. Ἐγὼ ἱκανὴν τόλμην καὶ εὐστάθειαν, εἶπον, ὥστε νὰ μνηθῶ εἰς αὐτήν. Ὁ ἱερεὺς προσέθηκεν ὅτι, ἂν εἶχον τὸ ἀπαιτούμενον θάρσος πρὸς τοιαύτην παράβολον καὶ ἐπὶ νῆδον ἐπιχείρησιν, ἠδύνατο ἀσμένως νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν μου. Συνεφωνήθη κατὰ συνέπειαν μεταξὺ μας ἢ ἐκτέλεσις τοῦ νεοκρομαντικοῦ προβουλεύματος.

«Μίαν λοιπὸν ἑσπέραν ὁ ἱερεὺς μοὶ ἀνήγγειλεν ὅτι τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα, ἀλλ' ὅτι ἔπρεπε νὰ συμπαραλάβω καὶ ἕνα σύντροφον. Προσεκάλεσα ἐγὼ τότε τὸν ἐπιστήθιον μου φίλον Βιγκέντιον Ρωμόλιν, ἐκεῖνος δὲ, ἕνα συνέταιρόν του ὅστις μετήρξατο καὶ αὐτὸς τὴν ἀπόκρυφον τέχνην, καὶ μετέβημεν εἰς τὸ Κολοσσαῖον. Ὁ ἱερεὺς, κατὰ τὸ ἔθος τῶν ἐξορκιστῶν, ἐνεχάραξε κύκλον μέγαν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἀπαγγέλλων συγχρόνως ἐπωδὰς τὰς μάλλον ἀλλοκότους αὗται δύναται τις νὰ φαντασθῆ ἠνέφως λάκκον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κύκλου, ἦναψε πῦρ ἐντὸς αὐ-

του, διέταξε τὸν συνέταιρόν του νὰ ρίπτῃ πολύτιμα ἀρώματα, καὶ ἄλλα τινὰ πράγματα ὀκληρῶν καὶ δυσαρέστων ὁσμῶν εἰς τὸ πῦρ, ἐν ὠρισμένῳ χρόνῳ, καὶ ἀναθῆις τὴν φροντίδα τοῦτε πυρὸς καὶ τῶν ἀρωμάτων εἰς ἡμᾶς, ἤρξατο τῶν μαγικῶν αὐτοῦ τελετουργιῶν.

«Ἡ τελετὴ αὕτη διήρκεσεν ἐπὶ τὴν μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν, ὅτε ἐνεφάνησαν πλείστοι λεγεῶνες διαβόλων. Ὁ ἱερεὺς ἰδὼν τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῶν καταχθονίων τούτων πνευμάτων, ἐστράφη πρὸς ἐμὲ καὶ μοὶ λέγει νὰ ζητήσω παρ' αὐτῶν ὅτι θέλω. Ἐπιθυμῶ, εἶπον, νὰ μοὶ φέρωσιν ἐνταῦθα τὴν ἀποθανοῦσαν ἐρωμένην μου Ἀγγελικὴν. Ἄλλ' εἰς μάτην. Τὴν ἐσπέραν ἐκείνην δὲν ἀπῆλαυσα τοῦ ποθομένου· ἀλλ' ἡ περιέργειά μου ἀρκούντως ἱκανοποιήθη ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ.

«Ὁ ἱερεὺς προσέθηκεν ὅτι ὤφειλον νὰ ἐπανέλθω καὶ ἐκ δευτέρου, καὶ πᾶν τὸ παρ' ἐμοῦ αἰτούμενον θὰ ἐπιτελεσθῆ, ἀλλὰ νὰ φέρω μετ' ἐμοῦ ἓνα παιδα ὄλιως ἀθῶον καὶ ἀπαθῆ. Συμπαρέλαβον λοιπὸν τὸν δωδεκαετῆ ὑπηρετὴν μου μετὰ τοῦ προρρηθέντος Ῥωμῶλη καὶ ἑτέρον τινα φίλον ἐνόματι Γάδδην, ὃν μόλις κατέπεισα νὰ παρευρεθῆ ἐν τῇ τελετῇ ταύτῃ. Ὅτε ἀφίχθημεν εἰς τὸ ἀμφιθέατρον, ὁ ἱερεὺς, ἀφοῦ ἐξεπλήρωσε τὰς αὐτὰς, ὡς καὶ προλαβόντως, διατυπώσεις, καὶ ἄλλας ἔτι καταπληκτικωτέρας προπαρασκευάς, μᾶς ἐτοποθέτησεν ἐντὸς τοῦ κύκλου ὃν διεχάραξε μετὰ θαυμασιωτέρας τέχνης, καὶ ἱεροπρεπέστερον ἢ κατὰ τὴν προτέραν ἡμῶν συνέντευξιν. Ἀναθῆις πάλιν τὴν ἐπιστάσιαν τῶν ἀρωμάτων καὶ τοῦ πυρὸς τοῖς φίλοις μου Ῥωμῶλη καὶ Γάδδην, μοὶ ἐνεχείρισε τὸν μαγικὸν χάρτην (*pintacolo*), καὶ μοὶ προσέταξε νὰ στρέψω αὐτὸν πρὸς ἣν ἤθελε μοὶ δεῖκναι διεύθυνσιν· ὑπὸ δὲ τὸν χάρτην ἐτέθη ὁ ὑπηρετὴς μου. Ὁ μάγος, ἀρξάμενος τότε τῶν τρομερωτάτων ἐπικλησιῶν του, συνήγαγε πληθὺν δαιμόνων καὶ τῶν ἀρχηγῶν τῶν διαφόρων λεγεῶνων αὐτῶν, προσκαλῶν ἕκαστον τῶν τελευταίων καὶ ὀνομαστί, εἰς γλῶσσαν Ἑβραϊκὴν, Λατι-

νικὴν καὶ Ἑλληνικὴν, τῇ δυνάμει τοῦ αἰωνίου Πατρὸς καὶ Δημιουργοῦ, εἰς τρόπον ὥστε τὸ ἀμφιθέατρον ἐγένετο πλήρες ἐν μιᾷ στιγμῇ δαιμόνων, ἑκατοντάκις πολυπληθεστέρων ἢ ἐπὶ τοῦ πρώτου ἐξορκισμοῦ. Ἐν τούτοις ὁ Ῥωμῶλης μετὰ τοῦ Γάδδην ἐνησχολοῦντο εἰς τὸ διατηρεῖν τὸ πῦρ ἀνημμένον, καὶ ῥίπτειν ἐν αὐτῷ μεγάλην ποσότητα πολύτιμων ἀρωμάτων. Ἐγὼ δὲ, κατὰ διαταγὴν τοῦ νεκρόμαντος, ἐζήτησα καὶ πάλιν νὰ ἴδω τὴν Ἀγγελικὴν· ἐκείνος δὲ στραφεὶς μετ' ὀλίγον πρὸς ἐμὲ, λέγει· «Μάθε ὅτι οἱ δαίμονες μοὶ ὠμολόγησαν ὅτι ἐντὸς ἐνὸς μηνός, θὰ συναντηθῆς ἀφούκτως μετ' αὐτῆς.» Προσέθηκε δὲ ὅτι ὤφειλον νὰ ἴσταμαι παρ' αὐτῷ σταθερῶς καὶ γενναίως, διότι οἱ λεγεῶνες ἦσαν τόρα ὑπὲρ τοὺς χιλίους καὶ πλείονες ἢ ὅσον προσεδόκα, μεταξὺ τῶν ὀπίων καὶ οὐ ὀλίγοι ἐπικινδυνωδέστατοι, καὶ ὅτι, ἐπειδὴ ἀπήνητησαν, τῇ μεσολαβήσει αὐτοῦ, εἰς τὸ ζήτημά μου, ὀφείλει νὰ φανῆ εὐγενικὸς πρὸς τοὺς αὐτοὺς καὶ ἡρέμα νὰ τοὺς ἀποπέμψῃ. Συγχρόνως ὁμοῦ ὁ ὑπὸ τὸν χάρτην παῖς διετέλει ἐν διηνεκεῖ τρόμῳ, λέγων ὅτι ὑπῆρχεν αὐτόθι ἐν ἑκατομύριον ἀγριωπῶν ἀνθρώπων ἀπειλούντων νὰ μᾶς φονεύσωσι, καὶ μάλιστα τέσσαρες ὑπερμεγέθεις γίγαντες ὀπλισμένοι, προσπαθοῦντες νὰ εἰσδύσωσιν ἐν τῷ ἡμετέρῳ κύκλῳ. Ἐν τούτοις, ἐνῶ ὁ νεκρόμαντις, τρέμων καὶ αὐτὸς ὑπὸ φόβου, καταγίνετο εἰς τὸ νὰ διασκορπίσῃ καὶ ἀποστείλῃ διὰ τοῦ ἠπιωτέρου τρόπου τὸ *πανδαμῶνιον*, ὁ Ῥωμῶλης, ὅστις ὡς φύλλον κερκίδος λεύκης ἐπίσης ἔτρεψε, ἐνησχολεῖτο εἰς τὰ ἀρώματα καὶ ἐγὼ αὐτὸς, ἔτι πλείον πεφοβισμένος, ἀπέκρυπτον τὸν φόβον μου, ἵνα ἐμπούησω θάρσος τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ, τῇ ἀληθείᾳ ἀπειναρκώμουν, θεωρῶν τὸν νεκρόμαντιν οὐχ ἥττον ἐκπεπληγμένον.

«Ὁ παῖς ἐθήκε τὴν κεφαλὴν του μετὰ τῶν γονάτων του καὶ εἶπεν· «Ἐν ταύτῃ τῇ θέσει θέλω ν' ἀποθάνω, διότι ἅπαντες βεβαίως θ' ἀπολεσθῶμεν.» Τῷ ἀπεκρίθη ὅτι οἱ δαίμονες διατελοῦν ὑπὸ τὴν ἡμετέραν ἐξουσίαν, καὶ ὅτι τὰ φαινόμενα

ταῦτα δὲν εἶναι εἰμὴ καπνὸς καὶ σκιά· τὸν προσέταξα πρὸς τούτους ν' ἀνυψώσῃ τὴν κεφαλὴν καὶ νὰ μὴ ἀποδειλιᾷ. Ἄμα ὁμοῦ ἀνέβλεψεν, ἀνεφώνησε· «Τὸ ἀμφιθέατρον καίεται, τὸ πῦρ ἐπιπίπτει ἐφ' ἡμῶν.» Εἶτα καλύψας τοὺς ὀφθαλμοὺς μὲ τὰς χεῖρας, ἀνέκραξε καὶ πάλιν, ὅτι ἡ καταστροφὴ ἦν ἀναπόφευκτος καὶ δὲν ἤθελε νὰ βλέπῃ. Ὁ νεκρόμαντις, τὸ ἀπὸ μέρους του, μὲ παρεκάλει νὰ μὴ ἀποθαρρύνωμαι, ἀλλὰ νὰ ἐξακολουθοῦν νὰ ρίπτωσι τὰ ἀρώματα εἰς τὸ πῦρ. Διέταξε τότε νὰ καύσωσιν ἅπαντα τὰ ὑπολειπόμενα ἀρώματα. Ῥίψας ὁμοῦ τὰ βλέμματά μου ἐπὶ τοῦ Γάδδην, ὅστις τοσοῦτον ἦν κατατρομασμένος, ὥστε μόλις ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ τὰ περὶ αὐτὸν ἀντικείμενα, ἀλλ' ἐφάνετο ἡμιθανής, λέγω πρὸς αὐτὸν ὅτι, ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν, ὁ ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ ὑπέκῃ τῷ φόβῳ, ἀλλὰ νὰ κινῆται, διὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους. Ὁ δὲ παῖς μετ' οὐ πολὺ, ἀκούσας κρότον τινὰ ἐκ τῶν καιομένων ὑλῶν προσερχόμενον, ἀνυψοῦσά τὴν κεφαλὴν, καὶ βλέπων με γελῶντα, ἀνέλαθεν ὀλίγον θάρσος καὶ ἐκφώνησεν· «Ἄπαντες οἱ δαίμονες ἀναχωροῦν πνέοντες ἐκδίκησιν, καὶ μόνον τινὲς διαμένουσιν, ἀλλὰ καὶ οὗτοι εἰς μακρὰν εἰσὶν ἀπόστασιν. Τότε δὲ καὶ ὁ κώδων τῆς παρακειμένης ἐκκλησίας ἐσήμανε τὴν ἐναρξιν τῆς ἐωθινῆς προσευχῆς, καὶ ὁ μάγος, ἀποπερατώσας τὰς τελετουργίας του, ἀπεκδύθη τὸν μαγικὸν του ἐπενδύτην, καὶ λαβὼν ὑπὸ μάλης τὰς βίβλους του, ἀνήγγειλεν ὅτι ἡ παράστασις ἐληξε καὶ δυνάμεθα ν' ἀπέλθωμεν. Ἐξήλθομεν λοιπὸν ἅπαντες τοῦ κύκλου κρατούμενοι ὁ εἰς πλοσίον τοῦ ἄλλου, ἔχοντες καὶ τὸν παιδα ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν ἕνεκεν τοῦ φόβου του.»

Ἐνῶ λοιπὸν μετεβαίνομεν ἕκαστος εἰς τὴν οἰκίαν του, ὁ παῖς μᾶς ἔλεγε καθ' ὅδον ὅτι δύο ἐκ τῶν δαιμόνων οὓς εἴχομεν ἴδει ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ, προεπορεύοντο ἡμῶν πηδῶντες καὶ σκιρτῶντες, καὶ ὅτε μὲν ἀναβαίνοντες ἐπὶ τῶν στεγῶν τῶν οἰκιῶν, ὅτε δὲ καταβαίνοντες ἐπὶ τοῦ ἐδάφους· τῆς

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Α΄.)

γῆς· ὁ δὲ ἱερεὺς μᾶς ἐβεβαίωσεν ὅτι οὐδέποτε ἄλλοτε τῷ συνέτῃ νὰ ἴδῃ μαγικὸν κύκλον τοσοῦτον ἀλλόκοτον καὶ τρομερὸν συναμα, καὶ προσεπάθει συγχρόνως νὰ μὲ καταπέισῃ ἵνα παρευρεθῶ καὶ εἰς τρίτην παράστασιν, καθ' ἣν νὰ αἰτήσωμεν παρὰ τοῦ πανδαμονίου, οὐχὶ πλέον συνεντεύξεις μετὰ γυναικῶν, ἀλλ' ἀξιολογώτερα πράγματα· ἦτοι, ἀνακάλυψιν κεκρυμμένων ἠηταιρῶν· διότι μὲ ἐθεώρει ὡς συνέταιρον λίαν εὐθαρσῆ καὶ ἀτρόμητον. Οὕτω συνδιαλεγόμενοι ἐφθάσαμεν εἰς τὰ ἴδια, καὶ ὄλην ἐκείνην τὴν νύκτα δὲν ὠνειρευόμεθα ἄλλο τι εἰμὴ δαίμονας.»

Ὁ βιογράφος τοῦ Τσελλίνης σημειοῖ ἐν παρόδῳ, ὅτι δὲν παρήλθε πολὺς χρόνος μετὰ τὴν σκηνὴν ταύτην, καὶ ὁ Τσελλίνης περιεπλέχθη εἰς διενέξεις μετὰ τοῦ προρρηθέντος μάγου ἱερέως, αἵτινες ἐπήνεγκον τὴν ὀλοσχερῆ παῦσιν τῶν μεταξὺ τῶν φιλικῶν σχέσεων.

«Ἀδύνατον ν' ἀναγνώσῃ τις, λέγει ὁ K. Brewster, τὸ διήγημα τοῦτο, χωρὶς νὰ ἐνοήσῃ, ὅτι οἱ λεγεῶνες οὗτοι τῶν διαβόλων δὲν παρήχθησαν ὑπὸ ἐπιδράσεώς τινος ἐπὶ τῆς φαντασίας τῶν θεατῶν, ἀλλ' ὅτι ἦσαν πράγματι ὀπτικά φαντάσματα εἰκόνες ἢ ἀντικείμενα ἀντανακλώμενα ὑπὸ ἐνδὸς ἢ πλείονων κοίλων κατόπτρων ἢ φακῶν.» Πῦρ ἀνάπτεται, καὶ ἀρώματα καίονται ἵνα σχηματισθῇ τὸ ἔδαφος ἢ τὸ περιθώριον τῶν ψευδῶν εἰκόνων, οἱ δὲ θεαταὶ ἀσπληρῶς περιορίζονται ἐντὸς τοῦ μαγικοῦ κύκλου. Τὰ δὲ πρὸς τὸ κοῖλον κάτοπτρον παρουσιαζόμενα ἀντικείμενα, ἀφοῦ ἐτοποθετήθησαν οὕτως, ὥστε οἱ ἐν τῷ κύκλῳ νὰ μὴ δύνανται νὰ βλέπωσι τὴν κατ' εὐθειαν ὑπὸ τοῦ κατόπτρου σχηματιζομένην ἐναέριον εἰκόνα αὐτῶν, ἀλλ' οὔτε τὸ κάτοπτρον, ἢ σκευωρία ἦτο ἤδη ἐτοίμη ἵνα ποιήσῃ τὴν ἐνεργεῖαν αὐτῆς. Ἀλλὰ καὶ ἡ περὶ αὐτῶν ἐνασχόλησις τοῦ μάγου ἀπέβαινε ὄλιως περιττῆ, καὶ ἠδύνατο καὶ οὗτος νὰ λάβῃ τὴν θέσιν του μετὰ τῶν θεατῶν. Αἱ εἰκόνες τῶν διαβόλων ἐσχηματίζοντο ἅπασαι διακεκριμένως ἐν τῷ ἀέρι ἀμέσως ἄνωθι τοῦ πυρὸς,

ἀλλ' οὐδεμία ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ ὑπὸ τῶν ἐν τῷ κύκλῳ. Ἦν στιγμὴν ὅμως καθ' ἣν ἀρώματα ἐρρίπτοντο εἰς τὸ πῦρ ἵνα παραγάωσιν ἀτμὸν, ἢ πρῶτῃ συστροφή τοῦ ἀτμοῦ τούτου, ἀνυψουμένη διὰ μέσου μιᾶς ἢ πλειόνων εἰκόνων, ἔκαμνεν αὐτὰς ν' ἀντανεκλῶνται εἰς τὰ ὄμματα τοῦ θεατοῦ καὶ πάλιν νὰ διαλύωνται, ὅτε ἡ συστροφή δὲν ἐπικλοουθεῖτο καὶ ὑπὸ ἄλλων τοιούτων. Ὅσον πλειότεραι συστροφῆ ἀτμοῦ ἀνῆρχοντο, τοσούτῳ καὶ πλειότεραι εἰκόνες καθίσταντο δραταί, καὶ ἅπαν δὲ τὸ σύμπλεγμα αὐτῶν ἤθελε φανῆ διὰ μιᾶς, ὅτε ὁ ἀτμὸς ἀθρόως καὶ ὁμοιοτρόπως διεχύνετο ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τῶν εἰκόνων κατεχομένου χώρου. Τὰ δὲ μίγματα τῶν «ὀχληρῶν καὶ δυσαρέστων ὀσμῶν» συνέτεινον εἰς τὸ νὰ ἐκπλήττωσι τοὺς θεατὰς, καὶ καθιστῶν αὐτοὺς μᾶλλον ὑπείκοντας τῇ ἀπάτῃ, καὶ μετὰ τῶν ἀληθῶν φασμάτων τῆς σκηνῆς συμμιγνύοντας καὶ τὰ ὑπὸ τῆς φαντασίας αὐτῶν παραγόμενα.

Δύσκολον ἀποβαίνει τὸ ν' ἀποδειχθῆ ἐκ τοῦ διηγήματος, ὅποια μέρη τῆς παραστάσεως ἐπαρουσιάζοντο πραγματικῶς εἰς τὰ βλέμματα τῶν θεατῶν, καὶ ὅποια ἦσαν ἀπλῶς ἀποκυήματα τῆς φαντασίας αὐτῶν. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι, ὅτε παῖς καὶ ὁ Γάδδης τοσοῦτον κατεκυρισύθησαν ὑπὸ τοῦ φόβου, ὥστε ἐφαντάζοντο βλέπειν ὅ,τι δὲν ὑπῆρχεν ἐν τῇ παραστάσει. Ἄλλ' ὅτε ὁ παῖς ἀνακράζει ὅτι τέσσαρες τρομεροὶ καὶ πᾶμμεγέθεις γίγαντες προσεπάθουν νὰ εἰσδύσωσιν ἐντὸς τοῦ κύκλου, μᾶς περιγράφει ἀκριβῶς τὸ ἀποτέλεσμα ὅπερ ἠδύνατο βεβαίως νὰ παραχθῆ διὰ τῆς προσωθῆσεως τῶν εἰκόνων ἐγγυτέρῳ τοῦ κατόπτρου, ὥστε αἱ ἀντανεκλάσεις αὐτῶν μεγαλυνόμεναι νὰ φαίνονται προβαίνουσαι πρὸς τὸν κύκλον.

Εἰς τὸν μετ' ἐπιστάσεως ἀναγινώσκοντα τὸ διήγημα, προφανῆς καθίσταται ὅτι, καὶ τοι ὁ Τσελλίνης ὁμολογεῖ ὅτι ἔτρεμεν ὑπὸ φόβου ὡς καὶ οἱ λοιποὶ, δὲν ἠγνόει ὅμως καθ' ὄλοκληρίαν τὸν ἐνεργούντα μηχανισμόν διότι, ἵνα ἐνθαρρύνῃ τὸν παῖδα, ἐβεβαίον αὐτὸν ὅτι οἱ διάβολοι διετέλουν ὑπὸ

τὴν ἐξουσίαν τῶν καὶ ὅτι τὰ φαινόμενα ἦσαν ἀτμὸς καὶ σκιά.

Ἡ δὲ ἀναφώνησις τοῦ παιδὸς, καθόσον ἀφορᾷ τοὺς δύο δαίμονας τοὺς προπερευμένους τῆς συνοδίας, τοὺς πηδῶντας καὶ σκιρτῶντας, καὶ ὅτε μὲν ἀναβαίνοντας ἐπὶ τῶν στεγῶν τῶν οἰκιῶν, ὅτε δὲ καταπίπτοντας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, δύναται νὰ λογισθῆ ἀπλῶς ὡς ἀποτέλεσμα νοῦς, ὑπὸ τὸ κράτος εἰσέτι διατελοῦντος τῆς ταραχῆς καὶ τοῦ φόβου τῶν ἐν τῷ ἀμφιθέατρῳ τοσούτῳ τρομερῶς διαδραματισθεῖσιν σκηνῶν.

Ἡ διασάφησις τοῦ ἀξιοσημειώτου τούτου τερατουργήματος καθίσταται ἐντελής καὶ διὰ τῆς ἐπομένης παραστάσεως, βασιζομένης ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀρχῶν. Ἡ παράστασις αὕτη ἐγένετο τὸ 1802 ὑπὸ τοῦ K. Philippi ἐν ταῖς θεάτρῳ Λονδίνου καὶ Ἐδιμβούργῳ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Φαντασμαγορία», καὶ παρήγαγεν ἐπὶ τῶν θεατῶν τὰ μᾶλλον ἐντυπωτικὰ καὶ τρομερὰ ἀποτελέσματα. Τὸ θέατρον διέκειτο εἰς σκότος βαθύ, καὶ ἡ σκηνή, παριστώσα σπήλαιον πλήρες τρομερῶν μορφῶν καὶ σκελετῶν ἐν εἰδεί ἀιαγλῶφον ἐπὶ τῶν τοίχων αὐτῆς, ἀμυδρῶς πως διεφαίνετο δι' ἀραιοῦ τινος παραπετάσματος, ἀοράτου ὅμως τοῖς θεαταῖς, ἐπ' οὗ τὰ σκελετώδη ταῦτα φαινόμενα ἐξεικονίζοντο, καὶ δι' οὗ λάμπεις ἀστραπῶν διήρχοντο, καὶ συγχρόνως βρονταί, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ προδικθῶσιν τὰ πνεύματα εἰς τὴν τρομερὰν παράστασιν, ἐκυλίνοντο ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν τῶν θεατῶν. Αἱ μορφῆ καὶ τὰ διάφορα ταῦτα σχήματα ἀντανεκλῶντο ἐπὶ τοῦ παραπετάσματος τούτου διὰ διπλῶν φακῶν, ἀποτελούντων τὰς μαγικὰς *Lentilles*: ὀπτικὰ ὄργανα λίαν ἡμῖν γνωστά· ἀλλ' εἰς τοιοῦτον τρόπον, ὥστε τὰ σχήματα ἐφαίνοντο, ὅτε μὲν προχωροῦντα, ὅτε δὲ ὑποχωροῦντα, γιγαντιαῖον μέγεθος λαμβάνοντα, καὶ πάλιν σμικρυνόμενα, ὡς ζωντανὰ ὄντα κινούμενα, καὶ ἀμέσως ἐν ἀκαρεῖ ἀναλαμβάνοντα τὰς σκελετώδεις αὐτῶν μορφάς. Τρομερὰ δὲ κεφαλαί, με βλοσυροῦς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰς σιαγόνας τρεμούσας, προσήγγιζον ἐνώπιον τῶν θε-

ατῶν καὶ αἴρνης ἐκ νέου ἀφανεῖς ἐγίνοντο. κτλ

Μεταξὺ τῶν τερατουργημάτων τῶν τελομένων ἐν τοῖς ἀρχαίοις μυστηρίοις τῶν Ἑλλήνων καὶ Αἰγυπτίων, ἐπὶ τῇ προθέσει τοῦ νὰ δοκιμασθῆ τὸ θόρος τῶν μουμένων, καὶ τοῦ ὑποδουλώσαι τὸ λογικόν, ἢ ἀνταμείψαι τὴν σταθερότητα αὐτῶν, ἦσαν καὶ τὰ ἀκόλουθα: Εἰς τὸ βάθος στενοῦ σπηλαίου, οὐδέποτε φωτιζομένου ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας, λάμπεις τις προσομοία τῇ τῷ ἡλιακῶν ἀκτίνας, αἴφνης ἀναυγάζουσα, ἀνεκάλυπτε τῷ μουμένῳ, ἐν μεγίστη ἀποστάσει, κήπους μαγευτικούς καὶ ἀνίκητορα μεγαλοπρεπῆ ὧν τὸ κάλλος καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια κατέπειθον αὐτὸν ν' ἀνομολογήσῃ ὅτι τὸ μέρος ἐκεῖνο ἦν τὸ ἐνδιαίτημον τῶν ἀθανάτων θεῶν. Ἐνταῦθα οἱ θεοὶ ἐνεφανίζοντο αὐτῷ, τῆς παρουσίας τῶν ἀναγγελλομένης ὑπὸ τῶν μᾶλλον ἀναμφιλέκτων προδηλώσεων. Ἐβλεπεν οὗτος καὶ ἡκουεν αὐτοὺς, ὁ νοῦς του διαταράττετο, ἡ φαντασία του ἐξεπλήττετο, καὶ τὸ λογικόν του ὑπὸ τοσοῦτων θαυμάτων κατακλυζόμενον, ἐγκατέλειπεν αὐτόν. Ἐκθαμβούμενος οὕτω καὶ ἐξισταμένος προσεκύνει τὰς ἐνδόξους καὶ ὑπερφυσικὰς διαδηλώσεις, καὶ γονυπετῆς ἀπένειμε τὴν λατρείαν του ἐνώπιον τῆς βεβαίου παρουσίας τῆς Θεότητος.

Οἱ μαγευτικοὶ οὗτοι κήποι καὶ τὰ μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα, τὰ τοσοῦτον αἰφνιδίως προκύπτοντα ἐκ τοῦ βάθους τῆς σκοτίας, καὶ λαμπρῶς φωτιζόμενα ὑπὸ φῶτων μαγικῶν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτῶν ἡλίου, ὡς λέγει ὁ Βιργίλιος (1), ἐπαφαινόνται ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς αἰῶνι, διὰ τοῦ, δικαίῳ τῷ λόγῳ θαυμαζομένου, νεωτέρου ἐφευρήματος, τοῦ καλουμένου *Διοράματος* (2). Τὸ κυριώτερον τέχνασμα αὐτῶν

(1). «*Solem que suum, sua lumina norunt*». (Virgil. *Aeneid. Lib. VI. σ. 644*).

(2). *Διοράμα*. Εἰκὼν μεγάλη φυσικῶν ἀντικειμένων καταυγαζομένη ὑπὸ κινητοῦ φωτός. κτλ. Ἐφεύρημα τοῦ *Daguerre* καὶ *Bouton* ἀπὸ τοῦ 1822 χρονολογούμενη.

συνίστατο εἰς τὸν τρόπον τοῦ βίπτειν τὸ φῶς ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων, ἐνῶ ὁ θεατῆς διέμενεν ἐν τόπῳ σκοτεινῷ. Τοῦτο οὐδεμίαν παρείχε δυσκολίαν, καθότι ὁ μουμένος εἰσέδυνεν ἐκ τοῦ ἐνὸς ὑπογείου διαχωρίσματος τοῦ σπηλαίου εἰς τὸ ἕτερον· καὶ ἐπειδὴ, ὅτε μὲν ἀνυψοῦτο εἰς τὸν ἀέρα, ὅτε δὲ πάλιν κατέβαινεν, ἠδύνατο εὐκόλως νὰ νομίξῃ ἑαυτὸν ἐν τοῖς ἐγκάτοις τῆς γῆς εὐρισκόμενον, ὡς ἐκ τοῦ περικυκλοῦντος αὐτὸν σκότους. Ἐκ τούτων ἀσφαλῶς συμπεραίνομεν, ὅτι οἱ θαυματουργοὶ ἱεροφάνται τῶν μυστηρίων, αἱ πολυειδῶν τρόπων ἀπάτης ἐφευρεταί, οὐδόλως ἠγνόουν τὰς ἀρχὰς ἐφ' ὧν τὸ Διοράμα βασιζέται. Ἀπλῆ παρατήρησις ἤρκει ἵνα ἀνακαλύψῃ αὐτὰς, ἄνευ τῆς συνδρομῆς ἄλλης τινὸς τέχνης. Ἄν μακρὸς τις διάδρομος εἰς δάσος σκιερῶν δένδρων καταλήγῃ, φωτίζεται δὲ ἐξ ἐνὸς μόνου ἀκρου αὐτοῦ, ἢ πέραν τοῦ δάσους περιβλεπτοῦς ἔκτασις θὰ φαίνηται πλησιεστέρα, καὶ θέλει παρουσιάζεσθαι τοῖς βλέμμασι τοῦ θεατοῦ ὡς ἡ τοῦ Διοράματος εἰκὼν.

Ἄς ἴδωμεν ὅπως ἀπλοποιεῖται ἡ ἀπάτη ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, διὰ τῆς ἐνώσεως διαφόρων μηχανισμῶν. Συνοψίζομεν πρὸς τοῦτο τὴν περιγραφὴν τὴν διδομένην ὑπὸ τὴν λέξιν «Διοράμα» ἐν τῷ ἀγγλικῷ Ἐγκυκλοπαιδικῷ Λεξικῷ «*Penny Cyclopaedia*».

«Τὸ ἰδιάζον μαγικὸν ἀποτέλεσμα τοῦ «διοράματος, προέρχεται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐνδείκνυται ἡ εἰκὼν, θεωρουμένη διὰ τοῦ προσκηνίου τοῦ «θέατρον. Πέραν τοῦ προσκηνίου τίθεται ἡ «εἰκὼν εἰς τοιαύτην ἀπόστασιν, ὥστε τὸ «φῶς σχηματίζει ἐπ' αὐτῆς γωνίαν, καταπίπτειν ἐξ ὀροφῆς ἀοράτου καθισταμένης «τῷ θεατῇ. Τοῦ φωτὸς συγκεντρομένου «οὕτως ἐπὶ τῆς εἰκόνος, τὸ ἀποτέλεσμα ἐ«παυξάνει οὐσιωδῶς, ἐκ τοῦ ὅτι ὁ θεατῆς «διαμένει συγκριτικῶς ἐν τῷ σκότει, οὐδὲν «ἄλλο φῶς δεχόμενος εἰμὴ τὸ ἐκ τῆς ἐπι«φανείας αὐτῆς τῆς εἰκόνος ἐκπεμπόμενον. «Ἐν ἑτερον περιστατικῶν μεγάλως συντεῖνον πρὸς τὴν ἀπάτην εἶνε ἡ μεσολαβοῦσα

» απόστασις, καὶ ὅτι τὰ πλάγια τοῦ προ-
» σκηνίου ἐκτείνονται γωνιωδῶς πρὸς τὴν εἰ-
» κόνια καὶ, καλύπτοντα τὰ ἄκρα αὐτῆς,
» περιορίζουσι τὸ φῶς ἐν αὐτῇ τῇ σκηνῇ. Ὁ
» ἀποκλεισμός λοιπὸν οὗτος παντὸς ἄλλου
» ἀντικειμένου ὀράσεως, ἐκτὸς τῶν ἐν τῇ εἰ-
» κόνι ἐξωγραφημένων, τοῦ ὀφθαλμοῦ μὴ ἔ-
» χοντος ἄμεσον κανόνα συγκρίσεως μεταξὺ
» ἀληθῶν ἢ ψευδῶν παραστάσεων, παρέχει
» εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ θεάματος μεγάλην
» καὶ ἐκπληκτικὴν ποικιλίαν. Τὸ φῶς δὲ
» ναιὶ νὰ σμικρυνθῇ ἢ αὐξήθῃ κατ' ἀρέ-
» σκειαν, ἀνεπαίσθητως ἢ ἀναφανδόν, νὰ
» παριστᾷ μετάδρασιν ἐκ τοῦ συνήθους φω-
» τὸς τῆς ἡμέρας εἰς λάμπιν ἠλιακὴν, καὶ
» εἰς αὐτῆς πάλιν εἰς συννεφώδη ὁμίχλην ἢ
» κεί, κνέφας ἑσπερινόν' ἀπασῶν τῶν παραλ-
» λαγῶν τούτων παρεχουσῶν τῷ διοράματι
» χαρακτηριστικὸν ὑπὲρ πάντα ἄλλον
» τρόπον ζωγραφικῆς ἢ σκιαγραφικῆς τέχνης.
» Αἱ δὲ παραλλαγῆαι αὗται καὶ διάφοροι με-
» ταβάσεις παράγονται διὰ μέσου διαφόρων
» θυριδίων, προστεθειμένων ἐν τῇ ἐκ σκιερῶν
» ὑέλων ἐσχηματισμένη ὀροφῇ, ἀνοιγομένων
» ἢ κλεισμένων ἀναλόγως τῆς ἀπαιτουμένης
» ἐλαττώσεως καὶ αὐξήσεως ἢ ἐτέρας τοῦ
» φωτὸς τροποποιήσεως. Προσέτι μέρη τινὰ
» τῆς εἰκόνος εἰσι διαφανῆ, ἐφ' ὧν προσπί-
» πτον τὸ φῶς ὄπισθεν, παρέχει ζωηροτέ-
» ραν λάμπιν. κτλ.»

Ὁ συνδυασμός λοιπὸν διαφανῶν, ἡμιδι-
» αφανῶν καὶ σκιερῶν χρωματισμῶν, προσβο-
» ηθούμενος ἔτι πλεονὸν ὑπὸ τῆς τέχνης τοῦ
» ποικίλλειν τὰ τε ἀποτελέσματα καὶ τὸν
» βαθμὸν τῆς σκιᾶς καὶ τοῦ φωτὸς, ἀποκαθι-
» στᾷ τὸ Διόραμα ἐντελεστέραν φυσικὴν πα-
» ράστασιν.

Διὰ τῶν αὐτῶν μέσων δύνανται νὰ φα-
» νῶσι μορφαὶ σχηματιζόμεναι, ἐνθα οἱ θεα-
» τὰι θεώρουσι ἀπλῶς ἔδρας κενὰς' βράχοι
» καταπίπτοντες, ζοφώδεις νεφέλαι βροντῆς
» χαρίεσσαν κοιλάδα ἐπισκιάζουσαι, καὶ κα-
» ταστροφικαὶ χιονοστιβάδες μεταξὺ τῶν εἰς
» τοὺς πρόποδας τῶν ὀρέων εἰρηλικῶν κατοι-
» κίων.

Ἐν τῷ ἐν Παρισίοις ἐκτεθέντι διοράματι

τῷ 1826, παρίστατο τὸ ἠρειπωμένον μον-
» αστήριον τοῦ Ἁγίου Wandrille, τὸ πλη-
» σιον τῆς πόλεως Ρουέν. Μία τῶν θυρῶν αὐ-
» τοῦ βιαιῶς ἠνοίγετο καὶ ἐκλείετο, ὡς ἀπο-
» τέλεσμα δῆθεν σφοδροῦ ἀνέμου. Ὅτε ἠνοί-
» γετο, ἐκτεταμένη ὠραία πεδιάς ἐθεωρεῖτο
» πέραν αὐτῆς' σκιαὶ δένδρων ἐπιπτον ἐπὶ
» τῶν παλαιῶν τοίχων αὐτοῦ, μᾶλλον ἢ ἦτ-
» τον βαθεῖαι, ἀναλόγως τῆς ὀρμῆς μεθ' ἧς
» τὰ νέφη διήρχοντο ὑπεράνω τῶν ἠρειπίων,
» διακόπτοντα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον τὰς
» ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου.

Ὅτε λοιπὸν τὰ τεχνάσματα ταῦτα, τὰ
» οὐδὲν ἐκτιμώμενα, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν ὀλι-
» γωρίᾳ τιθέμενα ὑπὸ τῶν φιλοσόφων, ἐξέ-
» πληττον τὸν εὐπιστον θεατὴν, προκατει-
» λημμένον ἤδη ὄντα καὶ ὑπὸ ἄλλων φαινο-
» μενικῶν θαυμάτων, ἐντὸς τοῦ νοσοῦ τῶν μυ-
» στηρίων τῆς ἀρχαιότητος, πῶς ἤθελε δυ-
» νηθῆ οὗτος ν' ἀμφιβάλλῃ περὶ τῆς πραγ-
» ματικότητος αὐτῶν, ἢ νὰ φαντασθῇ ὅτι
» αὐτὰ δὲν ἦσαν ἀληθεῖς παραστάσεις ἐμ-
» ψύχου φύσεως;

(Ἀκολουθεῖ).

Ἐμ. Γιαννακόπουλος.

Περὶ τινοῦ ἀντιγράφου τῆς ὑπὸ Ἀθανασί-
» ου τοῦ Παρίου ἐκδοθείσης ἐν χειρογράφῳ
» «ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ»

ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΓΑΡΕΩΣ.

Ὁ ἀοιδίμος διδάσκαλος τοῦ ἡμετέρου γέ-
» νους Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις χάριν τῶν παρ'
» αὐτῷ μαθητευσάντων, ἐκτὸς πολλῶν ἐπι-
» στημονικῶν πραγματειῶν συνέγραψε καὶ θε-
» ολογικὸν τι βιβλίον, ὑπερ καὶ μέχρι τοῦ θα-
» νάτου αὐτοῦ ἰδίων ἔνεκεν λόγων δὲν ἀπε-
» φράσισε νὰ ἐκδώσῃ. Ὁ ἐν Βιέννῃ ὁμῶς ἀρχι-
» μανδρίτης κ. Ἀγαθάγγελος Λοντόπουλος,
» τυχὼν παρὰ τῷ φιλογενεῖ κ. Γ. Μαυροκαρ-
» δάτῳ ἀντιγράφου τινὸς τούτου ἐξέδοτο αὐ-
» τὸ ἐν Βενετίᾳ τῷ 1872. Ἐν δὲ σχεδὸν ἑ-

» τοῦ μετὰ τὴν δημοσίευσιν ὁ τελειόφοιτος
» τῆς θεολογίας κ. Σ. Παπαγεωργίου λαβὼν
» τὴν βίβλον ἀνά χειρας, καὶ μελετήσας τὸ
» κείμενον ἐπισταμένως, ἀνεκάλυψε πολλὰς
» τοῦ ἐκδότου ἀτελεῖς καὶ κακὰς ἀναγνώσεις,
» ἀς καὶ ἐξέδοτο τότε ἐν εἰδει βιβλιοκρισίας
» ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις ἐκδομένῳ «Ἀθηναίῳ»
» (τομ. Β'. σ. 77. 122-127) ἐνθα πρὸς τοῖς
» ἄλλοις, ἀναγγέλλει τοῖς ἀναγνώσταις αὐτοῦ
» ὅτι καὶ ὁ σφωτάτος καὶ παλυμαθέστατος
» υἱὸς τοῦ ἐξ Οἰκονόμων Κωνσταντίνου κ.
» Σοφοκλῆς ὁ Οἰκονόμου κέκτηται τούτου ἀν-
» τίγραφο δύο «ὧν τὸ μὲν ἐγγράφη διὰ χειρὸς
» τοῦ ἀοιδίου Δούκα, τὸ δὲ διὰ χειρὸς Ἰω-
» ἀννου τοῦ Πεζάρου», καὶ ὅτι «τὸ μὲν χει-
» ρόγραφον τοῦ Δούκα ἔχει ἱκανὰ γραφικὰ
» λάθη, τὸ δὲ τοῦ Ι. Πεζάρου καὶ ὀρθότε-
» ρον εἶναι γεγραμμένον καὶ πληρέστερον καὶ
» πῶς ἀππλλαγμένον πολλῶν γραφικῶν ἀ-
» μαρτημάτων.»

Πρὸς τοῖς ἀντιγράφοις λοιπὸν τούτοις ἐ-
» πιλαμβάνομαι τῆς περιστάσεως νὰ γνωστο-
» ποιήσω τῷ τε φιλοπόνῳ ἐκδότῃ κ. Λοντο-
» πούλῳ καὶ τοῖς ἐνδιαφερομένοις περὶ τε τοῦ
» συγγραφέως καὶ τοῦ θεολογικοῦ τούτου βι-
» βλίου του, νέον ἀντίγραφον μείζονα ἔχον
» ἀξίαν τῶν μέχρι σήμερον γνωσθέντων διὰ
» πολλὰς μὲν καθόλου αὐτοῦ ἀρετάς, μάλιστα
» δὲ, διότι εἶναι ἐπιμελετημένη τις ἐκδοσις
» γενομένη ὑπὸ Ἀθανασίου τοῦ Παρίου.
» Ἐῦρηται δὲ τὸ ἀντίγραφον τοῦτο ἐν τῇ Βι-
» βλιοθήκῃ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς' εἶνε δὲ
» σχήματος μικροῦ φύλλου καὶ σύγκειται ἐκ
» σελίδων 690, ἐξ ὧν δέκα περιέχουσι πρό-
» λογον τοῦ ἐκδότου, 608 τὸ κείμενον τοῦ
» βιβλίου μετὰ διαφόρων ἐν τοῖς περιθωρίοις
» σημειώσεων, τὰ λοιπὰ δὲ 72 τὸν ἔλεγγον
» τοῦ περιεχομένου. Κυριωτέρα λοιπὸν ἀρετὴ
» τοῦ νέου τούτου ἀντιγράφου ἐστὶν ἡ ὀρθο-
» γραφία, αἱ σημειώσεις καὶ ὁ πρόλογος τοῦ
» ἐκδότου, ὅστις μᾶς διαφωτίζει πολὺ περὶ
» τοῦ ζητήματος τοῦ θεολογικοῦ τοῦ Εὐγενί-
» ου. Ἐχει δὲ οὗτος ὡς ἐξῆς: «Τοῦ σοφολογι-
» ωτάτου ἐν διδασκαλοῖς κυρίου κυρίου Ἀθα-
» νασίου τοῦ Παρίου προοίμιον εἰς ἅπασαν τὴν
» θεολογικὴν ταύτην πραγματείαν, τὴν ἐν τέσ-

» σαρσι βιβλίοις διηρημένην παρὰ τοῦ συγ-
» γραφέως, ἐν οἷς καὶ τινες ὑποσημειώσεις τοῦ
» αὐτοῦ κυρίου Ἀθανασίου.»

«Ἀνεπίγραφος ἡ θεολογικὴ αὕτη φέρε-
» ται βίβλος μὴ δηλοῦσα ἡμῖν ἐξ ἐπιγραφῆς
» τὸν ἴδιον πατέρα ἐαυτῆς' ἔστι δ' ἄλλοθεν
» οὐκ ἄδηλον, μᾶλλον δὲ καὶ ἀναντίρρητον
» τόσον εἶναι γνήσιον τοῦ σφωτάτου ἀνδρὸς
» ἐκείνου, δηλαδὴ τοῦ κυρίου Εὐγενείου τοῦ
» Βουλγαρέως, τοῦ ποτὲ μὲν ἐν ἱεροδιακόνοις
» τελοῦντος, μετὰ δὲ καὶ ἀρχιερωσύνης τιμη-
» θέντος ἀξιώματι ἐπὶ Αἰκατερίνης τῆς δευτέ-
» ρας, τῆς λαμπρᾶς αὐτοκρατορίας πασῶν
» τῶν Ρωσσιῶν, ἐν τῇ νεοσυστάτῳ ἐπαρχίᾳ
» Σλαβονίου καὶ Χερσῶνος. Συνεγράφητο γοῦν
» αὐτὴν πρὶν ἢ κληθῆναι ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας
» εἰς τὴν κατὰ τὸ Βατοπέδιον νεόδμητον σχο-
» λην, ἔτι διδασκαλικῶς ἐν Ἰωαννίνοις προ-
» στάμενος τῆς τῶν Μαρουτζέων σχολῆς. Οὐ
» μόνον δὲ ἀνεπίγραφος ἐστὶν ἀλλὰ καὶ τοῦ
» συνήθους προοιμίου ἐστέρηται, δι' οὐ εἰκὸς
» ἦν τὸν συγγραφέα προαφηγήσασθαι τε, καὶ
» διδάξαι τὰ περὶ τοῦ ἰδίου φιλοπονήματος,
» εἰπόντα, πόθεν τε ὄρμηται εἰς τοῦτο καὶ
» τίνα τετήρηκεν ἐν τῇ βίβλῳ τάξιν, τίνα τε
» ἀ διδάσκει καὶ πόσα τὰ μέρη αὐτῆς, καὶ ἕ-
» τερ' ἄττα, ὅσα ἦν ὀφειλόμενα ῥηθῆναι πρὸς
» εὐμάθειαν καὶ ῥασιτέραν κατάληψιν τῶν δι-
» δασκομένων ἢ καὶ τῶν ἀπλῶς ἐντυγχάνον-
» των αὐτῇ. Ἐπεὶ οὖν αὐτὰ ἀπεστι πάντα
» ἐπάναγκες ἡμῖν ἔδοξε δοῦναι τίνα λόγον ἡ-
» μᾶς περὶ τούτου καθ' ὅσον ἂν δυνηθῆμεν.
» Τὴν μὲν οὖν κινήσαν αὐτὸν αἰτίαν εἰς τὸ
» φιλοπονεῖν τὴν βίβλον ταύτην, φημι δὴ
» τὴν γνησίαν καὶ κυρίαν ἐκείνος ἦδει πάντως'
» στοχαστικῶς δὲ ἡμεῖς φημὲν αὐτὸν κινή-
» θῆναι παρὰ τὴν ἔλλειψιν σχολαστικῆς θεο-
» λογίας κατὰ γε τὴν τῶν νεωτέρων τάξιν
» καὶ μέθοδον' ἡ γὰρ τοῦ θεοῦ Ἰωάννου τοῦ
» Δαμασκηνοῦ θεολογία σχολαστικὴ μὲν ἂν
» ῥηθῆναι, καθ' ὅτι συντέτακται ἵνα ἐν ταῖς
» σχολαῖς παραδιδῶται, οὐ ἔνεκα καὶ λογι-
» κῆς ἐπιτομῆς ἐν εἰδει εἰσαγωγῆς χάριν τῶν
» πρωτοπείρων φαίνεται συντάξας, ἔστι γέ
» μιν κατηχητικὴ μᾶλλον, εἴτουν ἀπλῶς δογ-
» ματικὴ ἢ σχολαστικὴ' σχολαστικὴ μὲν γὰρ

ἔστιν ἢ ἐπὶ τοῖς τυχοῦσι πολλὰ καὶ ποι-
κίλα ζητήματα ποιούμενη καὶ πυκναὶ ταῖς
διαίρεσες χρωμένῃ καὶ συλλογιστικῇ μεθό-
δῳ προβαίνουσα, ἧς ἀρχηγέτην φασι γενέ-
σθαι Θωμᾶν τὸν Ἀκινάτην, τὸν παρὰ τοῖς
τοῦτον θειάζουσιν Ἰταλοῖς Ἀγγελικὸν κα-
λούμενον, οὗ τὴν θεολογίαν καὶ εἰς τὴν ἑλ-
λάδα μετένεγκε φωνὴν Δημήτριος ὁ τοῦπί-
κλην Κυδωνίης, ἀποστάτης μὲν τῆς καθ'
ἡμᾶς ἀγίας Ἐκκλησίας χρηματίσας, εἰς δὲ
τὴν Ρώμην μεταχωρήσας καὶ παποσέπτης
γενόμενος καὶ φέρεται γὰρ δὴ αὕτη ἐν χει-
ρογράφοις παρὰ τισὶ τύποις ἀνέκδοτος. Κα-
τηχητικὴ δὲ ἐστὶ θεολογία ἢ ἀπλῶ τῷ λό-
γῳ καὶ ἀπερίττω τὴν τῶν θεῶν δογμάτων
ἀλήθειαν διδάσκουσα, χρωμένῃ μὲν καὶ αὐ-
τὴ ἔστιν οὐ συλλογιστικαῖς ἀποδείξεσιν,
οὐ καταχρωμένῃ δὲ οὐδὲ τὸν ζητηματικὸν
ἀσπαζομένην τρόπον. Καὶ τοιαύτη ἄρα ἡ τοῦ
θεοῦ Δαμασκηνοῦ θεολογία· δηλοῖ δὲ τὸ
ἀπλοῦν αὐτῆς καὶ ἡ ἐπιγραφή· ἔκδοσις γὰρ
ἀκριβῆς ἐπιγράφεται τῆς ὀρθοδόξου πίστε-
ως· μέχρι γὰρ τοῦ θεοῦ τούτου πατρὸς ἑ-
τέρα τις οὐ εἶται βίβλος, οὕτως ὡς ἐν ευ-
ναπτῶς καὶ κατὰ τάξιν τὰ θεῖα τῆς πίστε-
ως περιέχουσα δόγματα· ἀλλὰ πρῶτος οὗ-
τος φιλοπονήσας εἰς ἐν ἤθροισε καὶ εἰς τὰ
ξιν τὴν πρέπουσαν ἡγάγε τὰ σποράδην ἐν
τοῖς λόγοις τῶν θεοφόρων πατέρων, καὶ τοῖς
ἄλλοις τῶν ἁγίων συνόδων φερόμενα. Ἦν μὲν
οὖν καὶ ἔστιν αὕτη αἰδέσιμος, καὶ ταῖς σχο-
λαῖς τοῦ ἡμετέρου γένους παρεδίδοτο καὶ
παραδίδοται γὰρ μέχρι τοῦ νῦν, τὸ κῦρος ἔ-
χουσα παρ' αὐτῆς τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμε-
νικῆς ἐβδόμης συνόδου. Ἐπειδὴ δὲ παρ'
Ἰταλοῖς τὸ σχολαστικὸν εἶδος τουτί ἐπεπό-
λασε καὶ πάντες ἀπλῶς ταύτη χρωῖνται τῇ
μεθόδῳ, τούτου χάριν καὶ ὁ ἡμέτερος οὗτος
διδάσκαλος, αὐτοὺς ἐκείνους τοὺς νεωτέρους
μιμούμενος, τὴν πραγματείαν ταύτην σχο-
λαστικώτερον ἐφιλοπόνησεν, ἀλλ' οὐ μὲν
τοῖς γὰρ καὶ πρῶτος οὗτος· ἐποίησε γὰρ τοῦτ'
αὐτὸ πρὸ αὐτοῦ ὁ πολλὸς ἐκείνος τὴν τε ἕξω
καὶ τὴν ἔσω σοφίαν Γεώργιος ὁ Κορέσσιος,
τὸ τῆς περιφύλου νήσου Χίου εὐκλεέστατον
πλάστημα. Ἀλλὰ πῶς εἶπω; πέλαγος ἄ-

πλετον μιμνῆται ὁ τοῦ ἀνδρὸς πόνος καὶ
μικροῦ εἰς ἀχρηστίαν καταπῆ· τὸ εἰς ἄγαν
σχολαστικὸν αὐτοῦ διὰ τε τὸ ἄπειρον μῆ-
κος καὶ τὴν ἀσάφειαν· σχολαστικώτατος
γὰρ ὁ ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλιστα καὶ τῇ θύραθεν
σοφίᾳ καταχρωμένος Ἀριστοτέλη καὶ
Πλάτωνα οὐ προφέρων ἀλλ' ἀναπνέων. Ὁ
γε μὴν ἀνὰ χεῖρας ἡμῖν θεολόγος ἀπλοῦς
μὲν ἐνταῦθα τῇ φράσει μέτριος δὲ καὶ εὐ-
λαβῆς τοῖς ζητήμασι. Καὶ ταῦτα μὲν καὶ
τοσαῦτα περὶ τῆς αἰτίας, ἐφ' οἷς ἰστέον ὡς
μεθόδῳ μὲν ἐφαίται νεωτέρᾳ χρῆσθαι ἐν τῷ
θεολογεῖν, δόγμασι δὲ ἡκιστα· ἡ γὰρ ἐν
τοῖς δόγμασι καινοτομία αὐτόχρομα αἴρε-
σις οὕσα ἀναθέματι καθυποβάλλεται, ἡ γὰρ
πίστις ἡμῶν οὐκ ἐξ ἀνθρώπων ἀλλὰ δι' ἀ-
ποκαλύψεως Θεοῦ. Καὶ εὐσεβῆς ἐκείνός ἐ-
στιν, ὅς ἀεὶ ἐθέλει τοῖς ἀνωθεν αὐτῷ πα-
ραδομένοις εἴτε ἐγγράφως ἢ ἀγράφως, ἡ-
τοῖ διὰ ζώσης φωνῆς. Διαιρεῖται δὲ αὐτῷ ἡ
ὅλη πραγματεία εἰς βιβλία τέσσαρα, ὧν τὸ
μὲν πρῶτον περὶ ἐνὸς Θεοῦ καὶ τῶν θεῶν
προσόντων πραγματεύεται, ἧτις ἐστὶν αὐτὴ
ἡ φυσικὴ θεολογία ἢ καὶ ἡ πρώτη φιλοσο-
φία μέρος ἐκυτῆς ποιεῖται, τὸ κράτιστόν τε
καὶ κάλλιστον. Πλὴν, ὅτι γὰρ ἐνταῦθα ὁ ἡ-
μέτερος θεολόγος καὶ τὴν περὶ προορισμοῦ
διδασκαλίαν εἰσήγαγεν, ἢ ὁ μεταφυσικὸς
τοῖς ὅλοις ἡγήνησεν, ἀλλ' ἴσως ὡς παρεπο-
μένου τῇ τε γινώσκει καὶ προγινώσκει τοῦ Θεοῦ
«οὗς γὰρ, φασὶ, προέγνω, τούτους καὶ προ-
ώρισε.» Τὸ δεύτερον δὲ, περὶ Θεοῦ τοῦ ἐν
Τριάδι προσώπων ὑμνουμένου διδάσκει, τὰ
ποικίλα εἶδη τῶν ἀναφουσῶν αἰρέσεων ἐν-
ταῦθα καταλέγων καὶ ἅμα ἀνατρέπων καὶ
τὰ ὀρθὰ τῆς χριστιανικῆς πίστεως διδάσκων
δόγματα. Τὸ δὲ τρίτον, περὶ δημιουργίας
διεξέρχεται· ὑποδιαίρει δὲ τούτο εἰς δύο
τιμήματα, σοφῶς διαστήσας τὰ ὅλα τῷ γέ-
νει ἕτερα· τὸ μὲν γὰρ περὶ τῆς αὐλοῦ φύσε-
ως, ἢ οἱ τῶν ἀγγέλων πραγματεύεται, τὸ
δὲ περὶ τῶν ὑλικῶν ὄντων, ἐν ᾧ καὶ περὶ
τῆς τοῦ ἀνθρώπου πλάσεως, μικτοῦ ὄντος
κτίσματος. Τέταρτον δὲ καὶ τελευταῖον αὐ-
τῷ βιβλίον ἐστὶν, ἐν ᾧ περὶ τῆς ἀπορρήτου
καὶ ἀκαταλήπτου ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ

θεοῦ λόγου διδάσκει διεξοδικώτερον, τὰ τε
ἀναφανέντα κἀνταῦθα ζιζάνια τῶν αἰρέσε-
ων δεικνύς καὶ τὰ ἀπ' ἐναντίας ὀρθὰ καὶ
εὐσεβῆ τῆς ἀγίας Ἐκκλησίας δόγματα.
Κἀνταῦθα πέρας ἐπιτίθει τῇ πραγματείᾳ,
καὶ ἡμεῖς δὲ τοῖς προοιμίσις ἱκανῶς γὰρ
οἶμαι ἀποδέδοται ὁ περὶ τῆς πραγματείας
λόγος· εἰ δὲ ἐλλειπῶς αὕτη ἔχει ἄλλοι λε-
γέτωσαν, μᾶλλον δὲ καὶ προστιθέτωσαν τὰ
ἐλλείποντα, ἡμεῖς γὰρ τῆς τοιαύτης ἀπο-
λειπόμεθα δυνάμειος τε καὶ ἕξεως. Τῆς δὲ
ὅλης πραγματείας προλεγόμενα προέταξε
πλατύτατα μὲν εἰς κεφάλαια δώδεκα διη-
ρημένα, κάλλιστά γε μὴν καὶ ὠφελιμώτα-
τα· ὧν ἐν μὲν τῷ α' τὸν ὀρισμὸν ἀποδίω-
σι καὶ ἀναπτύσσει τῆς θεολογίας, ἐν δὲ τῷ
β' τὴν διαίρεσιν αὐτῆς ποιεῖται, ἐν δὲ τῷ
γ' τριτῷ οἶον εἶναι δεῖ τὸν θεολογίας ἀπτόμε-
νον διδάσκει, ἐν δὲ τῷ δ' ζῆται εἴπερ ἡ θε-
ολογία ἐστὶν ἀναγκαία, ἐν δὲ τῷ ε' περὶ θε-
ολογικῶν τόπων διδάσκει, ἐν δὲ τῷ ς' περὶ
θείας Γραφῆς λόγος γίνεται, ἐν δὲ τῷ ζ'
ποσαπλοῦν ἐστὶ τῶν Γραφῶν νόημα σαφηνί-
ζει, ἐν δὲ τῷ η' διαίρεσις γίνεται τῆς θείας
Γραφῆς, ἐν δὲ τῷ θ' περὶ διαφορῶν ἐκδόσε-
ων τῆς παλαιᾶς Διαθήκης διδάσκει, ἐν δὲ
τῷ ι' περὶ παραδόσεως, ἐν δὲ τῷ ια' περὶ ἐκ-
κλησίας, τελευταῖον τὸ δωδέκατον διεξη-
γεῖται τίς ὁ δικαστὴς τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ
ζητημάτων, καὶ περὶ συνόδων.»

Τὴν ἐπὶ τοῦ συγγράμματος τούτου ἐρ-
γασίαν καὶ αὐτὸς ὁ Πάριος διηγείται ὡς ἑ-
ξῆς ἐν τῷ προλόγῳ (σ. V) τῆς ἐπιτομῆς εἴτε
συλλογῆς τῶν θεῶν τῆς πίστεως δογμά-
των «Βίβλος τις, πρὸ ἐτῶν ἤδη οὐκ ὀλί-
γων, εἰς χεῖρας ἡμᾶς ἦκε, θεολογίας μὲν ἐ-
πιγραφῆν φέρουσα, συγγραφῆς δ' οὐνομα
οὐδενός. Ἡ φήμη δὲ ἔλεγε πόνημα εἶναι τι-
νὸς τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπὶ φιλοσοφία πάνυ κλει-
ζομένων (1) ἡθροισμένων μὲν, ὡς ἐδόκει ἐκ
τῶν παρὰ Λατίνους σχολαστικῶν, καθαρῶν

1) Ἐν ὑποσημειώσει προσθέτει ὁ Πάριος «ὄσο-
φώτατος Εὐγένιος οὗτος ἦν, ὅς ἐν τῇ νεότητι αὐ-
τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις σχεδιάσας αὐτὰ, ἕστερον οὐδὲ
μνήμης ἄξιον αὐτὰ ἤθελε.»

δὲ ἀπὸ τῶν παπικῶν ἀκαθαρσιῶν. Ἀλλὰ
γὰρ οὐκ οἶδ' ὅπως ἡ βίβλος πλήρης ἦν ἄλ-
λων ἐλαττωμάτων· ἐπειδὴ γὰρ, ὡς σχο-
λαστικὸν δῆθεν τὸ σύγγραμμα, τοῖς παρ' ἡμῶν
μαθητευομένοις παραδιδόναι μοι ἔδοξε, καὶ
τοῖς, ὡς ὠμολόγησα, τῶν τοιούτων ἀπειρῶς
ἔχων, ὅμως καὶ οὕτως, ἐν πολλοῖς, πολλά
τινα ἐπιλήψιμα εὕρισκε ἐν αὐτῇ, ἔδοξα, ἢ
δπλαδὴ ὡς ὀρθῶς μὴ ἔχοντα, ἢ ὡς παρὰ
χορδὴν εἰρημένα, ἢ ὡς ἀτάκτως κείμενα, ἢ
καὶ ἄλλως πως ἡμαρτημένα καὶ διορθώσε-
ως χρήζοντα. Καὶ τοίνυν ἀρξαμένου μου
ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα διορθοῦν, ὡς ἡ ἐκά-
στου ἀπήτει χρεία, καὶ τοῦτο δὴ ἐν πρώτῃ
τε καὶ δευτέρᾳ παραδόσει ποιήσαντος, συ-
νέβη τὴν βίβλον καταστῆναι τέρας δύσμορ-
φον καὶ ἀηδῆς, ταῖς πυκναῖς ἀπαλείψεσι
τε καὶ προσθήκαις ἄλλαις, καὶ δὴ καὶ ἀνα-
σκευαῖς πλεισταχοῦ, ὥστε μήτε πρὸς ἀντι-
γραφὴν εἶναι τοῦ λοιποῦ ἐπιτηδείαν, μήτε
πρὸς παραδόσιν.»

Κοινοποιῶν λοιπὸν τὸ ἰδιάζον τοῦτο ἀντί-
γραφον τοῦ «θεολογικοῦ» τοῦ Εὐγενίου,
διαβεβαιῶ ὅτι παραβαλλόμενον πρὸς τὴν ἐκ-
δοσιν καθίσταται χρησιμώτερον αὐτῆς ἕνεκα
τῆς ὀρθογραφίας, τῆς στίξεως καὶ τῶν κα-
κῶς ἀναγνωσθεῖστων λέξεων. Ἐντέλει δὲ πέ-
ποιθα ὅτι εἴτε ὁ κ. Λοντόπουλος εἴτε ἕτερός
τις τῶν ἡμετέρων θεολόγων θέλει προβῆ εἰς
νεωτέραν αὐτοῦ ἐκδοσιν μετὰ τὴν ἀκριβῆ
συλλογὴν τῶν διαφορῶν πάντων τῶν μέχρι
σήμερον γνωσθέντων αὐτοῦ ἀντιγράφων.

A. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΚΕΡΑΜΕΥΣ.

ΠΕΡΙ ΣΙΦΩΝΩΝ.

1

Ὁ σίφων εἶναι δὴνη ἢ στρόβιλος ταχὺς
διατρέχων πολλάκις μεγάλῃ ἔκτασιν τό-
που περιστρεφόμενος μετὰ κρότου ἢ δύνα-
ται τις νὰ παραβάλλῃ ἐστὶν διὰ πρὸς τὸν
ἀποτελούμενον ὑπὸ βαρείας ἀμάξης κυλιο-
μένης ἐπὶ λιθοστρώτου ἐδάφους.

Ὄνομάζονται *σίφωνες* ἄερος ἢ ἀεροστροβίλοι οἱ συμβαίνοντες ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, *σίφωνες θαλάσσιοι* οἱ ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ *σίφωνες ὑδάτων* (δῖναι ἢ συστροφί), οἱ ἐγειρόμενοι ἐπὶ τῶν λιμνῶν καὶ τῶν ποταμῶν. Οἱ σίφωνες καλοῦνται ἐνίοτε καὶ τυφῶνες.

Οὐδὲν μέρος τῆς γῆτινῆς σφαίρας φαίνεται καθόλου ἀπηλλαγμένον ἀπὸ τοῦ φοβεροῦ τούτου φαινομένου. Ὅτε μὲν ἀπορροφᾷ τὰ ὕδατα τοῦ Ὀκεανοῦ, παρασύρει καὶ διαρρηγνύει τὰ κατὰ τὴν διάβασιν του συναντώμενα πλοῖα ὅτε δὲ ἀποξηραίνει τὰς λίμνας καὶ τὰ ὑδροστάσια, ἀνυψοῖ πελωρίους ὄγκους ὑδάτων, ἀνοίγει ἐπὶ τῆς γῆς ὄρυγματα βαθέα, κρημνίζει τὰς οἰκίας, ἐκρίζει τὰ παχύτατα δένδρα, τὰ μεταφέρει εἰς μεγάλας ἀποστάσεις, καὶ καλύπτει διὰ τῶν λειψάνων αὐτῶν καὶ κατακλισμοῦ ὕδατος τὸ μέρος ὅπου ἤθελεν ἐκραγεῖ.

Αἱ ἐκ τῶν κόλπων τῶν ὑδατίνων τούτων συστροφῶν ἀναπεμπόμεναι πολλάκις ἀστραπαὶ καὶ πύριναί σφαῖραι ἐλέγχουσι βεβηκότατα τὴν συμμέθεξιν καὶ ἐπενέργειαν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ἐμπειρότατοι ποιητικοὶ τῶν ὄλων, ἐποίησαν καὶ τὸν τυφῶνα φοβερὸν καὶ τερατώδη γίγαντα, πεπλασμένον ἐκ συμπεπυκνωμένων ἀτμῶν, ὃν ἐξήγαγεν ἡ Ἥρα ἐκ τῆς γῆς πατάξασα αὐτὴν διὰ τῆς χειρὸς τῆς ἐν ἀκμῇ παραφόρου ζηλοτυπίας. Οἱ βραχίονες τοῦ τέρατος τούτου ἐξετείνοντο ἀπὸ ἀνατολῶν μέχρι δυτῶν, ἡ κεφαλὴ του ἔφθανεν εἰς τὰ νέφη, οἱ ὀφθαλμοὶ του ἦσαν φλογώεις καὶ ἐκ τοῦ στόματος του ἐξερεῦγοντο χεῖμαρροι πυρός· ἐφέρετο διὰ μελαινῶν πετρύγων, ἐπικαλυπτομένων μὲ ὄφεις συρίττοντας ὀξέως· ὡς πόδας δὲ εἶχε δύο πελωρίους δράκοντας. Τὸ τέρας τοῦτο, ὅπερ ἐπροξέειν τρόπον καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς θεοὺς ἔτι, εἶναι ὁ τύπος τῶν ἐν λόγῳ ὀλεθριωτάτων μετεώρων τὰ ὅποια ἐξαπλοῦνται ἐξ ἀνατολῶν εἰς δυσμὰς, ἡ κεφαλὴ των βυθίζεται εἰς τὰ νέφη καὶ οἱ πόδες εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ τὰ ὅποια ἐξε-

μοῦσι τὸν κεραυνὸν, τὴν χάλαζαν καὶ τοὺς χεῖμαρρους βροχῶν.

2

Ὁ Πλίνιος, ἐν τῷ ΜΘ' καὶ Ν' κεφαλαίῳ τοῦ δευτέρου βιβλίου τῆς Φιสิกῆς *Ἱστορίας* του, τοιαύδε περιγραφὴν ποιεῖ τῶν σιφῶνων :

«Μεταδῶμεν εἰς τὰ αἰθῆρας ἐγειρόμενα πνεύματα, ἅτινα ἐξερχόμενα, καθὼς εἶπομεν, ἐκ τῶν πλευρῶν τῆς γῆς, ἀπωθοῦνται πάλιν ὀπίσω ἐκ τῆς ζώνης τῶν νεφελῶν περιτυλισσόμενα καὶ λαμβάνοντα καθ' ἑδρὴν διάφορα σχήματα. Πλάνα καὶ ταχέα ὡς χεῖμαρροι, παράγουσι, κατὰ τινὰς συγγραφεῖς ὧν ἤδη ἐμνήσθημεν, βροντὰς τε καὶ ἀστραπάς. Ἐὰν μὲν διὰ τοῦ μεγάλου βάρους αὐτῶν, ἐπιταχύνοντες τὴν πτώσιν των, ἐπενέγκουν ἔκρηξιν νέφους πλήρους ξηρῶν ἀτμῶν, παράγεται ὁ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καλούμενος *ἐκρηξίας*· ἐὰν δὲ συστρεφόμενα ἐν ἡττοῖν εὐρεῖ κύκλῳ, ἐπενέγκουν τὴν ἔκρηξιν τοῦ νέφους ἄνευ ἐμφανίσεων ἀστραπῶν ἢ κεραυνῶν, γεννᾶται ὁ λεγόμενος *τυφῶν*, ἦτοι νέφος ἐκρηγνύμενον, σκορπίζον ὕδωρ τριγύρω. Ὁ τυφῶν οὗτος συμπαρασύρει τμήματα πάγου ἅπερ ἀποσπᾷ καὶ συστρέφει ὅπως καὶ ἂν τύχη· τὸ βάρος του συναυξάνει, ἡ πτώσις του συνεπιταχύνεται, καὶ ἡ ταχέα συστροφή του τὸν φέρει ἀπὸ τόπον εἰς τόπον. Οὐδεμία ἄλλη μάστιξ ὀλεθριωτέρα εἶναι εἰς τοὺς ναυτιλομένους· οὐ μόνον θραύει τὰς κεραίας, ἀλλ' ἔτι καὶ αὐτὰ τὰ πλοῖα, στρίφων αὐτά. Τὸ ὄξος, φυσικῶς πολὺ ψυχρὸν, χυνόμενον εἰς τὴν συνάντησιν του, ἐπιφέρει μικρὰν τινα θεραπείαν τοῦ μεγάλου τούτου κακοῦ. Ὁ τυφῶν πίπτων, ἀνορθοῦται πάλιν ἕνεκα αὐτῆς ταύτης τῆς συγκρούσεως, καὶ ἀντλεῖ πᾶν τὸ προστυχὸν κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀντανεκλάσεως, τὸ σηκόνει καὶ τὸ μεταφέρει εἰς τὰ ὑψηλότερα μέρη.»

Πᾶς τις βλέπει ἐν τῇ ὑπὸ Πλινίου περιγραφῇ ταύτῃ τῶν σιφῶνων τὴν πολλὴν ἀ-

νάμιξιν τῆς φαντασίας εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἀλήθειαν.

Ἀκουσάμεν δὲ καὶ τὸν Καμοένσιον εἰς τὰς *Λουσιάδας* του :

«Εἶδον . . . ὄχι, οἱ ὀφθαλμοί μου δὲν με ἠπάτησαν· εἶδον σύστασιν νέφους πυκνοῦ ὑπεράνωθεν τῶν κεφαλῶν μας, ὅπερ διὰ πλατέος σωλήνος ἀπερρόφα τὰ βαθέα ὕδατα τοῦ Ὀκεανοῦ.

«Ὁ σωλὴν εἰς τὴν ἀρχὴν ἦτο ἐλαφρὸς τις ἀτμὸς συσσωρευόμενος ὑπὸ τῶν ἀνέμων, καὶ περιπτάμενος ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν ὑδάτων. Μετ' οὗ πολὺ ἐμβάλλεται εἰς στροφοδινήσεις, καὶ μηδὲν καταλείπων τὰ κύματα, ὑψοῦται ἐν εἰδει μακρᾶς σύριγγος μέχρις οὐρανοῦ, ὅμοιος μὲ τὸ εὐάγωγον μέταλλον ὅπερ στρογγυλοῦται καὶ ἐκτείνεται ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ ἐργάτου.

«Ὡς οὐσία ἀερώδης, ἐπὶ τινα χρόνον διαφεύγει τὴν ὄρασιν· ἀλλὰ καθ' ὅσον ἀπορροφᾷ τὰ κύματα, πρήσκειται, καὶ τὸ πάχος του ὑπερβαίνει τὸ τῶν ἰστών. Ταλαντεύμενος παρακολουθεῖ τοὺς κυματισμοὺς τῶν ὑδάτων· ἐν νέφος ἐπιστέφει αὐτὸν, καὶ εἰς τὰ εὐρέα στήθη του καταβροχθίζει τὰ ὕδατα ἅπερ εἰσπνέει.

«Ὅσα ὄραται ἢ ἀπληστος βδέλλα προσκολλημένη εἰς τὰ χεῖλη τοῦ ἄφρονος ζώου ὅπερ καταπαύει τὴν δίψαν του παρὰ κρήνην διαυγούς ὕδατος. Καταφλεγόμενη ὑπὸ διακαοῦς δίψης, μεθυσκομένη ὑπὸ τοῦ αἵματος τοῦ θύματος τῆς, πρήσκειται, ἐκτείνεται καὶ πρήσκειται ἔτι. Οὕτω πρήσκειται καὶ γίνεται παχύτερα ἢ ὑγρὰ στήλη, οὕτω πλατύνεται καὶ ἐκτείνεται ἡ πελώριος κεφαλὴ αὐτῆς.

«Αἰφῆνης ὁ δεινὸς σίφων ἀποχωρίζεται τῶν κυμάτων, καὶ πίπτει πάλιν ὡς χεῖμαρρος βροχῆς ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ πεδίου. Ἀποδίδει εἰς τὰ κύματα τὰ ὕδατα ἃ εἶχε λάθει, ἀλλ' ἀποδίδει αὐτὰ καθαρὰ καὶ ἀπηλλαγμένα τοῦ ἀλμυροῦ χυμοῦ . . .»

Ἡ λαμπρὰ αὕτη περιγραφὴ δεικνύει ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶχε μελετηθῆ καλῶς ὑπὸ τοῦ Πορτογάλου ποιητοῦ.

«Μετὰ μεσημβρίαν τινα, πλησίον τοῦ Ἰ- (ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Α΄.)

σημερινοῦ, ὁ Ρούσσελ, πλοίαρχος τῆς *Ουρανίας Βασιλίσσης (Regina-Coelic)*, πλοίου ἐφ' οὗ συνέβη ἡ περίφημος ἐκείνη στάσις τῶν μαύρων περὶ τῆς ἄπασαι αἱ ἐφημερίδες εἶχον γράψει, ἐπέστησα τὴν προσοχὴν μου (λέγει ὁ συγγραφεὺς Ραβοσσῶν) ἐπὶ ἀτμῶν οἱ ὅποιοι ἀνῆρχοντο ἐκ τῆς θαλάσσης κωνοειδῶς, πρὸς σμίξιν μετ' ἄλλων οἱ ὅποιοι, κωνοειδεῖς ὡσαύτως, ἐφαίνοντο κατερχόμενοι ἐκ τῶν νεφελῶν οὕτως ὥστε τὸ ὄλον εἶχε τὴν μορφήν στήλης παχυνομένης βαθμηδὸν πρὸς τὰ δύο ἄκρα· εἰς τὸ τρίτον τοῦ ὕψους, τὸ ἐγγύτερον εἰς τὴν θάλασσαν ἢ εἰς τὰ νέφη, ἐφαίνετο ὡς εἰ ἦτο διακοπὴ συνεχείας.

«Ἐπεθύμουν πολὺ νὰ ἤμην εἰς θέσιν νὰ παρατηρήσω τὰ καθέκαστα ὅλα τοῦ φαινομένου τούτου, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο εὐρισκόμεθα ἤδη πολὺ μακρὰν αὐτοῦ, καὶ ἔκτοτε δὲν παρουσιάσθη εἰς ἐμὲ ἄλλη εὐνοῦκωτέρα περίστασις.»

Ὁ Κῶκ, περιγράφας σίφωναί τινες παρατηρηθέντας κατὰ τὴν δευτέραν περιήγησιν του εἰς τὸ νότιον ἡμισφαίριον, ἐπὶ τέλους ἐκφράζεται οὕτως . . . «Ἐνίοι τῶν σιφῶνων τούτων ἐφαίνοντο ἐκ διαλειμμάτων ὡς στάσιμι· ἄλλοτε πάλιν ἐφαίνοντο ὅτι εἶχον προαῖουσαν κίνησιν ζωηρὰν μὲν, ἀλλ' ἄνισον, καὶ κατὰ καμπύλην γραμμὴν πάντοτε, ὅτε μὲν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέρους, ὅτε δὲ ἀπὸ τοῦ ἑτέρου, ὥστε καὶ διασταυρούμενος αὐτοὺς ἔτυχε δις νὰ παρατηρήσωμεν. Κατὰ τὴν ἀναβατικὴν κίνησιν τοῦ πτηνοῦ (τοῦ καθειργμένου ὑπὸ τοῦ σίφωνος) καὶ πολλὰς ἄλλας περιστάσεις, δῆλον εἶναι ὅτι οἱ σίφωνες οὗτοι παρήγοντο ἐκ δινῶν ἢ στροβίλων, ὅτι τὰ ὕδατα ἐφέροντο βιαστικῶς πρὸς τὰ ἄνω, καὶ οὐχὶ καθήρχοντο ἐκ τῶν νεφῶν, ὡς διετάνθησάν τινες μετέπειτα. Ἐμφανίζονται κατ' ἀρχὰς διὰ τῆς βιαίας ταραχῆς καὶ ἀνυψώσεως τῶν ὑδάτων· μετ' ὀλίγον εὐθὺς παρατηρεῖται στήλη στρογγύλη ἀποσπώμενη ἐκ τῶν ὑπεράνωθεν νεφῶν, καὶ κατερχομένη κατὰ τὸ φαινόμενον ἕως οὗ συναντηθῆ μετὰ τῶν ταρασσόμενων ὑδάτων. Λέγω δὲ κατὰ τὸ φαινόμε-

νον, ἐπειδὴ φρονῶ ὅτι ἡ κάθοδος αὐτῆ δὲν εἶναι πραγματικὴ, ἀλλ' ὅτι τὰ ὑποκάτωθεν παρασώμενα ὕδατα ἔχουν ἤδη σχηματίσει τὸν ὑδάτινον σωλῆνα, ὅστις ἐν τῇ ἀνόδῳ τοῦ λίαν μικρὸς καὶ λεπτὸς ὢν, δὲν εἶναι ἀκόμη εὐδιάκριτος· τοῦ σωλῆνος ἢ τοῦ σίφωνος τούτου λαβόντος σύστασιν ἢ κατασταθέντος ὄρατος, ἢ φαινόμενη διάμετρος τοῦ αὐξάνει, καὶ μηκύνεται ἀποχρώντως· μειοῦται δὲ μετέπειτα, καὶ ῥήγνυται τέλος ἢ καθίσταται ἀόρατος πρὸς τὸ κατώτερον μέρος. Μετ' ὀλίγον ἢ θάλασσα ἐπανερχεται εἰς τὴν φυσικὴν τῆς κατάστασιν, καὶ τὰ νέφη ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐφελκύνουσι τὸν σίφωνα, ἕως οὗ διασκεδασθῆ καὶ ὀλοκληρίαν· ὁ αὐτὸς σίφων ὅτε μὲν ἔχει κατακλύφον διεύθυνσιν, ὅτε δὲ καμπύλην ἢ κεκλιμένην. Ὅτε ὁ τελευταῖος σίφων ἐξέλιπεν, ἐγένετο ἀστραπὴ ἄνευ ἐκρήξεως.»

Εἰς τὴν *Ἠχώ τῶν παιδευμένων* (*Écho du monde savant*) τόμ. Α'. σελ. 176, ὁ Πάγης (*Page*) ἐκφράζεται ὡς ἐξῆς:

«Ἡμέραν τινὰ ἐπλήομεν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἰσπανίας, οὐ μακρὰν τοῦ ἀκρωτηρίου Σάτου, ἔτοιμοι νὰ κάμψωμεν αὐτὸ καὶ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸν πορθμὸν τῆς Γιβραλτάρης· τὸ βαρόμετρον ἦτο πολὺ ὑψωμένον, δεικνύον 29 δακτύλους· ἡ ποντιαὶς αὐρα ἦτο ἀβεβαία, ὁ ἀῆρ ξηρὸς καὶ θερμὸς, καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀπόγαιοι αὖραι κατήρχοντο ἐκ τῶν ὀρέων· ὁ οὐρανὸς παρίστα τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο κυανοῦν, ὑπερ ἀπαντάται εἰς τὸ κλίμα τῆς Ἀνδαλουσίας. Ἐν ἀκαρεῖ ἡ ἀτμοσφαῖρα εἰσεῖσθη σφοδρῶς· ὁ ἄνεμος ἐφώρμησεν ὑπεράνωθεν μετὰ βοῆς ὁμοίας τῇ τοῦ δερομένου ὑπὸ κατιγίδος δάσους, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ σχεδὸν στιγμῇ εὐρέθημεν περικεκλωμένοι ὑπὸ σιφῶνων. Δεξιόθεν, ἀριστερόθεν, ἔμπροσθεν καὶ ὀπισθεν, ἠριθμήσαμεν ἑπτὰ διαφόρου μεγέθους, ὅλους ὑψωμένους ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, καὶ ἀνερχομένους ἐν εἰδει ἀντεστραμμένου κώνου, ἔχοντος τὴν μὲν κορυφὴν ἐφαπτομένην τοῦ ὕδατος κατὰ τὰς ἀρχάς, τὴν δὲ βᾶσιν ἀορίστως λήγουσιν εἰς τὸν ἀέρα.»

Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἀναφέρει τὸ γαλλικὸν πολεμικὸν βρίκιον *Zébrar* (*le Zébré*), καταληφθὲν ὑπὸ τοιοῦτου τινὸς σίφωνος, ὅτε ἐπλεον ἀπὸ Τουλωνὸς εἰς Πύλον (*Narbonne*). Ἡ ἐνέργειά του ὑπῆρξε τόσον ταχεῖα, ὥστε ὁ πλοίαρχος δὲν ἔσχε τὸν καιρὸν νὰ διατάξῃ τὴν συστολὴν τῶν ἰστίων· ἦτο ἰσχυρὸς, ἐπῆρε δύο καρχήσια, ἔρριψε σταγόνας τινὰς ὕδατος ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, καὶ μετ' ὀλίγου στιγμᾶς ἀφῆκε τὸ βρίκιον εἰς ἄκραν γαλήνην.

«Εἶναι λίαν ἐπικίνδυνον εἰς τὰ πλοῖα, λέγει ὁ Δαμπίερος, νὰ εὐρεθῶσιν ὑποκάτωθεν τοῦ σίφωνος καθ' ἣν στιγμὴν ῥήγνυται· διὸ καὶ ἡμεῖς ἠγωνιζόμεθα πάντοτε νὰ ἤμεθα μεμακρυσμένοι, ὅσον ἦτο δυνατόν. Ἄλλ' ἕνεκεν τῆς ἄκρας γαλήνης ἣτις ἀνεχαίτιζε τὴν φυγὴν μας, ὑπῆρξαμεν πολλάκις ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ· διότι ὁ καιρὸς εἶναι συνήθως λίαν γαλήνιος κύκλω πλὴν τοῦ τόπου ἐφ' οὗ ἐνεργεῖ ὁ σίφων. Διὸ οἱ ναυικαί, ὅταν βλέπωσι σίφωνα προχωροῦντα, ὃν οὐδενὶ τρόπῳ θὰ ἠδύναντο νὰ ἀποφύγωσι, πυροβολοῦσι κατεπάνω μετὰ ὀγκωδέστερα τηλεβόλα των ἵνα τὸν δικόψωσιν ἐκ τοῦ μέσου.»

3

Τὴν 6 Σεπτεμβρίου 1814, ὁ πλοίαρχος Νάπιερ, διοικητὴς τοῦ πλοίου *Erno* (*Erne*), παρετήρησε σίφωνα τινὰ εἰς ἀπόστασιν 300 περίπου ὀργυίων· ὁ ἄνεμος ἐπνεε διαδοχικῶς κατὰ μεταβλητὰς διευθύνσεις· ὁ σίφων κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς πρώτης του ἐμφανίσεως ἐφαίνετο ὡσεὶ πιθάνης (βαρελίου) διάμετρον ἔχων· τὸ σχῆμά του ἦτο κυλινδρικόν, καὶ τὸ θαλάσσιον ὕδωρ ἀνυψοῦτο ἐν αὐτῷ ταχέως· ὁ δὲ ἄνεμος τὸν ἀπώθει πρὸς νότον. Φθὰς εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς μιλίου ἀπὸ τοῦ πλοίου ἔστη ἀκίνητος ἐπὶ τινὰς στιγμᾶς· ὅτε δὲ ἤρξατο πάλιν νὰ κινῆται, ἡ διεύθυνσις τῆς πορείας του ἦτο ἐκ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτον, τοῦτέστιν ἀντίθετος πρὸς τὸν πνέοντα ἄνεμον· ὡς δὲ διὰ τοιαύτης κινήσεως ἐφέρετο κατ' εὐθείαν

πρὸς τὴν πλοῖον, ὁ πλοίαρχος Νάπιερ κατέφυγεν εἰς τὴν συνιστωμένην ὑφ' ὄλων τῶν ναυτικῶν μέθοδον, ἥτοι τὸν κανονοβολισμόν τοῦ μετώρου ἐναντιλημμένως. Σφαίρας τινὰς διελευσῆς ὀλίγον ἄνωθεν τῆς βᾶσεως, περὶ τὸ τρίτον τοῦ ὄλικου ὕψους, ὁ σίφων ἐφάνη διατεταθῆς ὀριζοντίως εἰς δύο τμήματα, ὃν ἕκαστον ἐτηλάντειθη τῆδε κάκεισε ἀμφιρόπως, ὡς ὑπὸ ἀντιθέτων ἀνέμων διαδοχικῶς σαλευόμενον. Μετ' ὀλίγον τὰ δύο τμήματα συνῆνώθησαν ἐπὶ μικρὸν χρονικὸν διάστημα· εἶτα τὸ φαινόμενον διεσκεδάσθη ὀλοκλήρως, καὶ ἐκ τοῦ διαδεξαμένου αὐτοῦ πελωρίου μέλανος νέφους χεῖμαρρος βροχῆς κατέρρευσεν.

Ὁ Βωσσάρδος, ἀνθυποπλοίαρχος πολεμικοῦ δικρέτου, ὅτε εὐρίσκατο εἰς τὰ βόρεια τῆς νήσου Κούβας, λέγει ὅτι σίφωνός τινος καὶ τοῦ δι' αὐτοῦ σχηματιζομένου νέφους φανέντων ὡς διωκωμένων ὑπὸ ἐλαφροῦ καὶ ψυχροῦ βορειοανατολικοῦ ἀνέμου, τινὰ τῶν προσπελασάντων πολεμικῶν πλοίων ἐξέκένωσαν κατὰ τοῦ σίφωνος ἐκεῖνου ἱκανὸν ἀριθμὸν σφαιροβολημάτων ὃν ἡ ἐκβασίς ὑπῆρξεν ἀρίστη, ἐπειδὴ διέκοψαν οὕτω τὸν ῥοῦν τοῦ θαλασίου ὕδατος, ἀνυψομένου μετὰ ταχείαν συστροφῆν. Τότε ὁ σίφων κατέστη ἀσθενέστερος, καὶ μετ' ὀλίγον ἐχωρίσθη ἀπὸ τῆς βᾶσεώς του, ὁ δὲ βρασμὸς ἐξεφανίσθη. Ἡ ἐσωτερικὴ συντάραξις ἐφαίνετο γινομένη ἐκ τῆς βᾶσεως πρὸς τὸ ὕψος, κανονικῶς, καὶ κατήντησε, διασκεδαζομένη ἐξ ὀλοκλήρου, νὰ σχηματίσῃ τὸ νέφος ὅπερ ἐσκέπασεν ὄλον τὸν ὀρίζοντα. Ἐφεξῆς ἡ βροντὴ, ἣτις εἶχεν ἀρχίσει νὰ βροντᾷ, ἐγένετο ἰσχυροτέρα· ὁ κεραυνὸς ἐνέσκηψεν ἐπὶ τινος ἰσπανικοῦ πλοίου ἐκ τοῦ στόλου τοῦ στρατηγεῦ Κορδόβα· εὐθὺς ἔπειτα ὁ ἀῆρ ἐψυχράνθη ἐπαισθητικῶς ἕνεκα τῆς ἐπὶ μίαν καὶ ἐπέκεινα ὥραν πεσοῦτης ἀγθῆνου βροχῆς.

4

Γενικῶς τὸ ὕδωρ τῶν θαλασσιῶν σιφῶνων εἶναι γλυκὺ ὡς τὸ βροχίνον. Ὁ Καμοένσιος

μετ' ἀπορίας ποιεῖται παρατήρησιν τῆς εἰδικότητος ταύτης.

Ἐπὲρ τούτου πρὸς τοὺς ἄλλοις δυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν τὸ τοῦ πλοίαρχου Μελλίγγου ἐκ Βοστώνης, ὁ ὁποῖος ταξιδεύων εἰς τὰς δυτικὰς Ἰνδίας κατὰ μῆνα Αὐγούστου, πρὸς τὸ ἐσπέρας μιᾶς θερμοστάτης ἡμέρας εἶδε σίφωνα πλησιάζοντα εἰς τὸ πλοῖον οὗ ἐπέβαινε, καὶ εἰς δύο ἢ τρία λεπτά διελθόντα κατὰ πλάτος τὴν πρόμνην τοῦ πλοίου ἐνῶ ἦτο ἐκεῖ. Κατακλυσμὸς ὕδατος πεσὼν ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ τὸν ἀνέτρεψεν· ἠναγκάσθη δὲ νὰ ἀναρτηθῆ ἐκ τοῦ πρώτου ἀντικειμένου οὗ ἐδράξατο, ἵνα μὴ παρασυρθῆ ἄνωθεν τοῦ πλοίου, ὅπερ ἐφοβῆτο σφόδρα. Ἄλλ' ὁ σίφων ὅστις ἐποίησε κρότον ὅμοιον μετὰ μνηθμῶν, ὑπερβῆς τὴν ἀντίθετον πλευρὰν τοῦ πλοίου, ἐτέθη εἰς συγκοινωνίαν μετὰ τῆς θαλάσσης. Τοῦ ὕδατος τοῦ σίφωνος εἰσελθόντος διὰ τῆς ῥινὸς καὶ τοῦ στόματος του, καὶ πῶν αὐτὸ ἄκων, τὸ εὖρε γλυκύτατον καὶ οὐδόλω· ἄλμυρον.

Οἱ σίφωνες ἐνίοτε μετῆνεγον ἀνθρώπους ἀπὸ ἑνὸς εἰς ἄλλον τόπον ἀβλαβῶς· «Νέφος πυκνότερον καὶ χαμηλότατον, διηγείται ὁ ἀββᾶς Ῥιχάρδος, ὠθαύμενον ὑπὸ βορείου ἀνέμου, ἐσκέπασε τὸ ἔδαφος ἔνθα κείται τὸ χωρίον Μιραβῶ· διάφοροι δὶναὶ ἐσχηματίσθησαν αὐθιρῆ εἰς τὸν ὑπὸ πυκνῶν ἀτμῶν βεβαρημένον καταμελάνον ἐκεῖνον ὄγκον· ἐξέπεμψε βροχὴν χαλάζης, ἐθρόντα, τὰ δένδρα καὶ αἱ αἱμασιαὶ ἐξερριζώθησαν, τὰ ὕδατα τοῦ ποταμίσκου τοῦ Μιραβῶ μετηνέχθησαν ὑπὲρ τὰ ἐξήκοντα βήματα μακρὰν τῆς κοίτης, ἣτις ἔμεινεν ἄνυδρος κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον· δύο ἄνδρες ἀναρπαγέντες ὑπὸ τοῦ ἀνεμοστροβίλου μετηνέχθησαν ἀρκετὰ μακρὰν χωρὶς νὰ ταῖ· συμβῆ τι ἀπευκταῖον... Βοσκόπουλόν τι μετεωροσθὲν ὑψηλότερον ἔπεσεν ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, μηδὲλωσ οὐσῆς βιαίας τῆς πτώσεώς του· ὁ ἀναρπάσας αὐτὸς στρόβιλος τὸ κατέβησεν ἐκεῖ ὅπου ἔπαυσε νὰ ἐνεργῆ... Ὅλη ἡ ὄρμη τοῦ μετώρου διεσκεδάσθη εἰς τὸ διάστημα μιᾶς λεύγας μήκους καὶ ἡμισείας πλάτους.»

«Εἰς τὰ μέρη ὅθεν διήλθεν ὁ αἶφων αὐτός, λέγει ὁ Πάτερ Βόσκοβιτς, ὁμιλῶν περὶ τοῦ αἰφώνου τοῦ ἐν Τοσκάνῃ τῆς Ἰταλίας Ἀρετίου (Arezzo), ἡ οὐρά του διεχάραξεν εἰς τοὺς σιτοφόρους ἀγρούς δρόμον εὐθύτατον ὅστις ἐφαίνετο ὅτι ἐγείνεν ὑπὸ τῶν θερμῶν οὐ μόνον δὲ κατέστρεψε τὸν σίτον, ἀλλ' ἔτι συνεσώρευσε εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ποσότητα ἄμμου καὶ χώματος ἕως εἰς ὕψος ἑνὸς ἀνθρώπου.

«Εἰς τὸ μέρος τὸ καλούμενον Φαλτόνα ἐξερρίζωσε κατ' εὐθείαν γραμμὴν τετρακοσίας καστανάς, καὶ τὰς μετένεγκεν εἰς μακροτάτην ἀπόστασιν. Δύο βοσκοπούλα καταφυγόντα κάτωθεν ἑνὸς τῶν δένδρων τούτων μετεωρίσθησαν μετὰ τοῦ δένδρου εἰς ὕψος βολῆς πυροβόλου, καὶ εἶτα ἔπεσαν κατὰ γῆς ἀνευ καιρίας πληγῆς· ἀλλαχοῦ δὲ τέσσαρες χῆνες ἀνηπάγησαν, ὧν ἡ μία ἔπεσεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἑνὸς ἱππέως.»

5

Ἐνίοτε ὠφθησαν χώραι κεκαλυμμέναι σχεδὸν ἀκαριαίως ὑπὸ πλείστων ὕσων ζαυφίων. Εἰς τὸ φαινόμενον τοῦτο δὲν εἶναι ὅλως ξένοι οἱ αἶφωναί. Πρὸς τοῦτο σπεύδομεν νὰ παραθέσωμεν τόδε τὸ παράδοξον γεγονός :

Τὴν 43ῃν Σεπτεμβρίου 1835 αἶφωναί κατέστρεψε τοὺς δήμους *Caux* ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ *Couché*, καὶ *Champagne-saint-Hilaire*. Ἡ διεύθυνσις του ἦτο ἀπὸ τοῦ νοτιοδυτικοῦ πρὸς τὸ βορειοανατολικόν, καὶ ἐπροξένησε πολλὰς βλάβας καὶ ζημίας· δένδρα ἐξερρίζωθησαν ἢ ἐθλάσθησαν, οἰκίαι ἐκρημνίσθησαν. Εἰς τὸν τελευταῖον δῆμον ἐμετέωρισε ὅλον τὸ ὕδωρ τενάγους τινὸς καὶ ὅλους τοὺς περιεχομένους ἐν αὐτῷ ἰχθύς· τὰ ἔρριψε δὲ εἰς μίαν καὶ ἡμισίαν λεύγαν ἀπόστασιν, πρὸς μεγάλην ἐκπληξιν τῶν αὐτόπτων μαρτύρων τῆς ἰχθυολογικῆς ταύτης βροχῆς.

Μία τῶν σημαντικωτέρων ἐνεργειῶν τῶν αἰφώνων εἶναι ἡ διάσχισις τῶν δένδρων εἰς πέταυρα λεπτὰ καὶ ἐπιμήκη, ἢ εἰς ἴνας ἐν

εἶδει σαρώθρου. Τοῦτο βεβίως προέρχεται ἐξ ἠλεκτρικῆς διαβάσεως, δι' ἧς ὑψοῦται ἡ θερμοκρασία τοῦ ἐσωτερικοῦ χυμοῦ τῶν δένδρων. Αὐτὸ δὲν εἶναι δυσχερὲς νὰ τὸ καταλάβῃ τις· διότι, ἐὰν τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα εἶναι ὁπωσοῦν ἕμμονον, θὰ ἀνυψώσῃ τὴν θερμοκρασίαν τοῦ χυμοῦ, τοῦ ὁποῖου ἡ τάσις θὰ διασχίσῃ εἰς πέταυρα ἢ ἔτι λεπτότερα τεμάχια ἅσασαν τὴν ξυλώδη ὕλην τοῦ στελέχους εἰς τὸ μέρος ὅπου εἶναι μᾶλλον πεπυκνωμένη. Πολλάκις, τῆς ἠλεκτρικῆς ἐκκενώσεως οὐσης ἀνεπαρκούς, εὐρίσκονται ἐν ἡ δύο λωρία ἀπεσπασμένα, δένδρον τι διεσχισμένον εἰς δύο ἢ τέσσαρα ἢ καὶ πλείονα μέρη.

Τὰ παλαιὰ ξύλα, ὡς τὰ οἰκοδομησιμὰ τὰ ἐστεγασμένα καὶ ἄγαν ξηρὰ, τὰ ὅποια δὲν εἶναι πλέον ἠλεκτραγωγὰ, οὐδέποτε διασχίζονται εἰς πέταυρα. Ὅταν, κατὰ περιστάσιν εἰδικὴν καὶ ἐξαρτωμένην ἐκ τοῦ τόπου ἐνθα εὐρίσκονται ταῦτα τεθειμένα, κεραυνοβοληθῶσι κατὰ ἰκανὴν μάζαν, παρατηροῦνται ἐπ' αὐτῶν σημεῖα ἀπανθρακώσεως, καὶ οὐχὶ διάσχισεως· τὰ ἦττον ξηρὰ ἢ τὰ παλαιὰ ταῦτα ξύλα, δυνάμενα νὰ ἐπιτρέψωσι μικρὰν τινα ἐκροὴν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, παρουσιάζουσι μεσάζοντα ἀποτελέσματα.

Ἐκ τῆς Γαλλικῆς.

ὑπὸ Σ. Ι. Κεσσίσογλου.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΝΟΗΣ ΕΝ
Τῇ ΑΣΦΥΣΙᾳ ΚΑΙ Τῇ ΣΥΓΚΟΠῇ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΜΕΘΟΔΟΝ
ΤΟΥ ΠΑΚΙΝΗ.

Χάρις τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ Ὀμήρου καὶ ἰδίως τῶν παρ' ἡμῖν συναδέλφων τῶν ἀγροῦντων τὴν μέθοδον τοῦ Πακίτη μεταφέρω ἐκ τοῦ γαλλικοῦ περιοδικοῦ *Φύσις*, τὸ ἐπόμενον περὶ αὐτῆς ἀρθρον τοῦ Δρος Βαδῆρου, ὅπερ εὐχομαι νὰ

συρτελέσῃ κατὰ τῆς βαρβάρου καὶ ὀλεθρίας μεθόδου, ἥτις, δυστυχῶς, ἀριθμεῖ ἐτι παρ' ἡμῖν ὁπαδοὺς, μετὰ τῶν ἀπλουστέρων, δι' ἧς οἱ καταπονηθέντες ἀναρτῶνται ἐκ τῶν ποδῶν πρὸς ἀποβολὴν δῆθεν τοῦ ἐν τοῖς πνεύμοσι καὶ τῷ στομάχῳ αὐτῶν ὑγροῦ, ὀδυνῶς ἢ ἐν τῷ σώματι διαμονὴ θεωρεῖται ὡς ἡ μόνη καὶ κυρία αἰτία τοῦ θανάτου.

« Ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν ὁ ἐν Φλωρεντίᾳ Δωρ Φίλιππος Πακίτης ἐφίστα τὴν προσοχὴν τοῦ δημοσίου ἐπὶ τῆς ἰδίας μεθόδου περὶ τῆς μηχανικῆς ἀναπνοῆς ἐν τῇ ἀσφυξίᾳ καὶ τῇ συγκοπῇ, ἣν δι' ἀξιεπαίνων προσπαθειῶν καταγίνεται νὰ διαδώσῃ εἰς ἕσον τὸ δυνατὸν εὐρύτερον κύκλον. Εἰς τὴν παρ' ἡμῖν δὲ γνωστοποίησιν αὐτῆς ὠφέλιμον ἐκρίναμεν νὰ συντελέσωμεν ἀποβλέποντες εἰς τὴν ἀπλότητα αὐτῆς καὶ τὴν εὐχέρειαν τῆς ἐφαρμογῆς τῆς, ὡς καὶ εἰς τὰς πολυαριθμοὺς ἐπιτυχίας τῆς.

Κατ' αὐτὴν ὁ ἐκ καταπονητισμοῦ ἢ ἀσφυξίας νεκροφανῆς, ἀφοῦ τεθῆ ἐπὶ μετρίως ἐπικλινοῦς ἐπιπέδου καὶ ἐλευθερωθῶσιν ὁ λαιμὸς, ὁ θώραξ καὶ ἡ κοιλία αὐτοῦ ἐκ τῶν δεσμῶν ἢ τῶν φορεμάτων ὑφ' ὧν συσφιγγονται, ἀνοίγεται τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ ἀφαιροῦνται ἐκ τοῦ φάρυγγος τὰ τε ἐν αὐτῷ ἀλλότρια σώματα καὶ ἡ ἀφρώδης ὕλη· τὸ δὲ ἐν αὐτῷ ὑγρὸν ἐκχύνεται διὰ τῆς ἐπί τινα λεπτὰ τῆς ὥρας θέσεως τοῦ πάσχοντος ἐπὶ τὰ πλάγια ἢ ἐπὶ τῆς κοιλίας· μεθ' ὃ τίθεται καὶ πάλιν ἐπὶ τῆς ράχους. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς δὲ ταύτης πρέπει ν' ἀποφεύγηται πᾶσα ἐπὶ τῆς κοιλίας ἐπίθλιψις ὅπως ἐμποδισθῆ ἢ πρὸς τὸν φάρυγγα ἐπάνοδος τῶν ἐν τῷ στομάχῳ ὑγρῶν, δι' ἧς θὰ παρεκωλύετο ἡ διὰ τοῦ φάρυγγος καὶ τῆς τραχείας διόδος τοῦ ἀέρος. Μετὰ δὲ ταῦτα κρατουμένης τῆς κεφαλῆς τοῦ πάσχοντος ὅσῳ τὸ δυνατὸν κατὰ τὸν ἄξονα τοῦ σώματος, ὁ ἐγγειρίζων τοποθετεῖται ὀπισθεν αὐτῆς καὶ συλλαμβάνων ἰσχυρῶς τοὺς δύο τοῦ πάσχοντος βραχίονας πλησίον τῆς μασχάλης σύρει αὐτοὺς πρὸς ἑαυτόν,

ἐκ τῶν ἐμπροσθεν πρὸς τὰ ὀπισθεν καὶ ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω.

Ἡ κίνησις δὲ αὕτη διὰ τῆς ὑψωθείσης κλειδῆς ἀναγκάως μεταδίδεται εἰς τὸ στέρον, δι' οὗ πάλιν ὑψοῦνται αἱ ἐπ' αὐτοῦ ἐρειδόμεναι πλευραὶ καὶ οὕτως ἡ θωρακικὴ κοιλότης εὐρύνεται καὶ κατὰ τὰς τρεῖς αὐτῆς διαμέτρους ἀνευ τῆς συνεργασίας τοῦ ἀκινήτου μένοντος διαφράγματος.

Τοιοῦτοτρόπως, ἀνὴρ δὲν ὑπάρχῃ κώλυμα κατὰ τὴν διόδον τοῦ ἀέρος, εἰσδύει οὗτος ἐν τοῖς πνεύμοσι, παράγων λίαν αἰσθητὸν ψιθύρισμα, ὅπερ ἐστὶν ἡ εἰσπνοή. Ἀπξάσας δὲ ταύτης παύονται αἱ ἀναπνευστικαὶ κινήσεις, ἡ δὲ φροντίς πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐκπνοῆς ἐγκαταλείπεται εἰς τὴν ἐλαστικὴν τῶν πλευρῶν ἀντίδρασιν.

Αἱ δὲ πρὸς παραγωγὴν τῆς μηχανικῆς ἀναπνοῆς κινήσεις ἐπαναλαμβάνονται κατὰ τὸν φυσικὸν ρυθμὸν· ἦτοι δεκαπεντάκις ἢ εἰκοσάκις κατὰ πᾶν πρῶτον λεπτὸν τῆς ὥρας. Ἄν δὲ ἐν τῷ ἀσφυκτικῷ διατηρηθῆτι ἐτι σπινθηρ ζωῆς, ἀναγκάως ἔπεται ἡ ἀνάστασις κατὰ τὴν πεποιθήσιν τοῦ ἐφευρετοῦ.

Ἄν ὁ πάσχων ἦναι ἰσχνὸς, βραχὺς τις κρατεῖ αὐτὸν ἐκ τῶν ποδῶν, ὅπως μὴ ἐνδίδει ὅλον τὸ σῶμα εἰς τὴν ἐπὶ τῶν βραχιόνων ἐξασκουμένην ἔλξιν· ἐν ἐλλείψει δὲ βοηθοῦ προσαρτῶνται οἱ πόδες ἐπὶ ἀκινήτου τινος ἀντικειμένου· Ἄν δὲ τοῦναντίον ὁ πάσχων εἶναι πολύσαρκος, τότε εὐκτέον ἦθελεν εἶσθαι αἱ ἀναπνευστικαὶ κινήσεις νὰ ἐκτελῶνται ὑπὸ δύο ἀτόμων ἐνεργούντων ἐκατέρωθεν. Ἐν ἐλλείψει δὲ ἐπικλινούσας ἐπιπέδου ἐξαπλοῦται ὁ πάσχων κατὰ γῆς, ἐρειδῶν τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν μηρῶν τοῦ ὀπισθεν αὐτοῦ γονυκλιτοῦντος ἐγγειριστοῦ. Ἄν δὲ οἱ ἐγγειρισταὶ ἦναι δύο, ἡ κεφαλὴ τίθεται ἐπὶ τῶν συνηνωμένων γονάτων ἀμφοτέρων μεθ' ὃ προβαίνουσιν εἰς τὴν προρηθείσαν ἐργασίαν.

Ἄλλ' ἐνίοτε ὁ ἀτὴρ δὲν εἰσδύει ἐν τοῖς πνεύμοσι, καίτοι μεγάλην κατεβλήθη προσοχὴ περὶ τὴν ἐργασίαν ταύτην. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, κατὰ τὸν Δρα Πακίτην, τὸ κώλυμα τῆς διόδου τοῦ ἀέρος δὲν εὐρίσκειται

ἐν τῇ γλωττίδι, ὡς δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ· διότι, εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ γλωττίς εἶναι ἡ στενωτέρα δίοδος τῶν ἀνωτέρων ἀεροφόρων ὁδῶν· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ πτώματος ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ ὑγιοῦς ἀνθρώπου τείνει φυσικῶς νὰ μένῃ κλεισμένη· ὥστε τὸ πρὸς δίοδον τοῦ ἀέρος κώλυμα ἔγκειται ἐν τῇ ἐπιγλωττίδι, ἥτις συμμεριζομένη τὴν χαλάρωσιν τῶν λοιπῶν ἰσθμῶν, προσκολλᾶται, κατὰ τὴν ἐπιπέδου θέσιν τοῦ νεκροφανοῦς ἀσφυκτικοῦ, ἐπὶ τῆς ὀπισθοῦ ἐπιφανείας τοῦ φάρυγγος.

Πρὸς θεραπείαν τοῦτου πρέπει ὁ πάσχων νὰ κρατῆται ἐπὶ ἐπιπέδου λίαν ἐπικλινούσ, καὶ καθ' ἂν καιρὸν ὁ ἐγγχειρίζων ἐκτελεῖ τὰς ἀναπνευστικὰς κινήσεις, βοηθός τις διὰ τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ λιχανοῦ νὰ ἐνεργῇ ἐλαφρὰς ἐπιθλίψεις ἐπὶ τῆς ἐξοχῆς τοῦ θυρεοειδοῦς χόνδρου, ὧν ἀποτέλεσμα θέλει εἶσθαι ἡ ἀνασκήκωσις τῆς ἐπιγλωττίδος καὶ ἡ εἰσδυσις τοῦ ἀέρος ἐν ταῖς πνεύμοσι.

Καθ' ἂν δὲ καιρὸν ὁ πάσχων ὑποβάλλεται ὑπὸ τὴν μέθωδον τῆς μηχανικῆς ἀναπνοῆς, ὁ Κ. Πακίνης μᾶς ὑπεθυμίζει, ὅτι, ἂν ἐπιτρέπεται ὑπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν παρισταμένων, ὁ καταποντισθεὶς πρέπει νὰ στεγνωθῇ καὶ θερμανθῇ, καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἐπιτρέβωνται τὰ κάτω αὐτοῦ ἄκρα ὅπως ζωογονηθῇ ἡ κυκλοφορία.

Ἄλλ' ὁ ἐφευρετής, νομίζομεν, ἐπισχολημένος περὶ τὴν γνωστοποίησιν τῆς μεθόδου αὐτοῦ, δὲν ἐπιμένει ὅσον ἔδει ἐπὶ τῆς βοηθητικῆς θεραπείας, ἥτις εἶναι ἀπαραίτητος εἰς τοὺς ἀσφυκτικούς καὶ μάλιστα εἰς τοὺς καταποντισθέντας.

Ἄς ἐπαναλάβωμεν λοιπὸν ὅτι ἀπκραιτήτως ὁ καταποντισθεὶς πρέπει ν' ἀποπρογγισθῇ, νὰ στεγνωθῇ, νὰ θερμανθῇ καὶ νὰ ἐπιτριφθῇ δι' ὑγραμάτων θερμῶν ἢ ἐμβροσθεγμένων ἐν ἐρεθιστικοῖς ὑγροῖς, οἷα τὸ οἶνόν πνευματικὸν καὶ τὰ διάφορα αἰθέρια ἔλαια· ὅτι συντελεστικὸν ἤθελεν εἶσθαι νὰ γαργαλίσωμεν διὰ πτεροῦ τὸ ὑπερώϊον αὐτοῦ ἰστίον, ν' ἀνάψωμεν ὑπὸ τὴν ρίνα του φωτφόρον, νὰ πρισφύρωμεν αὐτῷ πρὸς εἰσπνοήν, ἐπὶ τινα δευτέρα λεπτὰ τῆς ὥρας, ὑγρὴν ἀμωμίαν, νὰ

ποιήσωμεν, εἰ δυνατόν, χρῆσιν τοῦ ηλεκτρισμοῦ, γαλβανίζοντες τὸ φρενικὸν νεῦρον καὶ τὸ διάφραγμα, νὰ προστρέξωμεν τέλος καὶ εἰς τὴν ἐπίκαισιν διὰ τοῦ πευρακτωμένου σιδήρου, ἀλλ' ἐπικαίοντες τὸ στήθος ταχέως καὶ ἄνευ βραδύτητος. Τὸ ἀνύσιμον τοῦ τελευταίου τοῦτου μέσου ἀπέδειξεν ὁ Δωρ Φαῦρος ἐν τῇ ἀξιολόγῳ αὐτοῦ περὶ ἀσφυξίας πραγματεία. Τοιοῦτοτρόπως σὺν τῇ μηχανικῇ ἀναπνοῇ παρέχομεν τῷ καταποντισθέντι καὶ τὰ ρηθέντα θεραπευτικὰ μέσα, ὅπως διεγείρωμεν καὶ ζωογονήσωμεν τὰς νευρικὰς αὐτοῦ ἐνεργείας.

Προσθετόν δὲ ἤδη ὅτι ἡ τοῦ Πακίνης μέθοδος ὑπερτερεῖ τῶν λοιπῶν, ὡς ἐφαρμοζομένη ἄνευ μηχανημάτων, δηλ. φουσητήρων, σπειροφόρων καὶ τῶν λοιπῶν παραπλησίων, ὧν οὐδὲλως χρῆζει, καὶ ὡς δύναμένη νὰ ἐνεργηθῇ πανταχοῦ, πάντοτε καὶ στιγμιαίως. Ἐπίσης εἶναι προτιμητέα τῆς ἐμφυσήσεως ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, διότι εἶναι ἀπηλλαγμένη τῶν κινδύνων ὑπ' ὧν ἀπειλοῦνται δι' αὐτῆς οἱ πάσχοντες, τοῦ μεσολαβίου δηλ. ἡ ὑποπλευρίου ἐμφυσήματος, τῆς διαρρήξεως τῶν πνευμονικῶν κυψελίδων καὶ τῆς αἰφνιδίου καὶ κινδυνωδεστάτης πνιγμονῆς.

Ἐν γένει προκειμένου περὶ ἀσφυξίας ἢ νεκροφανείας, ἐνόσω ἢ καρδία πάλαι ἔτι, ἔστω καὶ ἀνεπαισθήτως, τὰ ρηθέντα μέσα πρέπει ἐν συνόλῳ νὰ ἐφαρμόζωνται τάχιστα καὶ ἐπιμόνως ἐπὶ 3, 4 καὶ 6 ἔτι ὥρας ἂν ἡ νευρική ἀκαμψία δὲν ἐπῆλθε· ἐνίοτε δὲ, καὶ μάλιστα ἐπὶ συγκοπῆς, ἐπιμέλεια σκόπιμος, ἀφοσιωμένη καὶ ἐπίμονος ἐπαναφέρει εἰς τὴν ζωὴν ἀνθρώπους, οἵτινες ἄνευ αὐτῆς θὰ ἀπέθνησκον ἀναμφιβόλως.»

G. Barrods.

Η ΕΚ ΤΩΝ ΖΩΩΝ ΦΘΟΡΑ ΕΝ ΤΗ ΙΝΔΙΚΗ.

Κατὰ τὸ 1872 ἐγένετο ἀπαριθμησις τῶν ἀνθρωπίνων πλασμάτων, ἅτινα ἄγρια ζῶα κατέφαγον ἐν ταῖς ἀγγλικαῖς Ἰνδίαις τῷ 1868, 1869 καὶ 1870· δυστυχῶς δὲ ὁ ἀριθμὸς ἀπέδειχθη μέγας — φοβερός, τῆ ἀληθείας ἐξήχηθη δὲ ὅτι κατεστράφησαν 38, 248 ἄνθρωποι. Ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ τοῦτου ποσοῦ τῶν θυμάτων, ἀριθμοῦσιν 25,664 ἀποβιάσαντας ἐκ τῶν δεγμάτων τῶν ἰσθμῶν ὄρων, οἱ δὲ λοιποὶ κατεβροχθίσθησαν ὅλοι σχεδὸν ὑπὸ τίγριδων, δηλ. 42,554 ἄτομα εἰς τρία ἔτη, ἢ 4484 κατ' ἔτος.

Εἰς τινα μέρη τῆς Ἰνδικῆς αἱ τίγρεις ἠρήμωσαν ὀλόκληρα χωρία· ἀρπάζουσι δὲ τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἰς αὐτὰς τὰς μᾶλλον συχναζομένας ὁδοὺς. Ὅπου ἄλλοτε ὑπῆρχον πλοῦσια καὶ πολυάριθμα χωρία, σήμερον δὲ περιηγητὴς ἐρείπια μόνον ἀπαντᾷ· ἀλλαχοῦ πάλιν καθίσταται ἀδύνατον νὰ καλλιεργήσωσι τὴν γῆν, οἱ δὲ κάτοικοι, καὶ τοὶ ἀπαλλασσόμενοι τῶν φοβερῶν θηρίων, ἀποθνήσκουσιν ἐκ ταλαιπωριῶν καὶ λιμοῦ. Πανταχοῦ ὅπου ὑπάρχει τίγρις, ὑφίσταται πόλεμος ἐξολοθρευτικὸς μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ ἀνθρώπου.

Εἰς Γόαν (πορτογαλικὴν κτῆσιν) ἔστησαν σταυρὸν εἰς τι μέρος, ὅπου Πορτογάλλος ἀξιωματικὸς ἐπιππος, ἠγούμενος τῶν στρατιωτῶν του, ἠρπάγη ὑπὸ τίγρεως ὑπ' ὄψιν αὐτῶν καὶ ἀπῆχθη εἰς τὸ δάσος, μηδενὸς δυνηθέντος νὰ σώσῃ τὸν δυστυχῆ, γενόμενον βορρὰ τοῦ θηρίου.

Κατὰ τι ὑπόμνημα ἀναγνωσθὲν ὑπὸ τοῦ λοχαγοῦ Rogers εἰς τινα ἐπιστημονικὴν ἐταιρείαν καὶ περιέχον πληροφορίας ληφθείσας ἐξ αὐθεντικῶν πηγῶν, εἰς τὴν κάτω Βεγγάλην ἐντὸς ἐξ ἔτων ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν ἀγρίων ζώων, τῶν λυμαινομένων τὴν χώραν, 13,400 ἄτομα· ὑπολογίζουσι δὲ ὅτι ἐν ἀπάσῃ τῇ χερσονήσῳ ἀπόλυνται ἔτησίως, βορρὰ τῶν θηρίων γινόμενοι, 10,000 ἄτομα.

Τῷ 1869 θήλεια τίγρις ἐπὶ πολλὰς ἐβδομάδας εἶχε διακόψει πᾶσαν συκοινωνίαν πρὸς τὴν κυριωτέραν ὁδὸν καὶ ἐφόνευσεν 427 ἀνθρώπους.

Ἡ αὐτὴ τίγρις τῷ 1867, 1868 καὶ 1869 ἐφόνευσεν εἰς Ναυζούγκα 408 ἀνθρώπους· ἀναφέρουσι δὲ ὅτι ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ ἐφόνευσεν τέσσαρα ἕως πέντε ἄτομα. Μίαν ἡμέραν ἀφῆρεσε τὴν ζωὴν τοῦ πατρὸς, τῆς μητρὸς καὶ τριῶν τέκνων· τέλος δὲ τὴν ἐβδομάδα τὴν προηγηθεῖσαν τοῦ φόνου τῆς (ἐξήλθον πολλοὶ πρὸς καταστροφὴν αὐτῆς καὶ κατέβαλαν ἐπὶ τέλους διὰ πολλῶν σφαιρῶν) εἶχε καταστρέψει ἑπτὰ ἄτομα.

Αἱ καταστροφαὶ τοῦ θηρίου τοῦτου δὲν περιορίζονται μέχρι τῶν ἀνθρώπων μόνον· διότι προσβάλλει μετὰ μεγαλητέρας μανίας τὰ ποίμνια καὶ ὑπολογίζουσιν ὅτι ἡ ἀναλογία τῆς καταστροφῆς εἶναι ἐπὶ ἐνὸς φονευσμένου ἀνθρώπου 60 ζῶα. Ἡ ζημία, ἢ προσγενομένη εἰς τὰ ζῶα, ἀνέρχεται κατ' ἔτος εἰς 4 ἑκατομμύριον λιρῶν στερλινῶν, μὴ λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν λοιπῶν ζημιῶν αἵτινες προσγίνονται ἐκ τῆς μὴ καλλιεργείας τῶν ἀγρῶν, διότι οἱ κάτοικοι ἀναγκάζουσι νὰ ἀφίνωσιν αὐτὰς ἀργὰς, ἵνα μὴ καταφαρθῶσιν ὑπὸ τοῦ θηρίου.

Ὀλόκληροι δῆμοι ἐρημοῦνται ἅμα τῇ ἐμφανίσει τοῦ τρομεροῦ ἐχθροῦ. Εἰς τινα τῶν κεντρικῶν ἐπαρχιῶν μία καὶ μόνη τίγρις ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τοὺς κατοίκους δεκατριῶν ὄλων χωρίων, ἀναγκασθέντων ν' ἀφῆσωσι χέρσον ἕκτασιν γῆς 250 τετραγωνικῶν μιλίων, καλλιεργουμένων πρὶν.

Εὐγενὴς τις ἐκοινοποίησεν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Λόρδων τὰς λυπηρὰς ταύτας πληροφορίες καὶ συνέστησε τῇ ἀγγλικῇ κυβερνήσει νὰ διατάξῃ σύντονα μέτρα πρὸς κατάπαυσιν τοῦ κακοῦ, ὅπερ καταντᾷ ἀληθῶς ἀφόρητον, καθόσον οἱ πλείους τῶν κατοίκων, καθὸ στερούμενοι ὄπλων (ἡ ἀγγλικὴ κυβερνήσις ἀπὸ τῆς μεγάλης τῶν Κυπαίων ἐπαναστάσεως εἶχεν ἀφοπλίσει αὐτοὺς) ἀδυνατοῦσι νὰ ὑπερασπίσωσιν ἑαυτοὺς κατὰ τῶν προσβολῶν τῆς τίγρεως· παρετηρήθη δὲ ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ζώων τοῦτων, διὰ τοὺς εἰ-

ρημένους λόγους κηξήθη διὰ τρόπου καταπληκτικού.

Εἰς τὰ μέρη, ὅπου ἀφθονοῦσι τὰ θηρία ταῦτα, ὑπάρχει σωματεῖον κυνηγῶν, πληρονομένων ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως καὶ λαμβανόντων πρόσθετον ἀμοιβὴν ἐφ' ἐκάστης φονευομένης τίγρεως, ἀνάλογον πρὸς τὴν ὑπ' αὐτῆς ἐπενεχθεῖσαν καταστροφὴν· ἀλλ' οἱ μισθωτοὶ οὗτοι πρόμαχοι, νομίζουσι κακὰ δὲν, πρὶν φονεύσασιν τὸ ζῶον, νὰ περιμεινωσιν ὅπως τὸ θηρίον ἀποκτήσῃ φήμην μεγάλην, ὥστε ἡ ἀρχὴ νὰ πληρῶσῃ 300 βουπίας.

Ὁ δούξ τοῦ Ἀργάιλ ὑπεσχέθη, ἐν δνόματι τῆς κυβερνήσεως, ὅτι θέλει ἀσχοληθῆ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ὃ δὲ Χρόνος, ἐκθέτων ἐν ἰδιαιτέρῳ ἄρθρῳ τὰς φοβεράς καταστροφάς, καταλήγει ὡς ἐξῆς :

«Φρικτὸν εἶναι ν' ἀναλογισθῶμεν ὅτι μεσοῦντος τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, ἐνῶ τόσαι ἐφευρέθησαν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου τελειοποιημένοι μηχαναὶ πρὸς ἐξόντωσιν τοῦ ὁμοίου του, πολλοὶ ὑπήκοοι τῆς Α. Μεγαλειότητος, εἰσὶν τεθειμένοι, ὡς ἐν ἴτο εἶδος θανάτου φυσικοῦ, νὰ γίνωνται βορρά, εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύρας των ὑπὸ ἀγρίων ζῶων.

Ἡ θήρα τῆς τίγρεως εἶναι λίαν ἐπικίνδυνος, διότι ἀνάγκη νὰ ἐξέλθωσι πολλοὶ ἔνοπλοι. Πέντε ἢ ἕξ ἐλέφαντες φέρουσι τοὺς κυνηγούς, ἐφωδιασμένους μὲ καρβίνας μεγάλης ὀκτῆς, γεμισμένας μὲ σφαίρας ὧν ἡ ἄκρα εἶναι ἐκ χάλυβος· ἐκτὸς τούτων δὲ ὑπάρχουσι καὶ πεζοὶ, ἑκατὸν μέχρῃς ἑκατὸν πεντήκοντα. Ἐὰν ἡ τίγρις δὲ βληθῆ κατὰ τὸν πρῶτον πυροβολισμὸν εἰς τὴν κεφαλὴν ἢ τὴν καρδίαν, ἡ θέσις τῶν κυνηγῶν καθίσταται λίαν ἐπικίνδυνος, διότι τὸ ζῶον ὀρμάει ἐνὸς ἄλματος ἐπὶ ἐνὸς τῶν ἐλεφάντων, σχίζει διὰ τῶν φοβερῶν ὀνύχων του τὴν προβοσκίδα καὶ ἐπιτίθεται κατὰ τῶν ἀνθρώπων, ὧνσ υνεχῶς ἱκανὸς πληγόνει θανασίμως.

Ἴν' ἀποδείξωμεν τὴν ἰσχὴν τοῦ φοβεροῦ τούτου ζώου, ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν ὅτι διὰ μίας καὶ μόνης τῶν ὀνύχων προσβολῆς σχίζει

τὴν κοιλίαν βουβάλου· ἀπεδείχθη δὲ ὅτι, ὅπως ἐπιφέρῃ τὸν θάνατον τοῦ θύματός του, δὲν ποιεῖ πάντοτε χρῆσιν τῶν ὀδόντων, ἀλλὰ καταβάλλει αὐτὸ εὐθὺς διὰ τοῦ ποδός, ὡς ἂν οὗτος ἦν ῥόπαλον.

Εἶδον κυνηγούς, καταβληθέντας ὑπὸ λεόντων, νὰ ἀγωνίζωνται ἐνῶ εἰσὶ περιβεβλημένοι ὑπὸ τοῦ φοβεροῦ βασιλείως τῶν ζῶων καὶ νὰ ἐξέρχωνται ζῶντες, ἔχοντας συντετριμμένην πλευράν τινα ἢ ἀπολέσαντες τὸν ἕτερον τῶν βραχιόνων ἢ τῶν κνημῶν· ἄλλων πάλιν τὰ ὀστέα συνετρίβησαν ὑπὸ τῆς προβοσκίδος μανιώδους ἐλέφαντος, καὶ ὅμως οἱ τοιοῦτοι ἐζήσαν· δὲν ὑπάρχει ἐν τούτοις παράδειγμα ὅτι ἄνθρωπος ἐξῆλθε ζῶν ἐκ τῶν ὀνύχων τίγρεως, καὶ ἐὰν δὲ ἐξῆλθε, δὲν ἐζήσεν ἐπὶ πολὺ. Α. Ο. Σ.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Ἐν τῇ παρισινῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἐπιστημῶν ἀνηγγέλην ὑπὸ τοῦ Κ. Δυμά ὅτι ὁ Κ. Γκασέζ (Gachez) κατώρθωσε σχεδὸν νὰ λύσῃ τὸ μέγα πρόβλημα, τοῦτέστι νὰ μὴ δύναται τὸ φυλλόξερρον ἔντομον νὰ καταστρέφῃ τὰς ἀμπέλους· τὸ δὲ μέσον τοῦτο εἶναι ἀπλούστατον, διότι ὁ ἐφευρετὴς οὔτε καταστρεπτικὰ μέσα προτείνει, οὔτε φόνους· ὅτι οἱ ἄλλοι δὲν κατώρθωσαν διὰ τῆς αὐστηρότητος, αὐτὸς ἀξίωσιν νὰ κατορθώσῃ διὰ τῆς ἠπιότητος. Λέγει λοιπὸν ὅτι φυτεύσας ἐπὶ τούτῳ ἀραβοσίτον κόκκινον εἰς τινα ἄμπελον, παρετήρησεν ὅτι τὰ ἔντομα ἐκ τῶν κλημάτων μετέβησαν εἰς τοὺς ἀραβοσίτους, εὐρόντες, φαίνεται, καλλιτέραν τὴν τροφὴν. Ὁ Κ. Γκασέζ, ὡς βλέπει πᾶς τις, θέλει νὰ καταπολεμήσῃ τὰ ἔντομα διὰ τῆς ἀδηφαγίας· ἀφοῦ συναχθῶσιν εἰς τοὺς ἀραβοσίτους, ἐκρίζοι τις αὐτοὺς καὶ καίων καίει συγχρόνως καὶ τὰ ἔντομα.

Βεβαίως πολλὰ εἰσέτι θὰ προταθῶσι μέσα πρὸς ἐξόντωσιν τοῦ φθοροῦ φυλλοξήρου· ἴσως ὅμως αἱ δοκιμαὶ ἀποδείξωσιν ὅτι τὸ μέτρον τοῦ Κ. Γκασέζ εἶναι τελεσφόρον.

Ν.Γ.